

ROZSUDEK SOUDU (třetího senátu)

27. září 2006 *

Ve věci T-59/02,

Archer Daniels Midland Co., se sídlem v Decatur, Illinois (Spojené státy),
zastoupená C. O. Lenzem, advokátem, L. Martin Alegi, E. Batchelorem a M. Garcia,
solicitors,

žalobkyně,

proti

Komisi Evropských společenství, zastoupené P. Oliverem, jako zmocněncem,

žalované,

jejímž předmětem je návrh na zrušení článku 1 rozhodnutí Komise 2002/742/ES Komise ze dne 5. prosince 2001 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (COMP/E-1/36.604 – Kyselina citronová) (Úř. věst. 2002, L 239,

* Jednací jazyk: angličtina.

s. 18), v části, ve které určuje, že žalobkyně porušila článek 81 ES a článek 53 Dohody o EHP tím, že se podílela na omezení dotčených tržních kapacit a na určení výrobce, který měl řídit zvyšování cen v každé vnitrostátní oblasti uvedeného relevantního trhu, návrh na zrušení článku 3 téhož rozhodnutí v části, ve které se týká žalobkyně, a, podpůrně, návrh na snížení jí uložené pokuty,

SOD PRVNÍHO STUPNĚ
EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ (třetí senát),

ve složení J. Azizi, předseda, M. Jaeger a F. Dehousse, soudci,
vedoucí soudní kanceláře: J. Plingers, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 9. června 2004,

vydává tento

Rozsudek

Skutkový základ sporu

- ¹ Žalobkyně Archer Daniels Midland Co. (dále jen „ADM“) je mateřskou společností skupiny podniků, která působí v odvětví zpracování obilnin a olejnatých semen. Na trh s kyselinou citronovou vstoupila v roce 1991.

- 2 Kyselina citronová je ve světě nejpoužívanější kyselinotvorná a konzervační látka. Existují různé druhy kyseliny citronové s různým využitím, zejména v oblasti potravinářských výrobků a nápojů, pracích a čisticích prostředků, farmaceutických a kosmetických výrobků, jakož i v různých průmyslových postupech.

- 3 V roce 1995 dosáhl celkový prodej kyseliny citronové na světové úrovni přibližně 894,72 milionů eur a prodej uskutečněný v Evropském hospodářském prostoru (EHP) přibližně 323,69 milionů eur. V roce 1996 se přibližně 60 % světového trhu s kyselinou citronovou nacházelo v rukou pěti adresátů rozhodnutí, jež je předmětem projednávané žaloby, tedy, mimo ADM, Jungbunzlauer AG (dále jen „JBL“), F. Hoffmann-La Roche AG (dále jen „HLR“), Haarmann & Reimer Corporation (dále jen „H&R“), společnosti náležející ke skupině Bayer AG (dále jen „Bayer“), a Cerestar Bioproducts BV (dále jen „Cerestar“), společně nazývaných „dotčené účastnice řízení“.

- 4 V srpnu 1995 americké ministerstvo spravedlnosti informovalo Komisi o tom, že probíhá vyšetřování týkající se trhu s kyselinou citronovou. Mezi říjnem 1996 a červnem 1998 dotčené účastnice řízení, včetně ADM, přiznaly, že se účastnily kartelové dohody. V návaznosti na dohody uzavřené s americkým ministerstvem spravedlnosti byly těmto podnikům americkými orgány uloženy pokuty. Některým z obviněných osob byly mimoto uloženy osobní pokuty. Krom toho byla vyšetřování vedena také v Kanadě, kde byly uloženy pokuty některým z těchto podniků, mimo jiné též ADM.

- 5 Dne 6. srpna 1997 zaslala Komise podle článku 11 nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, prvního nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3), čtyřem největším výrobcům kyseliny citronové ve Společenství žádosti o informace. V lednu 1998 mimoto Komise zaslala žádosti o informace hlavním odběratelům kyseliny citronové ve Společenství a v červnu a červenci 1998 znovu zaslala žádosti o informace hlavním výrobcům kyseliny citronové ve Společenství.

- 6 V návaznosti na první žádost o informace, která jí byla zaslána v červenci 1998, Cerestar kontaktovala Komisi a v průběhu schůzky konané dne 29. října 1998 prohlásila, že má v úmyslu s Komisí spolupracovat na základě sdělení Komise ze dne 18. července 1996 o neuložení nebo snížení pokut v případech kartelových dohod (Úř. věst. C 207, s. 4, dále jen „sdělení o spolupráci“). Při téže příležitosti Cerestar poskytla ústní popis činností vyplývajících z kartelové dohody, jichž se účastnila. Dne 25. března 1999 zaslala Komisi písemné prohlášení potvrzující to, co uvedla během této schůzky.
- 7 Dopisem ze dne 28. července 1998 Komise zaslala JBL novou žádost o informace, na kterou tato odpověděla dopisem ze dne 28. září 1998.
- 8 Během schůzky, která proběhla dne 11. prosince 1998, ADM prohlásila, že má v úmyslu spolupracovat s Komisí, a ústně popsala protisoutěžní činnosti, jichž se účastnila. Svá ústní prohlášení ADM potvrdila dopisem ze dne 15. ledna 1999.
- 9 Komise zaslala HLR, JBL a Cerestar dne 3. března 1999 žádosti o dodatečné informace.
- 10 Dne 28. dubna, 21. května, respektive 28. července 1999 vydaly Bayer jménem H&R, JBL a HLR svá prohlášení na základě sdělení o spolupráci.
- 11 Dne 29. března 2000 na základě informací, které jí byly sděleny, Komise zaslala oznámení námitek společnosti ADM a dalším dotčeným účastnicím řízení z důvodu porušení čl. 81 odst. 1 ES a čl. 53 odst. 1 Dohody o EHP (dále jen „Dohoda o EHP“). ADM a ostatní dotčené účastnice řízení předložily v odpovědi na námítky Komise

písemné připomínky. Žádná z těchto účastnic nepožadovala konání slyšení ani podstatně nezpochybnila věcnou správnost skutkových zjištění uvedených v oznámení námitek.

- 12 Dne 27. července 2001 zaslala Komise společnosti ADM a ostatním dotčeným účastnicím řízení žádosti o doplňující informace.
- 13 Dne 5. prosince 2001 Komise přijala rozhodnutí K(2001) 3923 konečné v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (COMP/E-1/36.604 – Kyselina citronová) (dále jen „Rozhodnutí“). Rozhodnutí bylo oznámeno společnosti ADM dopisem ze dne 17. prosince 2001.
- 14 Rozhodnutí obsahuje zejména následující ustanovení:

„Článek 1

[ADM], [Cerestar], [H&R], [HLR] a [JBL] porušily čl. 81 odst. 1 Smlouvy a čl. 53 odst. 1 Dohody o EHP tím, že se účastnily dohody nebo pokračujícího jednání ve vzájemné shodě v odvětví kyseliny citronové.

Protiprávní jednání trvalo:

— v případě [ADM], [H&R], [HLR] a [JBL]: od března 1991 do května 1995;

— v případě [Cerestar]: od května 1992 do května 1995.

[...]

Článek 3

Podnikům uvedeným v článku 1 byly z důvodu protiprávního jednání konstatovaného v uvedeném článku uloženy následující pokuty:

- a) [ADM]: pokuta 39,69 milionů eur,
- b) [Cerestar]: pokuta 170 000 eur,
- c) [HLR]: pokuta 63,5 milionů eur,
- d) [H&R]: pokuta 14,22 milionů eur,
- e) [JBL]: pokuta 17,64 milionů eur."

¹⁵ V bodech 80 až 84 odůvodnění Rozhodnutí Komise uvedla, že se kartelová dohoda týkala přidělení přesných prodejních kvót každému účastníkovi dohody a dodržování těchto kvót, stanovení cílových nebo referenčních cen, zrušení slev a výměny specifických informací o klientech.

- 16 Pro výpočet výše pokut Komise v Rozhodnutí zavedla metodologii uvedenou v pokynech o metodě stanovování pokut uložených podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO (Úř. věst. 1998, C 9, s. 3, dále jen „pokyny“), stejně jako ve sdělení o spolupráci.
- 17 Zprvée Komise určila základní částku pokuty ve vztahu k závažnosti a délce trvání protiprávního jednání.
- 18 V tomto kontextu, pokud jde o závažnost protiprávního jednání, Komise byla především toho názoru, že se dotčené účastnice řízení dopustily velmi závažného protiprávního jednání vzhledem k jeho povaze, konkrétnímu dopadu na trh s kyselinou citronovou v EHP a zeměpisnému rozsahu dotčeného trhu (bod 230 odůvodnění Rozhodnutí).
- 19 Dále měla Komise za to, že je třeba zohlednit skutečnou hospodářskou schopnost narušit hospodářskou soutěž a stanovit pokutu na úrovni, která zaručí dostatečně odrazující účinek. V důsledku toho Komise vycházela z celosvětového obratu vytvořeného dotčenými účastnicemi řízení prodejem kyseliny citronové v průběhu posledního roku, ve kterém došlo k protiprávnímu jednání, a to roku 1995, a rozdělila je do tří skupin, a sice do první skupiny zařadila H&R s celosvětovým podílem na trhu ve výši 22 %, do druhé skupiny ADM a JBL s tržními podíly ve výši [důvěrné]¹ a HLR s podílem na trhu ve výši 9 % a do třetí skupiny Cerestar s celosvětovým podílem na trhu ve výši 2,5 %. Na tomto základě Komise stanovila výchozí částky 35 milionů eur pro podnik patřící do první skupiny, 21 milionů eur pro podniky patřící do druhé skupiny a 3,5 milionů eur pro podnik patřící do třetí skupiny (bod 239 odůvodnění Rozhodnutí).

1 – Důvěrné údaje skryty.

- 20 Mimoto, za účelem zajištění dostatečně odrazujícího účinku pokuty Komise provedla úpravu této výchozí částky. V důsledku toho, s ohledem na velikost a celkové zdroje dotčených účastnic řízení, vyjádřené celkovou výší jejich celosvětových obrátů, Komise použila násobící koeficient ve výši 2 na výchozí částky stanovené pro ADM a HLR a ve výši 2,5 na výchozí částku stanovenou pro H&R (body 50 a 246 odůvodnění Rozhodnutí).
- 21 Co se týče délky trvání protiprávního jednání, jehož se dopustily jednotlivé podniky, byla takto stanovená výchozí částka zvýšena o 10 % za každý rok, což znamená zvýšení o 40 % pro ADM, H&R, HLR a JBL a o 30 % pro Cerestar (body 249 a 250 odůvodnění Rozhodnutí).
- 22 Takto Komise stanovila základní částku pokuty pro ADM ve výši 58,8 milionů eur. Pokud jde o Cerestar, HLR, H&R a JBL, byla základní částka stanovena ve výši 4,55, 58,8, 122,5 a 29,4 milionů eur (bod 254 odůvodnění Rozhodnutí).
- 23 Zadruhé, na základě přitěžujících okolností byly zvýšeny základní částky pokut uložených společnostem ADM a HLR o 35 % z toho důvodu, že tyto podniky měly v rámci kartelové dohody vedoucí roli (bod 273 odůvodnění Rozhodnutí).
- 24 Zatřetí, Komise přezkoumala a zamítla argumenty některých podniků ohledně výhody vyplývající z polehčujících okolností (body 274 až 291 odůvodnění rozhodnutí).

- 25 Začtvrté, podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 upravila Komise takto stanovené částky pro Cerestar a H&R, aby nepřekračovaly hranici 10 % celkového obratu dotčených účastnic řízení (bod 293 odůvodnění Rozhodnutí).
- 26 Zapáté, podle bodu B sdělení o spolupráci Komise přiznala společnosti Cerestar „velmi podstatné snížení“ (tedy 90 % snížení) výše pokuty, kterou by jí udělila, pokud by nedošlo ke spolupráci. Podle části D tohoto sdělení Komise schválila „podstatné snížení“ (a sice 50 % snížení) výše pokuty pro ADM, pro JBL (40 % snížení), pro H&R (30 % snížení) a pro HLR (20 % snížení) (bod 326 odůvodnění).

Řízení a návrhová žádání účastnic řízení

- 27 Návrhem doručeným kanceláři Soudu dne 28. února 2002 podala ADM prodávávanou žalobu.
- 28 Samostatným podáním kanceláři Soudu ze dne 28. února 2002 navrhla ADM, aby bylo některým informacím obsaženým v písemných podáních a v určitých přílohách poskytnuto důvěrné zacházení.
- 29 Na základě zprávy soudce zpravodaje Soud (třetí senát) rozhodl zahájit ústní část řízení a v rámci organizačních procesních opatření stanovených v článku 64 jednacího řádu Soudu položil účastnicím řízení písemné dotazy, na které odpověděly ve stanovených lhůtách.

30 Řeči a odpovědi účastnic řízení na otázky položené Soudem byly vyslechnuty na jednání dne 9. června 2004.

31 ADM navrhuje, aby Soud:

- zrušil článek 1 rozhodnutí v části, ve které konstatuje, že tím, že se ADM účastnila omezení dotčených tržních kapacit a určení výrobce, který měl řídit zvyšování cen na každém vnitrostátním relevantním trhu, porušila článek 81 ES a článek 53 Dohody o EHP;
- zrušil článek 3 Rozhodnutí v části, ve které se jí týká;
- podpůrně, snížil výši její pokuty;
- uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

32 Komise navrhuje, aby Soud:

- zamítl žalobu;
- uložil ADM náhradu nákladů řízení.

Právní otázky

I – *K použitelnosti pokynů*

A – *Argumenty účastnic řízení*

- 33 Na straně jedné ADM uplatňuje, že pokyny zavedený způsob výpočtu pokut se radikálně odchyľuje od předchozí praxe Komise v této oblasti, která, jak Komise připustila v Rozhodnutí (bod 253 odůvodnění), spočívala ve stanovení výše pokuty v závislosti na základní výši odpovídající určitému procentu prodejů na relevantním trhu Společenství. Pokyny nyní naopak zavádějí pevnou výši pokuty, například 20 milionů eur v případě velmi závažného protiprávního jednání, nezávisle na objemu prodejů dotčeného výrobku.
- 34 ADM upozorňuje, že v období dotčeném v projednávané věci (1991 až 1995) Komise uložila podle této trvalé praxe pokuty, jejichž výše se obecně pohybovala mezi 2,5 a 9 % obratu vytvořeného prodejem dotčeného výrobku na trhu Společenství. Naopak, použití nové politiky vycházející z pokynů vede k pokutám, jejichž výše je 10 až 34násobně vyšší, než výše pokud uložených na základě starší praxe.
- 35 ADM uznává, že Komise disponuje diskreční pravomocí pro zvýšení pokut, vyžaduje-li politika v oblasti práva hospodářské soutěže, aby byly ukládány pokuty s více odrazující povahou. Nicméně tím, že Komise uložila pokutu, jejíž výše se zdá být 10 až 34násobně vyšší než výše pokuty, která by byla stanovena podle dřívější praxe, Komise zjevně tento prostor pro uvážení překročila. V rozporu s tím, co tvrdí Komise, je tento závěr podpořen rozsudkem Soudu ze dne 20. března 2002, Lögstör Rör v. Komise (T-16/99, Recueil, s. II-1633, bod 237). ADM totiž jednak zdůrazňuje, že v tomto rozsudku Soud připustil možnost Komise zvýšit úroveň pokut v mezích

uvedených v nařízení č. 17, pokud to je nezbytné k zajištění uplatňování politiky Společenství v oblasti hospodářské soutěže. Přitom ani v Rozhodnutí, ani ve svých písemných odůvodněních Komise neposkytla odůvodnění nebo nepodala důkazy prokazující, že pro uplatňování této politiky je nezbytné ukládat pokuty 10 až 34násobně vyšší, než byly pokuty vyplývající z dřívější praxe. Kromě toho poznamenává, že ve věci, ve které byl vydán uvedený rozsudek, jakož i ve všech ostatních věcech týkajících se kartelové dohody ohledně rozvodů dálkového vytápění, s výjimkou případu společnosti ABB (rozsudek Soudu ze dne 20. března 2002, ABB Asea Brown Boveri v. Komise, T-31/99, Recueil, s. II-1881), Komise uložila pokuty na srovnatelné úrovni, jako byla ta, která převládala při uplatňování dřívější praxe Komise. Uplatňuje totiž, že podnikům dotčeným v této kartelové dohodě byly uloženy pokuty představující pouze 3 až 14% dotčeného prodeje, a dokonce i společnosti ABB byla uložena pouze pokuta odpovídající 44% jejího dotčeného obrátu.

- ³⁶ ADM se domnívá, že podniky musí být schopny vykonávat svou činnost za předvídatelných podmínek. Podle pokynů (prvního pododstavce) se Komise musí při stanovení výše pokut řídit soudržnou a nediskriminační politikou. ADM má za to, že neexistence právní jistoty při stanovování pokut je neslučitelná s myšlenkou účinného provedení odrazující povahy pokuty. Aby měla pokuta v jednotlivém případě skutečně odrazující účinek, je nezbytné, aby podniky dopředu znaly použitelné sankce. ADM uvádí, že celková amnestie nebo účinná politika shovívavosti vyžadují, aby sankce použitelné v případě odmítnutí spolupráce byly předem jasně vymezeny. Stejně tak je nerozumné udržovat stav stálé nejistoty ohledně úrovně pokut, které mohou být uloženy v případě porušení pravidel hospodářské soutěže, zejména z důvodu značné doby šetření takových protiprávních jednání. V důsledku toho zásada právní jistoty vyžaduje, aby postup, který Komise přijme pro stanovení pokut podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, mohl být s dostatečným stupněm jistoty předvídatelný.

- 37 ADM doplňuje, že z manuálu k pokynům Sentencing Commission Spojených států [bod 1B1.11(b)(1), dále jen „americké pokyny“] a z judikatury federálního odvolacího soudu [rozsudek *United States v. Kimler*, 167 F. 3d 889 (5th Circ. 1999)] vyplývá, že zpětná účinnost nových pokynů v oblasti pokut je zakázána pravidlem *ex post facto* ústavy Spojených států, vede-li k uložení přísnějšího trestu, než je trest stanovený v okamžiku, kdy k protiprávnímu jednání došlo.
- 38 Podle ADM v důsledku toho zpětné použití nové politiky stanovené v pokynech na protiprávní jednání, ke kterému došlo, jako v projednávaném případě, před jejich zveřejněním, která má za účinek, že ADM je uložena o tolik vyšší pokuta, než byly pokuty ukládané podle dřívější praxe, a to aniž by tato odchylka byla nezbytná pro zajištění dodržování politiky v oblasti práva hospodářské soutěže, porušuje zásadu právní jistoty a je protiprávní.
- 39 ADM krom toho tvrdí, že použití pokynů porušuje zásadu rovného zacházení, protože vede k rozlišování mezi podniky, které se dopustily porušení práva hospodářské soutěže v závislosti nikoliv na datu protiprávního jednání, ale na datu přijetí rozhodnutí Komise, které tato stanoví svévolným způsobem. Jako příklad ADM uvádí, že podnikům, na které se vztahuje rozhodnutí Komise 97/624/ES ze dne 14. května 1997 v řízení podle článku [82] Smlouvy o ES (IV/34.621, 35.059/F-3 – *Irish Sugar plc*) (Úř. věst. L 258, s. 1), a rozhodnutí Komise 94/210/ES ze dne 29. března 1994, v řízení podle článků [81] a [82] Smlouvy o ES (IV/33.941 – *HOV-SVZ/MCN*) (Úř. věst. L 104, s. 34), byly uloženy pokuty představující pouze 6,8, respektive 5 % výše prodejů uskutečněných na relevantním trhu, ačkoliv k dotčeným protiprávním jednáním došlo v době, kdy platila i kartelová dohoda o kyselině citronové.
- 40 Komise navrhuje zamítnutí těchto žalobních důvodů.

B – Závěry Soudu

- 41 Soud nejprve připomíná, že zásada zákazu zpětné účinnosti trestních zákonů, zakotvená v článku 7 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950, jakožto základní právo, představuje obecnou právní zásadu Společenství, jejíž dodržování je nutné, jsou-li ukládány pokuty za porušení pravidel hospodářské soutěže, a že tato zásada vyžaduje, aby vyslovené sankce odpovídaly sankcím, jež byly stanovovány v době, kdy k protiprávnímu jednání došlo (rozsudek Soudního dvora ze dne 28. června 2005, *Dansk Rørindustri a další v. Komise*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425, bod 202; rozsudky Soudu ze dne 20. března 2002, LR AF 1998 v. *Komise*, T-23/99, Recueil, s. II-1705, body 218 až 221, a ze dne 9. července 2003, *Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise*, T-224/00, Recueil, s. II-2597, bod 39).
- 42 Dále má Soud za to, že přijetí pokynů způsobilých změnit obecnou politiku hospodářské soutěže Komise v oblasti pokut může v zásadě spadat do působnosti zásady zákazu zpětné účinnosti.
- 43 Jednak, pokyny totiž mohou způsobovat právní účinky. Tyto právní účinky nevyplynávají z vlastního normativního charakteru pokynů, ale z jejich přijetí a zveřejnění Komisí. Toto přijetí a zveřejnění pokynů vede k vlastnímu omezení posuzovací pravomoci Komise, která se nemůže od těchto pokynů odchýlit, aniž by byla případně sankcionována z důvodu porušení obecných právních zásad, jako je rovné zacházení, ochrana legitimního očekávání a právní jistota (viz v tomto smyslu rozsudek *Dansk Rørindustri a další v. Komise*, bod 41 výše, body 209 až 212).

44 Kromě toho pokyny, jakožto nástroj politiky v oblasti hospodářské soutěže, spadají do působnosti zásady zákazu zpětné účinnosti stejně jako nový soudní výklad normy stanovující protiprávní jednání podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva k čl. 7 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (viz zejména rozsudky *ESLP S. W. a C. R. v. Spojené království* ze dne 22. listopadu 1995, série A č. 335-B a 335-C, odstavce 34 až 36 a 32 až 34; *Cantoni v. Francie* ze dne 15. listopadu 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1996-V, odstavce 29 až 32, a *Coëme a další v. Belgie* ze dne 22. června 2000, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 2000-VII, odstavec 145), na základě které toto posledně uvedené ustanovení brání zpětnému použití nového výkladu normy stanovující protiprávní jednání. Tak je tomu podle této judikatury zvláště tehdy, pokud se jedná o soudní výklad, jehož výsledek nebyl v době, kdy bylo protiprávní jednání spácháno, rozumně předvídatelný, zejména s ohledem na výklad zastávaný v této době v judikatuře týkající se dotčeného právního ustanovení. Je nicméně třeba upřesnit, že z téže judikatury vyplývá, že dosah pojmu předvídatelnosti do značné míry závisí na obsahu textu, o němž se jedná, oblasti, kterou pokrývá, jakož i na množství a postavení jeho adresátů. Předvídatelnost zákona tak nebrání tomu, aby dotčená osoba byla přinucena obstatat si odborné rady pro přiměřené posouzení důsledků, jež mohou za okolností konkrétního případu z daného aktu vyplývat. Konkrétněji, podle rozsudku *Cantoni v. Francie* (výše uvedený, odstavec 35) to platí zvláště pro profesionály, kteří musejí při výkonu svého povolání prokazovat značnou obezřetnost. Lze od nich tedy očekávat, že pečlivě posoudí rizika, která toto povolání zahrnuje (rozsudek *Dansk Rørindustri a další v. Komise*, bod 41 výše, body 215 až 223).

45 S přihlédnutím k výše uvedenému je tedy namístě ověřit, zda změna, kterou představuje přijetí pokynů, byla rozumně předvídatelná v době, kdy došlo k dotčeným protiprávním jednáním.

46 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že hlavní inovace pokynů spočívá v tom, že výchozím bodem pro výpočet je základní částka určená rozpětími stanovenými v tomto ohledu uvedenými pokyny, přičemž tato rozpětí odrážejí různé stupně

závažnosti protiprávních jednání, které ale jako takové nesouvisejí s relevantním obratem. Tato metoda je tak v podstatě založena na stanovení sazeb pokut, byť relativním a pružným (rozsudek Dansk Rørindustri v. Komise, bod 37 výše, bod 225).

- 47 Dále je třeba připomenout, že skutečnost, že Komise v minulosti uplatňovala pokuty určité úrovně na určité typy protiprávního jednání, ji nemůže zbavit možnosti zvýšit tuto úroveň v mezích uvedených v nařízení č. 17, je-li to nezbytné k tomu, aby bylo zajištěno uplatňování politiky Společenství hospodářské soutěže, ale že naopak účinné použití soutěžních pravidel Společenství vyžaduje, aby Komise měla možnost kdykoli přizpůsobit úroveň pokut potřebám této politiky (viz v tomto smyslu rozsudky Soudního dvora Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 41 výše, bod 227, ze dne 7. června 1983, Musique Diffusion française a další v. Komise, 100/80 až 103/80, Recueil, s. 1825, bod 109, a ze dne 2. října 2003, Aristrain v. Komise, C-196/99 P, Recueil, s. I-11005, bod 81; rozsudky Soudu ze dne 10. března 1992, Solvay v. Komise, T-12/89, Recueil, s. II-907, bod 309, a ze dne 14. května 1998, Europa Carton v. Komise, T-304/94, Recueil, s. II-869, bod 89; rozsudek Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, bod 41 výše, bod 56).
- 48 Z toho plyne, že podniky, vůči nimž se vede správní řízení, jež může vyústit v pokutu, nemohou nabyt legitimního očekávání, že Komise nepřekročí dříve používanou úroveň pokut, ani očekávání ohledně způsobu jejich výpočtu (rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 41 výše, bod 228).
- 49 Uvedené podniky tedy musejí vzít v úvahu možnost, že se Komise kdykoli rozhodne zvýšit úroveň výše pokut ve srovnání s úrovní používanou v minulosti. Toto platí nejen pokud Komise přikročí ke zvýšení úrovně výše pokut při jejich uložení v individuálních rozhodnutích, ale rovněž, pokud k tomuto zvýšení dojde v projednávaných případech použitím takových obecně závazných pravidel chování, jako jsou pokyny (rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 41 výše, body 229 a 230).

- 50 ADM tak neprávem v zásadě uplatňuje, že zvýšení úrovně výše pokut Komisí je v kontextu kartelové dohody zjevně nepřiměřené ve vztahu k cíli zajištění uplatňování politiky hospodářské soutěže.
- 51 Stejně tak okolnost uplatněná ADM, i kdyby byla prokázána, že použití nové politiky vede k pokutám, jejichž výše je 10 až 34násobně vyšší než výše pokut, které by byly uloženy na základě dřívější praxe, nemůže způsobovat porušení zásady zákazu zpětné účinnosti. S ohledem zejména na judikaturu uvedenou v bodě 44 rozsudku v projednávané věci musela totiž ADM rozumně předvídat, že Komise může kdykoliv změnit obecnou úroveň pokut v kontextu provádění jiné politiky hospodářské soutěže. ADM tak měla v době, kdy došlo k dotčeným protiprávním jednáním, možnost rozumně předvídat takové, i kdyby bylo prokázáno, zvýšení.
- 52 Konečně k tomu, že se ADM domnívá, že pro zajištění odrazujícího účinku pokut je nezbytné, aby podniky předem znaly úroveň pokut, které musí očekávat, pokud se dopustí porušení pravidel hospodářské soutěže Společenství, stačí zdůraznit, že odrazující povaha pokut nikterak nepředpokládá, že podniky předem znají přesnou úroveň pokuty, kterou mohou očekávat za dané protisoutěžní chování.
- 53 Co se týče porušení zásady rovného zacházení uplatňované ADM, je třeba zdůraznit, že již bylo rozhodnuto, že použití metody uvedené v pokynech pro stanovení výše pokuty pro ADM nemůže představovat diskriminační zacházení ve vztahu k podnikům, které porušily pravidla Společenství hospodářské soutěže během téhož období, ale které z důvodů vztahujících se k datu odhalení protiprávního jednání nebo z důvodů vztahujících se k průběhu správního řízení, které se jich týkalo, byly odsouzeny ke dni předcházejícímu přijetí a zveřejnění pokynů (viz v tomto smyslu

rozsudek Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, bod 41 výše, body 69 až 73; rozsudek Soudu ze dne 12. července 2001, Tate & Lyle a další v. Komise, T-202/98, T-204/98 a T-207/98, Recueil, s. II-2035, body 118 a 119).

- 54 V důsledku toho je třeba bod žalobního důvodu vycházející z porušení zásady rovného zacházení zamítnout.

II – *K dopadu pokut již uložených v jiných zemích*

A – *Argumenty účastnic řízení*

- 55 ADM uplatňuje, že Komise tím, že odmítla výši pokuty stanovenou Rozhodnutím snížit o výši pokut, které již byly ADM uloženy ve Spojených státech a v Kanadě, porušila zásadu zakazující současné uložení více sankcí pro totéž protiprávní jednání. Jak vyplývá z rozsudku Soudního dvora ze dne 14. prosince 1972, Boehringer v. Komise (7/72, Recueil, s. 1281), Komise je povinna započíst sankci uloženou orgány třetí země, jsou-li skutková zjištění uplatňovaná proti žalující společnosti Komisí na straně jedné a těmito orgány na straně druhé totožná. Tak je tomu právě v projednávaném případě, jelikož na rozdíl od věci, ve které byl vydán výše uvedený rozsudek Boehringer v. Komise, byla podle žalobkyně sankcionovaná kartelová dohoda svým předmětem, územním umístěním a trváním totožná s kartelovou dohodou sankcionovanou Komisí, která krom toho vycházela z důkazů shromážděných americkými orgány.

56 V tomto ohledu ADM zpochybňuje posouzení obsažené v Rozhodnutí, podle kterého pokuty uložené ve Spojených státech a v Kanadě zohlednily pouze protisoutěžní účinky kartelové dohody v oblasti pravomoci těchto orgánů (bod 333 odůvodnění Rozhodnutí). Rozsudek proti ADM vydaný ve Spojených státech dne 15. října 1996 naopak zdůrazňuje, že potrestaná kartelová dohoda je celosvětová a škodí tak obchodu „ve Spojených státech i mimo ně“. Uložená pokuta je krom toho obzvláště vysoká z důvodu zeměpisného rozsahu protiprávního jednání. Co se týče řízení vedeného v Kanadě, skutečnost, že se jedná o celosvětovou kartelovou dohodu, bylo rovněž specificky zohledněno.

57 V každém případě, i za předpokladu, že by tvrzení Komise bylo správné, skutečnost, že jiné orgány zohlednily pouze místní účinky protiprávního jednání, není relevantní pro účely uplatnění zásady zákazu současného uložení více sankcí. Podle rozsudku *Boehringer v. Komise*, bod 55 výše, je zde totiž rozhodující pouze totožnost předmětných jednání. Tento přístup je potvrzen praxí samotné Komise, která v rozhodnutí z roku 1983 snížila výši pokuty uložené podnikům, které se účastnily kartelové dohody, o výši pokuty, která již byla stanovena německými orgány, zatímco rozhodovala pouze o aspektech této kartelové dohody, které s Němcem nesouvisely [viz rozhodnutí Komise 83/546/EHS ze dne 17. října 1983 v řízení podle článku [81] Smlouvy o Evropském hospodářském společenství (IV/30.064 – Odlévané litinové a ocelové válce) (Úř. věst. L 317, s. 1)].

58 ADM zastává názor, že Komise opomenula při stanovení výše pokuty zohlednit skutečnost, že společnost již byla ve třetích zemích odsouzena k pokutám a náhradě škody dostatečně vysokým k tomu, aby nedošlo k novému porušení práva hospodářské soutěže. ADM proto byla již dostatečně sankcionována.

59 Mimoto, podle ADM se Komise tím, že došla k závěru, že náhrada škody zaplacená společnostmi v rámci řízení uskutečněných ve Spojených státech a v Kanadě, je čistě

kompenzační, dopustila nesprávného posouzení. ADM totiž zdůrazňuje, že tyto náhrady škody, uhrazené na základě vyrovnávacího řízení, zohlednily návrhy na náhradu trojnásobku škody („triple damages“) požadované dotčenými kupujícími. Z tohoto důvodu uvedené náhrady škody převýšily čistě kompenzační výši a obsahovaly prvek trestní povahy. V důsledku toho byla Komise povinna zohlednit tyto částky trestní povahy v souladu se zásadou, podle které nemůže být žádná sankce uložena za stejné protiprávní jednání dvakrát.

60 Komise navrhuje žalobní důvod zamítnout.

B – Závěry Soudu

61 Je třeba připomenout, že zásada *ne bis in idem* zakazuje, aby téže osobě bylo za stejné protiprávní jednání uloženo více sankcí za účelem ochrany téhož právního zájmu. Použití této zásady podléhá třem kumulativním podmínkám, a sice totožnosti skutků, totožnosti pachatele a totožnosti chráněného právního zájmu (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 338).

62 Judikatura Společenství tak připustila, že vůči podniku mohou být platně vedena dvě souběžná řízení pro totéž protiprávní jednání a mohou mu být tedy uloženy dvě různé sankce, jedna příslušným orgánem dotčeného členského státu a druhá další orgánem Společenství, a to v rozsahu, v němž tato řízení sledují odlišné cíle a v němž porušované normy nejsou totožné (rozsudek Soudního dvora ze dne 13. února 1969, Wilhelm a další, 14/68, Recueil, s. 1, bod 11; rozsudky Soudu ze dne 6. dubna 1995, Tréfileurope v. Komise, T-141/89, Recueil, s. II-791, bod 191, a Sotralentz v. Komise, T-149/89, Recueil, s. II-1127, bod 29).

63 Z toho vyplývá, že zásada *ne bis in idem* nemůže být tím spíše použita v takovém případě, jako je projednávaný případ, kde zahájená řízení a sankce uložené Komisí na jedné straně a americkými a kanadskými orgány na straně druhé nesledují zjevně tytéž cíle. Pokud jde totiž v prvním případě o ochranu nenarušené hospodářské soutěže na území Evropské unie nebo v EHP, v druhém případě se sledovaná ochrana týká amerického nebo kanadského trhu (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 29. dubna 2004, Tokai Carbon a další v. Komise, T-236/01, T-239/01, T-244/01, T-246/01, T-251/01 a T-252/01, Recueil, s. II-1181, bod 134, a zde uvedená judikatura). Podmínka totožnosti chráněného právního zájmu, která je nezbytná k použití zásady *ne bis in idem*, tak není splněna.

64 ADM se tak v projednávaném případě neprávem dovolává zásady *ne bis in idem*.

65 Tento závěr není zpochybněn rozsudkem Boehringer v. Komise, bod 55 výše, uplatňovaným ADM. V této věci totiž Soudní dvůr neuvedl, že Komise je povinna započíst sankci uloženou orgány třetího státu za předpokladu, že skutková jednání vytýkaná podniku Komisí a uvedenými orgány jsou totožná, ale omezil se na uvedení toho, že tato otázka musí být řešena, jakmile nastane (rozsudek Boehringer v. Komise, bod 55 výše, bod 3).

66 V každém případě, i když by zásada ekvity mohla za některých zvláštních okolností přinutit Komisi k zohlednění sankcí uložených orgány třetích států, sankcionují-li rovněž chování na území Společenství, je nutno konstatovat, že ADM neprokázala, že je tomu tak v projednávaném případě a že americké a kanadské orgány sankcionovaly kartelovou dohodu v části, ve které se týkala území Společenství nebo EHP.

- 67 Pouhý odkaz v narovnání uzavřeném s americkými orgány na skutečnost, že se kartelová dohoda dotýkala „Spojených států a jiného území“, totiž neprokazuje, že při stanovení výše pokuty americké orgány zohlednily jiná provedení nebo účinky kartelové dohody než ty, které se týkají amerického území, zejména pak v EHP (viz v tomto smyslu rozsudek Tokai Carbon a další v. Komise, bod 63 výše, bod 143).
- 68 Stejně tak, co se týče vysoké částky pokuty z důvodu zeměpisného dosahu protiprávního jednání, je nutno mít za to, že pouze toto tvrzení nestačí prokázání toho, že byl zohledněn dopad kartelové dohody na trh EHP.
- 69 Co se týče narovnání uzavřeného s kanadskými orgány, ADM nepředložila jediný důkaz toho, že by při stanovení výše pokuty tyto orgány zohlednily jiná provedení nebo účinky kartelové dohody než ty, které se týkají této země, zejména ty, které byly zjištěny v EHP. Odkaz na celosvětový dosah kartelové dohody učiněný kanadskými orgány a uplatňovaný ADM byl zmíněn pouze za účelem definování rozsahu kartelové dohody na celém kanadském trhu.
- 70 Co se týče odrazujícího účinku již uložených pokut a náhrad škody, mimo jiné nekompensačních náhrad trojnásobku škody, Soud připomíná, že pravomoc Komise ukládat pokuty podnikům, které úmyslně nebo z nedbalosti porušily ustanovení čl. 81 odst. 1 ES nebo článku 82 ES, je jedním z prostředků svěřených Komisi, aby mohla plnit úkol dohledu, který jí svěřuje právo Společenství. Tento úkol zahrnuje povinnost provádět obecnou politiku směřující k uplatňování zásad hospodářské soutěže stanovených ve Smlouvě a v tomto smyslu směřovat chování podniků (rozsudek Musique diffusion française a další v. Komise, bod 47 výše, bod 105).

- 71 Z toho plyne, že Komise má pravomoc rozhodovat o výši pokut s cílem posílit jejich odrazující účinek, pokud jsou protiprávní jednání stejného typu stále poměrně častá, byť jejich protiprávnost byla ustanovena od začátků politiky Společenství v oblasti hospodářské soutěže, z důvodu zisku, který z nich mohou mít určité dotyčné podniky (rozsudek *Musique diffusion française* a další v. Komise, bod 47 výše, bod 108).
- 72 ADM nemůže legitimně uplatňovat, že se ve vztahu k ní nenabízí žádné odrazení z důvodu, že již byla odsouzena pro totožné skutečnosti soudy třetích států. Cíl odrazení uváděný Komisí má totiž souvislost s jednáním podniků uvnitř Společenství nebo EHP. V důsledku toho odrazující povaha pokuty uložené ADM z důvodu porušení pravidel hospodářské soutěže Společenství nemůže být stanovena ani pouze v závislosti na zvláštní situaci ADM, ani v závislosti na jejím dodržování pravidel hospodářské soutěže stanovených ve třetích zemích mimo EHP (viz v tomto smyslu rozsudek *Tokai Carbon* a další v. Komise, bod 63 výše, body 146 a 147).
- 73 Proto je třeba žalobní důvod vycházející z nezohlednění pokut uložených v jiných státech zamítnout.

III – *K závažnosti protiprávního jednání*

A – *Úvod*

- 74 ADM má za to, že Komise v rámci stanovení výše pokuty nesprávně posoudila závažnost protiprávního jednání. Žalobní důvody uplatňované v tomto ohledu se týkají zaprvé nezohlednění nebo nedostatečného zohlednění obratu vzniklého při prodeji dotčeného výrobku, zadruhé použití násobícího koeficientu na výchozí částku a zatřetí konkrétního dopadu kartelové dohody na trh.

- 75 Před vyjádřením k opodstatněnosti jednotlivých žalobních důvodů uplatňovaných v tomto kontextu je třeba shrnout metodu sledovanou Komisí v projednávaném případě, co se týče posouzení a zohlednění závažnosti protiprávního jednání, tak jak vyplývá z bodů odůvodnění Rozhodnutí.
- 76 Z Rozhodnutí vyplývá, že při posuzování závažnosti protiprávního jednání měla Komise nejdříve za to, že se dotčené účastnice řízení dopustily velmi závažného protiprávního jednání s ohledem na jeho povahu, skutečný dopad na trh s kyselinou citronovou a velikost dotčeného zeměpisného trhu, a sice celého EHP (body 204 až 232 odůvodnění Rozhodnutí).
- 77 Dále se Komise domnívala, že je třeba na dotčené účastnice řízení uplatnit rozdílné zacházení, aby mohla být „zohledněna skutečná hospodářská schopnost autorů protiprávního jednání způsobit významnou škodu na hospodářské soutěži a [...] stanovena pokuta na úrovni zajišťující pro ně dostatečně odrazující účinek“. V tomto kontextu Komise uvedla, že zohlední specifickou váhu každého podniku, a tedy skutečný účinek jeho nedovoleného jednání na hospodářskou soutěž (body 233 a 234 odůvodnění Rozhodnutí).
- 78 Za účelem posouzení těchto prvků se Komise rozhodla vycházet z obrátů realizovaných dotčenými účastnicemi řízení prodejem kyseliny citronové v celosvětovém měřítku v průběhu posledního roku, ve kterém došlo k protiprávnímu jednání, a sice roku 1995. Komise v tomto kontextu měla za to, že jelikož je trh s kyselinou citronovou globální, „poskytují tyto obraty nejpřesnější obraz o schopnosti zúčastněných podniků způsobit značnou škodu ostatním hospodářským subjektům na společném trhu nebo v EHP“ (bod 236 odůvodnění Rozhodnutí). Komise dodala, že podle ní tuto metodu potvrzuje skutečnost, že se jedná o celosvětovou kartelovou dohodu, jejímž předmětem je zejména rozdělení trhů v celosvětovém měřítku. Navíc se domnívala, že celosvětový obrat strany kartelové dohody poskytuje rovněž představu o jejím příspěvku k účinnosti kartelové dohody v jejím celku, nebo naopak o nestabilitě, kterou by se vyznačovala, pokud by se jí uvedená účastnice neúčastnila (bod 236 odůvodnění Rozhodnutí).

79 Na tomto základě se Komise rozhodla rozdělit podniky do tří skupin: do první skupiny zařadila H&R, když uplatňovala skutečnost, že „s celosvětovým podílem 22 % je největším výrobcem na trhu“. Do druhé skupiny zařadila ADM, JBL a HLR, když uvedla, že první dva podniky zaujímají „podobný podíl na trhu ve výši [důvěrné]“ a že podíl na trhu posledně uvedeného podniku činí 9 %. A konečně do třetí skupiny zařadila Cerestar z důvodu, že tento podnik je „zdaleka nejmenším soutěžitelem“ s 2,5 % podílem na trhu v roce 1995. Komise tak stanovila výchozí částku na 35 milionů eur pro H&R, 21 milionů ADM, JBL a HLR a 3,5 milionů pro Cerestar (body 237 až 239 odůvodnění Rozhodnutí).

80 A konečně, za účelem zajištění toho, aby měla pokuta dostatečně odrazující účinek, Komise provedla úpravu této výchozí částky v závislosti na velikosti a celkových zdrojích dotčených účastnic řízení. Komise tak použila u výchozí částky stanovené pro ADM násobící koeficient 2 (tj. 100 % navýšení), která se tím tak zvýšila na 42 milionů eur, a u výchozí částky stanovené pro HLR násobící koeficient 2,5 (tj. 150 % navýšení), která se tím tak zvýšila na 87,5 milionů eur (body 240 až 246 odůvodnění Rozhodnutí).

B – K nezohlednění obratu pocházejícího z prodeje dotčeného výrobku

1. Argumenty účastnic řízení

81 ADM vytýká Komisi, že při stanovení základní výše pokuty nezohlednila nebo nedostatečně zohlednila její obrat realizovaný prodejem dotčeného výrobku.

- 82 ADM jednak uplatňuje, že z judikatury Soudu vyplývá, že obrat realizovaný díky dotčenému výrobku je důležitým prvkem při stanovování pokut (rozsudky Soudu ze dne 14. července 1994, *Parker Pen v. Komise*, T-77/92, Recueil, s. II-549, body 92 až 95; ze dne 8. října 1996, *Compagnie maritime belge transports a další v. Komise*, T-24/93 až T-26/93 a T-28/93, Recueil, s. II-1201, bod 233; ze dne 21. října 1997, *Deutsche Bahn v. Komise*, T-229/94, Recueil, s. II-1689, bod 127, a ze dne 14. května 1998, *SCA Holding v. Komise*, T-327/94, Recueil, s. II-1373, bod 176).
- 83 ADM má za to, že zohlednění obratu realizovaného v EHP díky dotčenému výrobku je vhodným základem pro zhodnocení ohrožení hospodářské soutěže na trhu dotčeného výrobku uvnitř Společenství, stejně jako relativní velikosti účastnic kartelové dohody s ohledem na dotčený výrobek. Tento závěr je podepřen judikaturou Soudu (rozsudek *Europa Carton v. Komise*, bod 47 výše, bod 126, a rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, *KNP BT v. Komise*, T-309/94, Recueil, s. II-1007, bod 108, potvrzený po opravném prostředku rozsudkem Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, *KNP BT v. Komise*, C-248/98 P, Recueil, s. I-9641).
- 84 Mimoto, podle ADM potvrzuje rozsudek LR AF 1998 v. Komise, bod 41 výše, že nepřiměřené zohlednění celkové velikosti podniku je při stanovení pokuty protiprávní.
- 85 Stejně tak se ADM dovolává skutečnosti, že v rozhodovací praxi posledních let ve věcech podobajících se projednávanému případu [rozhodnutí Komise 94/601/ES ze dne 13. července 1994 v řízení podle článku 85 Smlouvy o ES (IV/C/33.833 – Lepenka) (Úř. věst. L 243, s. 1); rozhodnutí Komise 94/815/ES ze dne 30. listopadu 1994 v řízení podle článku 85 Smlouvy o ES (IV/33.126 a 33.322 – Cement) (Úř. věst. L 343, s. 1); rozhodnutí Komise 86/398/EHS ze dne 23. dubna 1986 v řízení podle článku 85 Smlouvy o EHS (IV/31.149 – Polypropylen) (Úř. věst. L 230, s. 1); rozhodnutí Komise 89/515/EHS ze dne 2. srpna 1989 v řízení podle článku 85 Smlouvy o EHS (IV/31.553 – Svařované mříže) (Úř. věst. L 260, s. 1) a rozhodnutí Komise 94/215/ESUO ze dne 16. února 1994 v řízení podle článku 65 Smlouvy o ESUO o dohodách a jednání ve vzájemné shodě evropských výrobců

trámů (Úř. věst. L 116, s. 1)] sama Komise vycházela z objemu prodeje dotčeného výrobku realizovaných na trhu Společenství, jak ostatně potvrdila v Rozhodnutí (bod 253 odůvodnění). Přitom uvádí, že tím, že ve svých rozhodnutích vycházela z tohoto kritéria výpočtu, stanovila Komise pokuty, jejichž výše se nacházela mezi 2,5 a 9 % obrátu realizovaného dotčenými účastnicemi řízení díky dotčenému výrobku. ADM zdůrazňuje, že pokud by Komise v projednávaném případě rovněž postupovala podle tohoto kritéria výpočtu, musela by jí udělit pokutu, jejíž výše by se nacházela mezi 1,15 a 4,14 miliony eur. A naopak uplatňuje, že tím, že se opomenula tímto kritériem výpočtu řídit, udělila jí Komise v projednávaném případě pokuty, jejichž výše je 10 až 34násobně vyšší než pokuty, které by jí udělila na tomto základě.

⁸⁶ ADM se domnívá, že Komise rovněž neprávem zdůrazňuje, že při rozřazení dotčených účastnic do tří skupin odpovídajících velikosti jejich podílů na světovém trhu s kyselinou citronovou zohlednila jejich obrát (bod 236 odůvodnění). Podle ADM měla Komise rovněž zohlednit omezenou hodnotu prodeje kyseliny citronové v EHP v roce 1995.

⁸⁷ Jak totiž zaprvé Komise sama připustila, je povinna stanovit závažnost protiprávního jednání, a tak i úroveň pokuty v závislosti na účincích v EHP. Přitom v tomto ohledu argument uplatňovaný Komisí v bodě 236 odůvodnění Rozhodnutí, podle kterého bylo v tomto kontextu třeba použít celosvětový obrát, vzhledem k tomu, že předmětem kartelové dohody bylo „odstranění soutěžních rezerv z trhu EHP“, je neopodstatněný. Rozhodnutí netvrdí, že se účastnice smluvily na zrušení dodávek na trh EHP. ADM zdůrazňuje, že kartelová dohoda stanovila celosvětové kvóty (body 97 až 101 odůvodnění Rozhodnutí) a že zvláštní kvóty pro Evropu neexistovaly.

V kartelové dohodě postihující spotřebitele EHP je jim způsobená škoda stejná nezávisle na tom, zda kartelová dohoda zasahuje mimo EHP či nikoliv. V tomto ohledu nesmí být žádný rozdíl v posuzování závažnosti protiprávního jednání a při stanovování uložené pokuty.

- 88 Zadruhé, rozhodovací praxe Komise je nedůsledná. Ve věcech nazvaných „Bezešvé ocelové trubky“ [rozhodnutí Komise 2003/382/ES ze dne 8. prosince 1999 v řízení podle článku 81 ES (věc IV/E-1/35.860-B – Bezešvé ocelové trubky) (Úř. věst. 2003 L 140, s. 1)] a „Glukonát sodný“ (rozhodnutí ze dne 2. října 2001 v řízení podle článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, COMP/E-1/36.756 – Glukonát sodný) totiž Komise zohlednila pouze prodeje uskutečněné v EHP.
- 89 Zatřetí, neblahé důsledky zohlednění celosvětového obratu se v projednávaném případě ukázaly v celém rozsahu, neboť prodeje ADM v Kanadě a ve Spojených státech, které činí téměř 50 % jejich prodeje kyseliny citronové na světovém trhu, byly již zohledněny orgány těchto zemí při ukládání sankcí ADM. Zohledněním celosvětového obratu uložila Komise ADM v porovnání s prodeji, za které již byla tato společnost sankcionována, nepřiměřenou pokutu.
- 90 Začtvrté, ADM zastává názor, že i za předpokladu, že by celosvětový obrat realizovaný prodejem kyseliny citronové mohl tvořit relevantní faktor pro stanovení pokuty, nezohlednila ho Komise vhodným způsobem. Výše pokuty uložené ADM (před uplatněním sdělení o spolupráci) totiž tvoří 66 % celosvětového obratu realizovaného prodejem kyseliny citronové. Tato sankce citelně převyšuje veškeré škody způsobené spotřebitelům nebo hospodářské soutěži účastí ADM na kartelové

dohodě, která ve skutečnosti odpovídala pouze jedné části obratu realizovaného na světovém trhu. Přesněji, Komise vycházela výhradně z celkového obratu a zdrojů podniku. Přitom, jak se domnívá ADM, to, že budeme nepřiměřeně vycházet z celkového obratu, vede k uložení protiprávní pokuty.

- 91 V důsledku toho má ADM za to, že Komise nejenže porušila zásady zakotvené judikaturou, ale rovněž porušila zásadu proporcionality.
- 92 ADM dále uplatňuje, že pokyny uvádějí, že je „nezbytné brát v úvahu, zda původci protiprávních jednání skutečně měli hospodářskou schopnost způsobit významnou škodu jiným hospodářským subjektům, zejména pak spotřebitelům“, a že mimoto v případě kartelů stanoví případné zvážení určené k zohlednění „specifické váhy [...] každého podniku na hospodářskou soutěž“.
- 93 Přitom podle ADM může být hospodářský dopad na hospodářskou soutěž nebo na ostatní hospodářské subjekty vyhodnocen pouze ve vztahu k výši prodeje dotčeného výrobku. Pouze zohlednění těchto prodejů umožní odhadnout rozsah případné škody pro spotřebitele nebo pro hospodářskou soutěž vyjádřenou protisoutěžní výhodou nebo s ohledem na jiné protiprávní zisky.
- 94 V důsledku toho má za to, že Komise tím, že opomněla zohlednit obrat vycházející z prodeje dotčeného výrobku, nesprávně použila své vlastní pokyny.

- 95 A konečně, ADM se domnívá, že Komise tím, že opomněla specificky uvést důvody zohledněné na podporu jejího rozhodnutí nezohlednit prodeje, které ADM uskutečnila na trhu dotčeného výrobku v EHP, porušila povinnost odůvodnění, kterou měla.
- 96 Komise navrhuje žalobní důvody zamítnout.

2. Závěry Soudu

- 97 ADM uplatňuje porušení jednak zásady proporcionality a pokynů, a jednak povinnosti odůvodnění.

a) K porušení zásady proporcionality

- 98 Jak bylo uznáno ustálenou judikaturou, závažnost protiprávních jednání musí být zjištěna v závislosti na vícero skutečnostech, jakými jsou zejména zvláštní okolnosti věci a její kontext, aniž by byl sestaven závazný nebo taxativní výčet kritérií, ke kterým musí být povinně přihlédnuto (nařízení Soudního dvora ze dne 25. března 1996, SPO a další v. Komise, C-137/95 P, Recueil, s. I-1611, bod 54; rozsudek Soudního dvora ze dne 17. července 1997, Ferriere Nord v. Komise, C-219/95 P, Recueil, s. I-4411, bod 33; rozsudek Soudu ze dne 20. března 2002, HFB a další v. Komise, T-9/99, Recueil, s. II-1487, bod 443).

99 Stejně tak z ustálené judikatury vyplývá, že mezi posuzované skutečnosti v rámci závažnosti protiprávního jednání lze případně zahrnout objem a hodnotu zboží, které je předmětem protiprávního jednání, stejně jako velikost a hospodářskou sílu podniku, a tím i vliv, jaký mohl vykonávat na relevantní trh. Na jedné straně z toho vyplývá, že pro účely stanovení výše pokuty lze přihlédnout jak k celkovému obratu podniku, který představuje údaj, byť jen přibližný a nedokonalý, o jeho velikosti a hospodářské síle, tak k tržnímu podílu dotčených podniků na daném trhu, který může poskytnout údaj o rozsahu protiprávního jednání. Na druhé straně z toho plyne, že ani jednomu, ani druhému z těchto údajů nelze přikládat přílišný význam ve srovnání s jinými posuzovanými faktory, takže stanovení přiměřené výše pokuty nemůže být výsledkem pouhého výpočtu založeného na celkovém obratu (viz v tomto smyslu rozsudek *Musique diffusion française* a další v. Komise, bod 47 výše, body 120 a 121; rozsudky *Parker Pen* v. Komise, bod 82 výše, bod 94; *SCA Holding* v. Komise, bod 82 výše, bod 176; *Archer Daniels Midland* a *Archer Daniels Midland Ingredients* v. Komise, bod 41 výše, bod 188, a *HFB* a další v. Komise, bod 98 výše, bod 444).

100 Z toho plyne, že nelze-li popřít, jak zdůrazňuje ADM, že obrat dotčeného výrobku může tvořit vhodný základ pro vyhodnocení narušení hospodářské soutěže na trhu dotčeného výrobku uvnitř Společenství, stejně jako velikosti jednotlivých účastnic kartelové dohody vzhledem k dotčeným výrobkům, nemění to nic na skutečnosti, že tento prvek zdaleka nepředstavuje jediné kritérium, podle kterého musí Komise posuzovat závažnost protiprávního jednání.

101 V důsledku toho by, na rozdíl od tvrzení ADM, omezení se na posouzení spojitosti mezi uloženou pokutou a obratem dotčeného výrobku, aby bylo možné posoudit její přiměřenou povahu, jak zřejmě tato společnost navrhuje, znamenalo přisouzení přílišného významu tomuto prvku. Přiměřenou povahu této úrovně pokuty je třeba posuzovat vzhledem ke všem prvkům, k nimž musí Komise přihlížet při posouzení závažnosti protiprávního jednání, a sice k samotné povaze protiprávního jednání, k jeho skutečnému dopadu na relevantní trh a k velikosti zeměpisného trhu.

- 102 Opodstatněnost Rozhodnutí vzhledem k některým z těchto kritérií bude posouzena na základě všech čtyř argumentů ADM, směřujících v podstatě k prokázání toho, že Komise měla v projednávaném případě v tomto kontextu uplatnit obrat dotčených podniků na úrovni EHP, a nikoliv na celosvětové úrovni.
- 103 Svým prvním argumentem ADM v podstatě kritizuje skutečnost, že v bodě odůvodnění 236 Rozhodnutí měla Komise za to, že je třeba při zařazení dotčených účastnic řízení do tří skupin použít celosvětový obrat, jelikož předmětem kartelové dohody bylo „odstranění soutěžních rezerv z trhu EHP“. Přitom podle ADM Rozhodnutí neuvádělo, že by se účastnice řízení smluvily na zrušení dodávek na trh EHP.
- 104 Soud se domnívá, že je třeba konstatovat, že ADM uvádí tuto část Rozhodnutí mimo jeho kontext. Výklad celého bodu 236 odůvodnění Rozhodnutí jasně ukazuje, že podle Komise může v kontextu celosvětového kartelu, o jaký se jedná v projednávaném případě, pouze celosvětový obrat umožnit posoudit skutečnou schopnost dotčených účastnic řízení způsobit škodu na relevantním trhu. V důsledku toho není tento první argument opodstatněný.
- 105 Svým druhým argumentem se ADM snaží prokázat, že v nedávné správní praxi sama Komise používala obraty realizované v EHP.
- 106 Soud nicméně konstatuje, že obě rozhodnutí, která ADM uplatňuje na podporu uvedeného argumentu, nejsou v projednávaném případě relevantní. Ve věci „Bezešvé ocelové trubky“ (viz bod 88) totiž Komise neprovedla rozřazení dotčených účastnic řízení (viz body 159 až 162 odůvodnění Rozhodnutí v uvedené věci). Co se týče věci „Glukonát sodný“ (viz bod 88), Komise stejně jako v projednávaném případě použila při rozřazení podniků celosvětový obrat. Argumentace ADM tedy není podložena skutkovými okolnostmi.

- 107 Svým třetím argumentem ADM v podstatě uplatňuje skutečnost, že prodeje kyseliny citronové v Kanadě a ve Spojených státech, které představují téměř 50 % jejích prodejů kyseliny citronové na světovém trhu, již byly při uložení sankcí ADM zohledněny orgány těchto států. V části, ve které ADM touto argumentací v podstatě opakuje bod žalobního návrhu vycházející z porušení zásady zákazu současného uložení více sankcí, byla již tato argumentace Soudem odmítnuta jako neopodstatněná (viz body 61 až 73 výše). V části, ve které má ADM touto argumentací za to, že Komisi nepřísluší stanovit pokutu na základě chování na trzích mimo prostor Společenství, není tato argumentace podložena skutkovými okolnostmi. Komise totiž nepoužila celosvětový obrat jako základ pro stanovení pokuty, ale pouze jako prostředek určení skutečné hospodářské schopnosti každého podniku způsobit škodu hospodářské soutěži a stanovení pokuty na úrovni zaručující odrazující účinek pro každý podnik, což odůvodňuje celosvětová povaha kartelové dohody.
- 108 Svým čtvrtým argumentem se ADM v podstatě snaží prokázat, že zohlednění obratu realizovaného díky prodeji kyseliny citronové na celosvětové úrovni vede k nepřiměřené pokutě vzhledem ke škodě způsobené spotřebitelům a hospodářské soutěži.
- 109 Přitom je třeba připomenout, že v projednávaném případě se jedná o kartel sdružující podniky působící na celosvětové úrovni, které drží 60 % podíl na trhu relevantního výrobku na celosvětové úrovni, a zejména o kartel týkající se mimo stanovení cen zejména rozdělení trhu přidělením prodejních kvót. V takovém případě může Komise v rámci odlišného zacházení s dotčenými účastnicemi řízení, jak to učinila v projednávaném případě, vycházet z obrátů realizovaných jednotlivými účastníky kartelové dohody na celosvětové úrovni, v projednávaném případě dosažených prodejem kyseliny citronové. Cílem tohoto odlišného zacházení je totiž zhodnocení skutečné hospodářské schopnosti autorů protiprávního jednání způsobit svým protiprávním jednáním škodu hospodářské soutěži, a tedy zohlednění jejich specifické váhy uvnitř kartelu. Komise v důsledku toho nevybočila z širokého prostoru pro posouzení, který jí je v této oblasti přiznán, když se domnívala, že podíl jednotlivých účastníků kartelové dohody na světovém trhu je vhodným popisným ukazatelem.

110 Proto musejí být žalobní důvody vycházející z porušení zásady proporcionality zamítnuty.

b) K porušení pokynů

111 Co se týče porušení pokynů, Soud konstatuje, že tyto nestanovují, že se výše pokut vypočítá podle celkového obratu nebo obratu realizovaném podniky na relevantním trhu. Nicméně ale ani nebrání tomu, aby tyto obraty byly při stanovení výše pokuty zohledněny, aby byly dodrženy obecné zásady práva Společenství, vyžadují-li to okolnosti (viz v tomto smyslu rozsudky LR AF 1998 v. Komise, bod 41 výše, bod 283, potvrzený v řízení o kasačním opravném prostředku rozsudkem Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 41 výše, bod 258, a Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, bod 41 výše, bod 187).

112 V důsledku toho pokyny nestanoví, že obraty dotčených podniků, ať už se jedná o celkový obrat nebo obrat vycházející z prodeje dotčeného výrobku, představují výchozí bod pro stanovení výše pokut, a tím méně to, že představují jediná relevantní kritéria pro stanovení závažnosti protiprávního jednání.

113 Naopak, Komise je může zohlednit jako jedno z relevantních kritérií. Tak tomu je zejména tehdy, přizpůsobí-li Komise, podle třetího až šestého pododstavce bodu 1 A pokynů, výši pokut tak, aby zajistila jejich dostatečně odrazující úroveň. V tomto kontextu Komise zohledňuje skutečnou schopnost autorů protiprávního jednání způsobit značnou škodu ostatním hospodářským subjektům a nezbytnost zajistit pokutě dostatečně odrazující povahu (bod 1 A čtvrtý pododstavec) a provádí

poměrné vážení stanovených částek v závislosti na specifické váze, a tedy skutečném dopadu protiprávního jednání každého podniku na hospodářskou soutěž, zejména existuje-li značná nerovnost ve velikosti podniků, které se dopustily protiprávního jednání téže povahy (bod 1 A šestý pododstavec).

114 V projednávaném případě Komise ve svých písemných odůvodněních tvrdila, že při posuzování velikosti každého z podniků vycházela z obratu dosaženého na trhu dotčeného výrobku. Přitom, jak vyplývá z bodu 236 odůvodnění Rozhodnutí, Komise opravdu zohlednila celosvětový obrat dosažený u posuzovaného výrobku, aby tak zohlednila důležitost každého podniku na relevantním trhu. Jak totiž již bylo konstatováno v bodech 77 a 78, Komise se rozhodla, že pro uplatnění rozdílného zacházení, aby mohla být zohledněna skutečná hospodářská schopnost autorů protiprávního jednání způsobit významnou škodu na hospodářské soutěži a stanovena pokuta na úrovni zajišťující jí dostatečně odrazující účinek, bude vycházet z obrátů dosažených dotčenými účastnicemi řízení prodejem kyseliny citronové na celosvětové úrovni v průběhu posledního roku, ve kterém došlo k protiprávnímu jednání, a sice roku 1995.

115 V projednávaném případě se jedná o celosvětový kartel sdružující podniky zaujímající velmi velký podíl na trhu relevantního výrobku na celosvětové úrovni. Mimoto se kartel týká stanovení cen a rozdělení trhu přidělením prodejních kvót. V takovém případě může Komise v rámci různého zacházení s dotčenými podniky legitimně vycházet z obrátů dosažených účastníky této kartelové dohody jejich prodejem kyseliny citronové na celosvětové úrovni. Jelikož cílem tohoto rozdílného zacházení je ocenění skutečné hospodářské schopnosti autorů protiprávního jednání způsobit svým protiprávním jednáním škodu hospodářské soutěži, a tedy zohlednění jejich specifické váhy uvnitř kartelu, Komise nepřekročila svůj široký prostor pro posouzení, když se domnívala, že celosvětový tržní podíl jednotlivých účastníků kartelové dohody je vhodným ukazatelem.

116 V důsledku toho musí být žalobní důvod vycházející z porušení pokynů zamítnut.

c) K porušení povinnosti odůvodnění

- 117 Podle ustálené judikatury musejí z odůvodnění vyžadovaného článkem 253 ES jasně a jednoznačně vyplývat úvahy orgánu, jenž daný akt vydal, tak aby se zúčastněné osoby mohly seznámit s důvody, které vedly k přijetí opatření, a příslušný soud mohl vykonávat svůj přezkum. Požadavek odůvodnění musí být posuzován v závislosti na okolnostech projednávaného případu, zejména v závislosti na obsahu aktu, povaze uplatňovaných důvodů a zájmu, který mohou mít osoby, kterým je akt určen, nebo jiné osoby, kterých se akt bezprostředně a osobně dotýká, na získání těchto vysvětlení. Není požadováno, aby odůvodnění upřesňovalo všechny relevantní skutkové a právní okolnosti, jelikož otázka, zda odůvodnění aktu splňuje požadavky článku 253 ES, musí být posuzována s ohledem nejen na jeho znění, ale také s ohledem na jeho celkový kontext, jakož i s ohledem na všechna právní pravidla upravující dotčenou oblast (rozsudky Soudního dvora ze dne 2. dubna 1998, Komise v. Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Recueil, s. I-1719, bod 63, a ze dne 30. září 2003, Německo v. Komise, C-301/96, Recueil, s. I-9919, bod 87).
- 118 Pokud jde o rozhodnutí, které ukládá pokuty vícero podnikům za porušení pravidel hospodářské soutěže Společenství, dosah povinnosti odůvodnění musí být určen zejména s ohledem na skutečnost, že závažnost protiprávních jednání musí být zjištěna v závislosti na vícero skutečnostech, jakými jsou zejména zvláštní okolnosti věci a její kontext, a to aniž by byl sestaven závazný nebo taxativní výčet kritérií, ke kterým musí být povinně přihlédnuto (usnesení SPO a další v. Komise, bod 98 výše, bod 54).
- 119 V projednávaném případě Komise stanovila vyšší pokuty, která má být podniku uložena, na základě jeho obratu vztahujícímu se k dotčenému výrobku, nicméně nezohlednila obrat týkající se dotčeného výrobku v EHP, ale na celosvětové úrovni. V rozporu s tvrzením ADM nebyla Komise povinna zohlednit obrat vztahující se k dotčenému výrobku v EHP (viz bod 111 výše). V důsledku toho jí nemůže být

vytýkáno, že neuvedla důvody, pro které nevyužila tento činitel pro stanovení výše uložené pokuty.

- 120 V důsledku toho musí být žalobní důvod vycházející z porušení povinnosti odůvodnění rovněž zamítnut.

C – K použití násobícího koeficientu na výchozí částku

1. Argumenty účastnic řízení

- 121 ADM má za to, že použití násobícího koeficientu 2 na výchozí částku (bod 246 odůvodnění Rozhodnutí) představuje zjevně nepřiměřené opatření, které je kromě toho založeno na nesprávné úvaze a porušuje zásadu rovného zacházení.

- 122 ADM zaprvé připomíná, že v rámci řízení zahájených ve Spojených státech a v Kanadě pro porušení pravidel hospodářské soutěže již zaplatila pokuty [30 milionů amerických dolarů (USD) ve Spojených státech a 2 miliony kanadských dolarů (CAD) v Kanadě], odškodnila spotřebitele (83 milionů USD), uhradila přibližně 34 milionů USD na ukončení řízení zahájeného proti ní akcionáři, byl již odsouzen jeden z jejích zaměstnanců k trestu odnětí svobody ve Spojených státech a v celosvětovém měřítku přijala politiku souladu s pravidly hospodářské soutěže. Všechny tyto sankce a opatření činí uložení nové pokuty s odrazující povahou přijaté Komisí neúčinné a nepřiměřené.

- 123 Zadruhé ADM uplatňuje, že s přihlédnutím k tomu, že podniky jsou racionální hospodářské subjekty, je pro dosažení skutečně odrazující povahy pokuty nezbytné pouze to, aby byla stanovena na takové úrovni, že její očekávaná výše bude přesahovat prospěch vyplývající z protiprávního jednání. Domnívá se, že pokud si podniky uvědomí, že ztráta spojená se sankcí ruší prospěch z kartelové dohody, pokuta již bude mít odrazující účinek. Tento přístup byl potvrzen Soudním dvorem v rozsudku *Musique diffusion française a další v. Komise*, bod 47 výše (bod 108). Odpovídá rovněž pokynům, které ukládají (v bodě Ia čtvrtém pododstavci) hodnotit odrazující účinek ve vztahu k možnosti účastnic dotčené kartelové dohody způsobit škodu spotřebitelům, a v důsledku toho vyžadují, aby byl každý prospěch vyplývající z protiprávní kartelové dohody zohledněn při stanovení přiměřeného odrazujícího účinku. Konečně, tento přístup je společným pojmem jiných právních úprav Společenství.
- 124 ADM nezpochybňuje, že při stanovení pokuty může být zohledněn celkový obrat. Nicméně pokud se tomuto obratu přízná nepřiměřený význam, vede to k nepřiměřené pokutě. Komise se v tomto ohledu omezila na to, že zastává navýšení prostřednictvím srovnání, s odkazem na obrat ADM. Přitom žádné rozumné vysvětlení nemůže odůvodnit, že se stanovení navýšení s odrazujícím účinkem soustředilo na její celkový obrat. Postup zvolený Komisí nijak nevysvětluje, proč bylo třeba zcela eliminovat zisky dosažené ADM díky prodeji výrobků, které nemají žádný vztah k dotčenému protiprávnímu jednání, s cílem odradit dotčené účastnice řízení od pokračování v jejich činnostech v rámci kartelové dohody o kyselině citronové.
- 125 Zatřetí, ADM opakuje tvrzení, podle kterého má účinná odrazující sankce snížit očekávaný zisk z kartelové dohody na nulu (viz bod 123). Nicméně, jak tvrdí ADM, v projednávaném případě dosáhla nejvyšších ročních prodejů v EHP JBL (77 milionů eur), a měla tak z kartelové dohody největší zisk. Přitom, jak uvádí ADM, JBL nebylo v tomto stádiu stanovování pokut uloženo odrazující navýšení. Naopak, uplatňuje ADM, s ročními prodeji v EHP představujícími 46 milionů eur jí byla základní výše uložené pokuty zdvojnásobena navýšením o 21 milionů eur uplatněným za účelem dosažení odrazujícího účinku. ADM z toho vyvozuje, že Komise porušila zásadu rovného zacházení.

- 126 Začtvrté, ADM se domnívá, že Komise nemůže ve své žalobní odpovědi platně tvrdit, že mimo kartelové dohody na trhu kyseliny citronové se ADM současně účastnila dalších dvou kartelových dohod. Tento poznatek totiž nebyl v Rozhodnutí uveden. Krom toho uplatnila Komise násobící koeficient v každém rozhodnutí týkajícím se těchto kartelových dohod, tak aby pokutě zajistila odrazující účinek.
- 127 Zapáté, ADM se domnívá, že Rozhodnutí je v tomto bodě nedostatečně odůvodněno. ADM totiž tvrdí, že Komise opomenula upřesnit, na jakém základě může být navýšení takového rozsahu považováno za nezbytné pro dosažení odrazujícího účinku. Komise se omezila na prohlášení, že větší společnosti mají být postiženy vyššími pokutami, ale neuvedla důvody, pro které bylo v projednávaném případě navýšení pokuty na dvojnásobek považováno pro ADM za vhodné, ani zda byly zohledněny takové faktory, jako sankce již uložené a mající odrazující účinek na snahu o dosahování zisku z kartelové dohody. Přitom podle ADM měla v projednávaném případě Komise povinnost jasně uvést důvody odůvodňující přijetí dotčeného opatření. Jak totiž tvrdí ADM, neexistuje žádná zveřejněná věc, ve které by Komise provedla „dostatečně odrazující“ navýšení jako doplňující opatření při stanovování pokut. Krom toho, toto navýšení představuje značnou část pokuty, která byla ADM nakonec uložena.
- 128 Komise navrhuje uplatňované žalobní důvody zamítnout.

2. Závěry Soudu

a) K porušení zásady proporcionality

- 129 K tomu, že ADM v podstatě uplatňuje, že s přihlédnutím k tomu, že podniky jsou racionální hospodářské subjekty a že pro dosažení skutečně odrazující povahy

pokuty je nezbytné pouze to, aby byla stanovena na takové úrovni, že její očekávaná výše bude přesahovat prospěch vyplývající z protiprávního jednání, je třeba připomenout, že odrazení je jednou z hlavních úvah, které musí Komisi vést při stanovování výše pokut (rozsudky Soudního dvora ze dne 15. července 1970, *Chemiefarma v. Komise*, 41/69, Recueil, s. 661, bod 173, a ze dne 14. července 1972, *BASF v. Komise*, 49/69, Recueil, s. 713, bod 38).

130 Přitom pokud by pokuta měla být stanovena na úrovni, která se omezuje na zrušení prospěchu z kartelové dohody, neměla by odrazující účinek. Je totiž možné rozumně předpokládat, že podniky v rámci svých finančních výpočtů a své správy racionálně zohlední nejenom úroveň pokut, které jim mohou být uloženy v případě protiprávního jednání, ale rovněž míru rizika odhalení kartelové dohody. Navíc pokud by se funkce pokuty omezila na pouhé odstranění očekávaného zisku nebo prospěchu, nezohlednila by se dostatečně protiprávnost dotčeného jednání s ohledem na čl. 81 odst. 1 ES. Tím, že by se totiž pokuta omezila na pouhé vyrovnání utrpěné škody, zanedbal by se kromě odrazující povahy pokuty, která se může týkat pouze budoucího chování, také represivní charakter takového opatření ve vztahu ke skutečně spáchanému, konkrétnímu protiprávnímu jednání.

131 Stejně tak v případě podniku, který je, tak jako ADM, přítomen na značném množství trhů a disponuje zvláště velkou finanční kapacitou, nemusí být přihlédnutí k obratu dosaženému na relevantním trhu dostačující k zajištění odrazujícího účinku pokuty. Čím je totiž podnik větší a disponuje celkovými zdroji, které mu umožňují jednat nezávisle na trhu, tím více si musí být vědom významu své úlohy, co se týče řádného fungování hospodářské soutěže na trhu. Při přezkumu závažnosti protiprávního jednání tak musí být zohledněny skutkové okolnosti, které se vztahují k hospodářské síle podniku, který se protiprávním jednáním provinil. V důsledku toho zohlednění celkového obratu ADM pro stanovení výše pokuty nemá v projednávaném případě za následek nepřiměřenou pokutu.

132 V důsledku toho je třeba žalobní důvod vycházející z porušení zásady proporcionality zamítnout.

b) K porušení zásady rovného zacházení

133 Je třeba připomenout, že podle zásady rovného zacházení Komise nesmí zacházet se stejnými situacemi odlišně anebo s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněné (rozsudek Soudního dvora ze dne 13. prosince 1984, Sermide, 106/83, Recueil, s. 4209, bod 28, a rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, BPB de Eendracht v. Komise, T-311/94, Recueil, s. II-1129, bod 309).

134 ADM v podstatě uplatňuje, že přes vyšší prodej kyseliny citronové (77 milionů eur), než kterého dosáhla ona sama (46 milionů eur), Komise neuložila JBL takové navýšení pokuty, které uložila jí.

135 V tomto ohledu je namístě zdůraznit, že použití násobícího koeficientu má za cíl zajistit, aby pokuta měla odrazující účinek i pro velmi velké podniky. Přitom obrat, kterého dosáhla JBL v roce 2000, dosahoval sotva 314 milionů eur, zatímco u ADM dosahoval 13 936 milionů eur. Krom toho je třeba rovněž zohlednit, že velmi velké podniky, jako je ADM, mají zvýšenou odpovědnost za zachování volné hospodářské soutěže na trzích, na kterých jsou přítomny, a mají obecně k dispozici větší zázemí, pokud jde o právně-hospodářské poradenství, které jim umožňuje posoudit protiprávní povahu svého chování s ohledem na právo hospodářské soutěže Společenství.

136 V důsledku toho musí být žalobní důvod vycházející z porušení zásady rovného zacházení rovněž zamítnut.

c) K porušení povinnosti odůvodnění

137 K tomu, že ADM v podstatě uplatňuje, že Komise neuvedla důvody, pro které je zvýšení pokuty na dvojnásobek považováno za odpovídající, ani to, zda byly zohledněny faktory, jako jsou sankce již uložené a mající odrazující účinek na snahu o dosahování zisku z kartelové dohody, je třeba nejprve odkázat na judikaturu uvedenou v bodech 117 a 118. Dále je namístě připomenout, že Komise odůvodnila použití násobícího koeficientu zejména na pokutu vypočtenou pro ADM nezbytností zajistit pokutě dostatečně odrazující účinek. Komise v tomto ohledu vycházela z celosvětových obrátů dotčených účastnic řízení (body odůvodnění 50 a 241 Rozhodnutí). A konečně, v bodě 246 odůvodnění Rozhodnutí uvedla, že má za to, že použití násobícího koeficientu 2 je vhodné pro zajištění odrazující povahy pokuty, která měla být ADM uložena.

138 Co se týče zejména výše násobícího koeficientu použitého na ADM, Komise se mohla omezit na to, že by se dovolávala velikosti tohoto podniku, jak přibližně vyplývá z jím dosaženého celkového obrátu, a zdůraznit nezbytnost zajištění odrazující povahy pokuty. Komise nemusí na základě povinnosti odůvodnění uvést číselné údaje týkající se metody výpočtu podléhající této volbě (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, Sarrió v. Komise, C-291/98 P, Recueil, s. I-9991, bod 80).

- 139 Komise proto Rozhodnutí v tomto bodě dostatečně odůvodnila a žalobní důvod vycházející z porušení povinnosti odůvodnění musí být rovněž zamítnut.

D – K existenci nesprávných posouzení týkajících se konkrétního dopadu kartelové dohody na trh

1. Úvod

- 140 Nejprve je namístě připomenout, že závažnost protiprávních jednání musí být zjištěna v závislosti na vícero skutečnostech, jakými jsou zejména zvláštní okolnosti věci a její kontext, aniž by byl sestaven závazný nebo taxativní výčet kritérií, ke kterým musí být povinně přihlédnuto (usnesení SPO a další v. Komise, bod 98 výše, bod 54; rozsudky Ferriere Nord v. Komise, bod 98 výše, bod 33, a HFB a další v. Komise, bod 98 výše, bod 443). V tomto kontextu může být skutečný dopad kartelové dohody na relevantní trh zohledněn jako jedno z relevantních kritérií.
- 141 Ve svých pokynech (bod 1 A první pododstavec) Komise uvedla, že při posuzování závažnosti protiprávního jednání bere v úvahu kromě vlastní povahy tohoto protiprávního jednání a velikosti dotčeného zeměpisného trhu „skutečný dopad [protiprávního jednání] na trh, pokud jej lze měřit“.
- 142 Co se týče projednávaného případu, z bodů 210 až 230 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že Komise skutečně stanovila vyšší pokuty, určenou v závislosti na závažnosti protiprávního jednání, při zohlednění těchto tří kritérií. Zejména v tomto kontextu měla za to, že kartelová dohoda má „skutečný dopad“ na trh s kyselinou citronovou (bod odůvodnění 230 Rozhodnutí).

¹⁴³ Přitom podle ADM se v tomto kontextu Komise dopustila několika nesprávných posouzení při hodnocení skutečného dopadu kartelové dohody na trh kyseliny citronové. Podle ADM se tato pochybení projevují na stanovení výše pokut.

2. Pokud jde o skutečnost, že Komise zvolila nesprávný postup pro prokázání, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh

a) Argumenty účastnic řízení

¹⁴⁴ ADM v podstatě uplatňuje, že Komise zvolila nesprávný postup pro prokázání, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh.

¹⁴⁵ ADM vytýká Komisi, že neprokázala skutečný dopad kartelové dohody na trh s kyselinou citronovou. Uvádí, že v bodě 211 odůvodnění Rozhodnutí Komise sama uvedla, že rozdíl mezi cenami, které byly skutečně uplatňovány, a cenami, které by byly uplatňovány při neexistenci kartelové dohody, nemůže být spolehlivě změřen. V takové situaci se Komise místo toho, aby předložila alespoň hospodářsky obhájitelnou teorii o tom, co by se stalo, kdyby kartelová dohoda neexistovala, omezila na uplatnění domněnek v tom smyslu, že uskutečnění kartelové dohody muselo mít dopad na relevantní trh.

¹⁴⁶ ADM se domnívá, že navzdory skutečnosti, že v průběhu správního řízení ADM Komisi předložila zprávu expertů ze dne 30. června 2000, uvedenou zejména v bodech 222 a 223 odůvodnění Rozhodnutí a na kterou ADM odkazovala ve svém vyjádření k oznámení námitek a ve které bylo prokázáno, že kartelová dohoda

neměla dopad na relevantní trh (dále jen „zpráva expertů“), Komise neprovedla vhodnou hospodářskou analýzu předložených údajů. ADM uvádí, že zpráva expertů uváděla následující:

„V důsledku toho omezení narušující kapacity a přebytečnou poptávku, následované čím dál více konkurenčními dodávkami pocházejícími z čínských dovozů kyseliny citronové, spolu s výrazným zvýšením kapacit, ke kterému přistoupili mnozí výrobci, poskytují přesvědčivé vysvětlení chování cen v letech 1991 až 1995 [...]. Skutečnost, že v období, kdy došlo k protiprávnímu jednání, ceny navzdory přebytečné poptávce nedosáhly úrovně z poloviny 80. let, spolu s okolností, že výrobci podílející se na kartelové dohodě nemohli kontrolovat kapacity nebo vstup nových soutěžitelů na trh, znamená, že je namístě odmítnout hypotézu, podle které výrobci v tomto období účinně kontrolovali ceny kyseliny citronové.“

¹⁴⁷ ADM upozorňuje, že v bodě 226 odůvodnění Rozhodnutí Komise sama připustila, že vysvětlení zvýšení cen v letech 1991 a 1992, předložená zejména ADM, „[mohou] mít určitou platnost“. Nicméně, jak kritizuje ADM, Komise se spokojila s tvrzením, že nelze vyloučit, že kartelová dohoda měla dopad na trh.

¹⁴⁸ Zaprvé, podle ADM z toho plyne, že Komise neprokázala, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh, který může být změřen, ve smyslu pokynů, ale naopak protiprávně obrátila důkazní břemeno.

¹⁴⁹ Zadruhé, ADM má za to, že z toho vyplývá, že se Komise dopustila nesprávného právního posouzení, když prohlásila, že kolísání cen jsou nezbytně slučitelná s účinnou kartelovou dohodou. Tím, že Komise vycházela z takového čistě

abstraktního prohlášení, totiž nezohlednila průmyslový kontext ani faktory podporující závěr, podle kterého se ceny, z důvodů podrobně uvedených ve zprávě expertů, nezvýšily nad úroveň stanovené kartelovou dohodou.

- 150 Zatřetí, ADM se domnívá, že se Komise zmýlila, když vyslovila stanovisko, podle kterého krátkodobým navýšením cen nezbytně předcházela účinná kartelová dohoda. Existovaly totiž určité výrobní obory, ve kterých se uplatňovala hospodářská soutěž, které se setkaly se stejnými nedostatky kapacit a stejnou příliš vysokou poptávkou a zvýšily během krátkého časového období ceny o 40 % nebo i více.
- 151 Mimoto ADM uplatňuje, že k prokázání, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na relevantní trh, nemohla Komise platně vycházet z okolností, že účastníci kartelové dohody představují 60 % světového trhu a 70 % evropského trhu s kyselinou citronovou a že se účastnily dlouhodobé a komplexní kartelové dohody.

b) Závěry Soudu

- 152 S ohledem na žalobní důvody vznesené ADM, pokud jde o samotný postup zvolený Komisí k prokázání, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh s kyselinou citronovou, je třeba před vyjádřením se k opodstatněnosti argumentů uplatněných ADM shrnout analýzu provedenou Komisí, tak jak vyplývá z bodů 210 až 228 Rozhodnutí.

Shrnutí analýzy provedené Komisí

- 153 Komise nejprve poznamenala, že „[p]rotiprávní jednání spáchaly podniky, které během posuzovaného období představovaly více než 60 % světového trhu a 70 % evropského trhu s kyselinou citronovou“ (bod 210 odůvodnění Rozhodnutí).
- 154 Poté Komise tvrdila, že „[p]rotože byly tyto dohody skutečně provedeny účinně, měly skutečný dopad na trh“ (bod 210 odůvodnění Rozhodnutí). V bodu 212 odůvodnění Rozhodnutí, který se odvolává na část Rozhodnutí týkající se popisu skutkového stavu, Komise zopakovala argument, podle kterého byly kartelové dohody „provedeny pečlivě“, a dodala, že „jedna z účastnic prohlásila, že ‚byla překvapena mírou formalismu a organizace, které účastnice za účelem provedení této dohody dosáhly‘“. Stejně tak v bodu 261 odůvodnění Rozhodnutí poznamenala, že „[s] ohledem na výše uvedené úvahy a snahu vyvinutou každou z účastnic pro dosažení složité organizace kartelové dohody, nemůže být účinnost jejího provedení zpochybněna“.
- 155 Komise se mimoto domnívala, že není nezbytné „přesně vyčíslit cenový rozdíl ve srovnání s cenami, které by mohly být uplatňovány v případě, že by tyto dohody neexistovaly“ (bod 211 odůvodnění Rozhodnutí). Komise totiž tvrdila, že „tento rozdíl nemůže být někdy spolehlivě změřen: vývoj cen výrobku může být současně ovlivněn určitým počtem vnějších faktorů, což činí vytvoření jakéhokoli závěru ohledně významu veškerých možných příčin neobyčejně nebezpečným“ (tamtéž). Nicméně v bodu 213 odůvodnění Rozhodnutí popsala vývoj cen kyseliny citronové od března roku 1991 do roku 1995 zdůrazňujíc v podstatě, že mezi březnem roku 1991 a polovinou roku 1993 se ceny kyseliny citronové zvýšily o 40 % a že po tomto datu byly v podstatě zachovávány na této výši. Stejně tak v bodech 214 a 215 odůvodnění Rozhodnutí připomněla, že účastníci kartelové dohody stanovili prodejní kvóty a za účelem zajištění jejich uplatňování vytvořili a využívali informační, kontrolní a kompenzační mechanismy.

156 Konečně, v bodech 217 až 228 odůvodnění Rozhodnutí Komise shrnula, analyzovala a zamítla některé argumenty, jichž se během správního řízení dovolávaly dotčené účastnice řízení. Zejména provedla shrnutí zprávy expertů, podle které by ke konstatovanému cenovému vývoji došlo každopádně i při neexistenci kartelové dohody. V bodě 226 odůvodnění Rozhodnutí přesto měla Komise, podle jeho níže uvedeného znění, za to, že argumenty předložené ADM, vycházející ze zprávy expertů, stejně jako argumenty uplatňované ostatními účastnicemi řízení, nemohou být přijaty:

„Ačkoli mohou mít vysvětlení zvýšení cen v letech 1991–1992 poskytnutá ADM, [H&R a JBL] určitou platnost, neprokazují přesvědčivým způsobem, že provedení kartelové dohody nemohlo hrát při vývoji cen žádnou úlohu. Může-li k popsaným jevům dojít, aniž by existovala kartelová dohoda, mohou také nastat, pokud dohoda existuje. Zvýšení cen kyseliny citronové o 40 % během čtrnácti měsíců nemůže být vysvětlováno výhradně jako čistě soutěžní reakce, ale musí být vykládáno ve světle dohod uzavřených mezi účastnicemi za účelem koordinování zvýšení cen a rozdělení podílů na trhu, jakož i zavedení informačního a kontrolního systému. Všechny tyto skutečnosti přispěly k úspěšnému zvýšení cen.“

Posouzení

157 Nejdříve je třeba připomenout, že podle znění bodu 1 A prvního pododstavce pokynů bere Komise při stanovení pokuty podle závažnosti protiprávního jednání v úvahu zejména „skutečný dopad [protiprávního jednání] na trh, pokud jej lze měřit“.

- 158 V tomto ohledu je namístě analyzovat přesný význam slov „pokud jej [to znamená skutečný dopad] lze měřit“. Obzvláště je třeba určit, zda ve smyslu těchto slov může Komise přihlídnout ke skutečnému dopadu protiprávního jednání v rámci svého výpočtu pokut jen tehdy, jestliže může tento dopad vyčíslit.
- 159 Jak Komise právem tvrdila, přezkum dopadu kartelové dohody na trh nezbytně znamená uchýlit se k domněnkám. V tomto kontextu musí Komise zejména zkoumat, jaká by byla cena dotčeného výrobku, kdyby kartelová dohoda neexistovala. Přitom při přezkumu důvodů skutečného vývoje cen je nebezpečné spekulovat o příslušném podílu každého z těchto důvodů. Je třeba přihlídnout k objektivní okolnosti, že se z důvodu kartelové dohody o cenách účastníci právě vzdali své svobody soutěžit v oblasti cen. Hodnocení vlivu vyplývajícího z jiných faktorů, než je toto dobrovolné rozhodnutí účastníků kartelové dohody vzdát se soutěžení, je nezbytně založeno na rozumné pravděpodobnosti, kterou není možné přesně vyčíslit.
- 160 Proto, pokud nemá být kritérium bodu 1 A prvního pododstavce pokynů zbaveno svého užitečného účinku, nemůže být Komisi vytýkáno, že vycházela ze skutečného dopadu dohody mající protisoutěžní povahu, jako je kartelová dohoda o cenách nebo o kvótách, na relevantní trh, aniž by tento dopad kvantifikovala nebo k němu poskytla vyčíslené posouzení.
- 161 V důsledku toho musí být skutečný dopad kartelové dohody na trh považován za dostatečně prokázaný, pokud je Komise schopna poskytnout konkrétní a důvěryhodné údaje, které s přiměřenou pravděpodobností ukazují, že kartelová dohoda měla na trh dopad.
- 162 V projednávaném případě vyplývá ze shrnutí analýzy provedené Komisí (viz body 153 až 156), že se Komise při závěru o existenci „skutečného dopadu“ kartelové

dohody na trh opírala o dva ukazatele. Dovolávala se totiž jednak skutečnosti, že účastníci kartelové dohody pečlivě provedli ujednání kartelové dohody (viz zejména body 210, 212, 214 a 215 odůvodnění) a že během posuzovaného období tito účastníci představovali více než 60 % světového trhu a 70 % evropského trhu s kyselinou citronovou (bod 210 odůvodnění Rozhodnutí). Krom toho se domnívala, že údaje poskytnuté dotčenými účastnicemi řízení během správního řízení prokazují určitou shodu mezi cenami stanovenými kartelovou dohodou a cenami, které účastníci kartelové dohody skutečně uplatňovali na trhu (bod 213 odůvodnění Rozhodnutí).

163 I když je pravda, že by výrazy použité v bodech 210 a 216 odůvodnění Rozhodnutí mohly být samy o sobě chápány tak, že se Komise opírala o příčinnou souvislost mezi provedením kartelové dohody a jejím skutečným dopadem na trh, nic to nemění na tom, že výklad celé analýzy Komise prokazuje, že na rozdíl od tvrzení ADM Komise z provedení kartelové dohody nevyvodila pouze existenci jejího skutečného dopadu na trh.

164 Vedle „pečlivého“ provedení ujednání kartelové dohody se Komise opírala o vývoj cen kyseliny citronové v období dotčeném kartelovou dohodou. V bodu 213 odůvodnění Rozhodnutí totiž popsala ceny kyseliny citronové v letech 1991 až 1995 tak, jak byly dohodnuty mezi účastníky kartelové dohody, oznámeny zákazníkům a v širokém měřítku uplatňovány dotčenými účastnicemi řízení. Níže bude přezkoumáno, zda se Komise dopustila nesprávných posouzení skutečností, o něž opřela své závěry, jak tvrdí ADM. Na základě výše uvedeného nemůže být Komisi vytýkáno, jak již bylo rozhodnuto v bodě 160, že se nepokusila kvantifikovat velikost dopadu kartelové dohody na trh nebo poskytnout v tomto ohledu vyčíslené posouzení.

165 V tomto kontextu nemůže být Komisi rovněž vytýkáno, že se domnívala, že okolnost, že účastníci kartelové dohody představovali velmi významnou část trhu s kyselinou citronovou (60 % světového trhu a 70 % evropského trhu), je důležitým

faktorem, který musí zohlednit při přezkumu skutečného dopadu kartelové dohody na trh. Nelze totiž popřít, že pravděpodobnost účinnosti kartelové dohody spočívající ve stanovení prodejních cen a kvót se zvyšuje s velikostí podílů na trhu, o které se dělí účastníci této kartelové dohody. Je-li pravdou, že tato skutečnost sama o sobě neprokazuje existenci skutečného dopadu, nic to nemění na tom, že Komise takovou příčinnou souvislost v Rozhodnutí nikterak neprokázala, ale pouze ji zohlednila jako jednu z několika skutečností.

166 Krom toho mohla mít Komise právoplatně za to, že závažnost tohoto ukazatele roste s dobou trvání kartelové dohody. S ohledem na náklady na administrativu a řízení spojené s řádným fungováním komplexní kartelové dohody týkající se, jako v projednávaném případě, stanovení cen, rozdělení trhů a výměny informací, vzhledem k rizikům vlastním takovým protiprávním činnostem, se totiž mohla Komise rozumně domnívat, že skutečnost, že podniky setrvaly v protiprávním jednání po dlouhé období, nasvědčuje, že účastníci kartelové dohody měli z této dohody určitý prospěch, a ta že tak měla skutečný dopad na relevantní trh.

167 Konečně, okolnost, že Komise v bodě 226 odůvodnění Rozhodnutí připustila, že analýza ve zprávě expertů může mít „určitou platnost“, přičemž se nicméně domnívala, že přesvědčivým způsobem neprokazuje, že provádění kartelové dohody nehraje žádnou roli v pohybech cen kyseliny citronové, nepředstavuje obrácení důkazního břemene. Tato část analýzy spíše prokazuje, že Komise pečlivě vážila jednotlivé argumenty ve prospěch a proti existenci konkrétního dopadu kartelové dohody.

168 Ze všeho výše uvedeného vyplývá, že Komise nepostupovala nesprávně při posouzení skutečného dopadu kartelové dohody na trh s kyselinou citronovou.

3. Co se týče posouzení vývoje cen kyseliny citronové

a) Argumenty účastnic řízení

- 169 ADM uplatňuje, že důkazy předložené Komisí, co se týče provedení kartelové dohody, jsou omezené a neprokazují existenci konkrétního dopadu.
- 170 ADM zaprvé zpochybňuje důkazní hodnotu analýzy Komise, co se týče vývoje cen kyseliny citronové. ADM totiž kritizuje skutečnost, že Komise omezila svoji analýzu na vyhlášené ceny a neposuzovala ceny skutečně účtované. Přitom, jak zdůrazňuje ADM, ve skutečnosti se většina jí účtovaných cen jejím klientům nacházela po celé dotčené období pod cenou stanovenou kartelovou dohodou. Stejně tak i Cerestar a JBL prohlásily, že se nestaraly o stanovení sjednaných cen (bod 217 odůvodnění Rozhodnutí). ADM dodává, že údaje týkající se průměrných měsíčních prodejů v Evropě, které Komisi poskytly ADM, H&R a JBL [viz bod 95 odůvodnění Rozhodnutí, stejně jako dopisy JBL ze dne 28. září 1998, H&R (Bayer) ze dne 23. září 1997 a ADM ze dne 5. prosince 1997], rovněž podpírají závěr, podle kterého byly skutečně účtované ceny obecně nižší než ceny smluvené.
- 171 Mimoto ADM upozorňuje na několik ukázek ze zpráv H&R o prodeji vypracovaných mezi březnem 1991 a zářím 1994, z nichž podle jejího názoru vyplývá, že v průběhu celého dotčeného období byly ceny pod neustálým tlakem.
- 172 Krom toho, jak ADM zdůrazňuje, je tento závěr potvrzen tím, co prohlásili zákazníci ohledně soutěžního stanovování cen.

- 173 ADM uvádí, že v bodech 91, 116 a 217 až 226 odůvodnění Rozhodnutí Komise připustila, že v průběhu období zahrnujícího přinejmenším polovinu roku 1993 až květen 1995 docházelo k rozsáhlým podvodům s ohledem na závazky vyplývající z kartelové dohody, které měly přímý dopad na ceny stanovené kartelovou dohodou, a že tváří v tvář čínským dovozům nebylo možné tyto ceny dodržovat.
- 174 Zadruhé, ADM zpochybňuje důkazní hodnotu analýzy Komise, co se týče prodejních kvót. ADM totiž kritizuje skutečnost, že Komise omezila svoji analýzu na smluvené kvóty a na zavedení kontrolního a kompenzačního mechanismu a neposuzovala skutečně prodaná množství kyseliny citronové jednotlivými dotčenými účastnicemi řízení.
- 175 V tomto ohledu ADM zaprvé upozorňuje, že z bodu 97 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, což potvrzuje zpráva expertů, že rychlý růst poptávky, především v letech 1991–1992, učinil systém stanovování tonážních kvót nefunkčním, že účastnice řízení po dvou měsících systém stanovování tonážních kvót, který smluvily na své schůzce ze dne 6. března 1991, opustily, že ho nahradily systémem kvót založeným na procentním podílu prodejů a že tento systém každé účastnici dohody umožňoval prodat navíc značnou tonáž z předchozích let, aby tak mohly využít zvýšené poptávky.
- 176 Zadruhé, ADM poznamenává, že z bodů 106 a 107 odůvodnění Rozhodnutí a ze zprávy expertů (odstavců 35 až 40) vyplývá, že prodeje uskutečněné stranami dohody každý rok překročily jejich kvóty nebo byly nižší, což způsobovalo neustálé spory. JBL dokonce prohlásila, aniž by to Komise popírala, „že se v praxi nikdy nezabývala původně smluvenými tržními podíly“. Skutečnost, že strany kartelové dohody nedodržovaly její znění, je slučitelná se zvýšením kapacit, ke kterému bez omezení v dotčeném období přistoupily ADM, JBL a HLR.

- 177 Zatřetí, ADM zdůrazňuje, že z bodu 106 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že kompenzační a kontrolní systémy neměly požadovanou účinnost, aby donutily strany dohody dodržovat své kvóty, a představovaly důležitou příčinu sporů uvnitř kartelové dohody.
- 178 ADM uplatňuje, že ve srovnatelných věcech se Komise domnívala, že nerespektování ustanovení smlouvy vytvářející kartelovou dohodu vyústilo v její omezený dopad. Ve svém rozhodnutí ve věci „Řecké trajekty“ tak Komise připustila, že poskytnutí slev z cen smluvených v rámci kartelové dohody ji vedlo k závěru, že skutečný dopad na trh je omezený, a ve svém rozhodnutí ve věci „Společnosti námořní přepravy – Peněžní doplatky“ ji odpor zákazníků k navyšování cen vedl k závěru o existenci omezeného dopadu na relevantní trh. ADM se domnívá, že podobný význam měl být v projednávaném případě přiznán důkazu o slevách z cen stanovených kartelovou dohodou a nedostatečném dodržování smluvených kvót.
- 179 Komise argumentaci ADM odmítá.

b) Závěry Soudu

- 180 Z ustálené judikatury vyplývá, že za účelem přezkumu posouzení skutečného dopadu kartelové dohody na trh provedeného Komisí je třeba především přezkoumat její posouzení, pokud jde o dopad, který měla kartelová dohoda na ceny (viz rozsudek Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, bod 41 výše, bod 148, a v tomto smyslu rozsudky Soudu ze dne 14. května 1998, Cascades v. Komise, bod 141 výše, T-308/94, Recueil, s. II-925, a Mayr-Melnhof v. Komise, T-347/94, Recueil, s. II-1751, bod 225).

181 Judikatura mimoto připomíná, že při určování závažnosti protiprávního jednání je namísto zohlednit zejména právní a hospodářský kontext dotčeného jednání (rozsudky Soudního dvora ze dne 16. prosince 1975, *Suiker Unie* a další v. Komise, nařízení č. 40/9473 až 48/73, 50/73, 54/73 až 56/73, 111/73, 113/73 a 114/73, Recueil, s. 1663, bod 612, a *Ferriere Nord* v. Komise, bod 98 výše, bod 38) a že Komise má při posuzování konkrétního dopadu protiprávního jednání na trh vycházet z hospodářské soutěže, která by normálně existovala, kdyby nedošlo k protiprávnímu jednání (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek *Suiker Unie* a další v. Komise, body 619 a 620; rozsudek *Mayr-Melnhof* v. Komise, bod 180 výše, bod 235, a rozsudek Soudu ze dne 11. března 1999, *Thyssen Stahl* v. Komise, T-141/94, Recueil, s. II-347, bod 645).

182 Jednak z toho vyplývá, že v případě kartelových dohod týkajících se cen musí být s přiměřenou pravděpodobností konstatováno (viz bod 161), že dohody dotčeným účastnicím řízení skutečně umožnily dosáhnout vyšší úrovně cen, než které by bylo dosaženo bez kartelové dohody. Krom toho z výše uvedeného vyplývá, že v rámci svého posuzování musí brát Komise do úvahy všechny objektivní podmínky na relevantním trhu s ohledem na příslušný hospodářský, a případně právní kontext. Z rozsudků Soudu vydaných ve věci týkající se kartelu v oblasti lepenky (viz zejména rozsudek *Mayr-Melnhof* v. Komise, bod 180 výše, body 234 a 235) vyplývá, že je třeba případně zohlednit možnost existence „objektivních hospodářských faktorů“, z níž vyplývá, že v rámci „volné hospodářské soutěže“ by se úroveň cen nevyvíjela stejně jako úroveň uplatňovaných cen (viz také rozsudky *Archer Daniels Midland* a *Archer Daniels Midland Ingredients* v. Komise, bod 41 výše, body 151 a 152, a *Cascades* v. Komise, bod 180 výše, body 183 a 184).

183 V projednávaném případě Komise analyzovala vývoj cen kyseliny citronové mezi březnem 1991 a 1995, stejně jako, jakožto doplňkových opatření, která měla zajistit zachování tlaku na růst cen, stanovení prodejních kvót a vytvoření kompenzačního systému, přičemž vycházela z dokumentů předložených ADM a JBL v průběhu správního řízení.

184 V bodě 213 odůvodnění Rozhodnutí Komise popsala vývoj cen kyseliny citronové, tak jak byly smlouveny a uplatňovány účastníky kartelové dohody, následovně:

„Od března roku 1991 do poloviny roku 1993 byly ceny dohodnuté mezi účastníky kartelové dohody oznamovány zákazníkům a velmi rozsáhle uplatňovány, zejména během prvních let kartelové dohody. Zvýšení ceny na 2,25 [německých marek (DEM)] za kilogram (CAA) v dubnu 1991, o kterém bylo rozhodnuto na schůzce kartelové dohody v březnu 1991, bylo snadné. Po něm následovalo rozhodnutí, přijaté telefonicky v červenci, zvýšit cenu pro srpen na 2,70 DEM za kilogram (CAA). Taktéž toto zvýšení cen mohlo být úspěšně provedeno. Konečné rozhodnutí zvýšit cenu na 2,80 DEM za kilogram (CAA) bylo přijato na schůzce z května 1991 a provedeno v červnu 1992. Po tomto datu již nebyly ceny zvyšovány a kartelová dohoda se zaměřila na nezbytnost udržování této ceny.“

185 Stejně tak Komise připomněla, že v průběhu let 1991 až 1994 účastníci kartelové dohody stanovili prodejní kvóty ve formě pevné a přesné tonáže přisouzené každému účastníku kartelové dohody a podléhající kontrolnímu systému. Komise poukázala, že tyto kvóty byly skutečně uplatňovány a že dodržování pokynů bylo neustále kontrolováno. Krom toho Komise připomněla, že si účastníci kartelové dohody smluvili kompenzační mechanismus, který skutečně uplatňovali a který směřoval k sankcionování účastníků kartelové dohody, kteří by prodali vyšší tonáž, než která jim byla přidělena v rámci prodejních kvót, a k poskytnutí kompenzace těm, kteří jich nedosáhli (body 214 a 215 odůvodnění Rozhodnutí, s odkazem na část „skutkové okolnosti“ Rozhodnutí).

186 ADM nezpochybňuje, jako taková, skutková zjištění provedená Komisí, co se týče vývoje cen a stanovení prodejních kvót, ale omezuje se v podstatě na uplatňování toho, že ve skutečnosti nebyly tyto kvóty zcela dodržovány.

- 187 Pokud se tak týče vývoje ceny kyseliny citronové, ADM uvádí, že podle několika sdělení zaslaných Komisi v průběhu správního řízení, stejně jako podle zprávy expertů, se většina skutečně uplatňovaných cen nacházela pod cenami smluvnými.
- 188 Nicméně, z číselných údajů předaných ADM vyplývá, že mezi stanovenými cenami a skutečně uplatňovanými cenami existovala trvalá souběžnost. Zejména, když podle těchto údajů mezi březnem 1991 a květnem 1992 účastníci kartelové dohody rozhodli o zvýšení cen kyseliny citronové používané v oboru potravinářství z 2,25 DEM za kilogram na přibližně 2,8 DEM za kilogram, ceny skutečně účtované klientům, které se v dubnu 1991 nacházely mezi 1,9 a 2,1 DEM za kilogram, se zvýšily na úroveň mezi 2,3 a 2,7 DEM za kilogram. Stejně tak z těchto údajů vyplývá, že v průběhu celého období, kdy účastníci kartelové dohody stanovili úroveň cen na 2,8 DEM za kilogram, zůstaly následně ceny žádané od klientů trvale nad cenami účtovanými před zvýšením cen v letech 1991 a 1992.
- 189 Skutečnost, že účastnice svoji dohodu nedodržovaly a zcela neuplatňovaly dohodnuté ceny, neznamená, že tím uplatňovaly ceny, které by mohly účtovat při neexistenci kartelové dohody. Jak správně zdůraznila Komise v bodě 219 odůvodnění Rozhodnutí, Soud již v rámci posouzení polehčujících okolností rozhodl, že podnik, který navzdory jednání ve vzájemné shodě se svými soutěžiteli nadále sleduje víceméně nezávislou politiku na trhu, se totiž může jednoduše pokusit využít kartelovou dohodu ve svůj prospěch (rozsudek Cascades v. Komise, bod 180 výše, bod 230). Krom toho, jak Komise uvedla v bodě 226 odůvodnění Rozhodnutí, kartelová dohoda umožnila svým účastníkům koordinovat vývoj ceny na trhu.
- 190 Stejně tak je tomu u údajné neúčinnosti systému prodejních kvót. V tomto ohledu se ADM omezuje na závěr, že v průběhu období kartelové dohody byl systém změněn tak, že umožňoval každému účastníkovi kartelové dohody prodat větší tonáž, než která mu byla přidělena, aby tak mohl těžit ze zvýšené poptávky. Přitom tato argumentace nemůže být úspěšná. Nelze pomocí ní prokázat, že tonáže skutečně

prodané účastníky kartelové dohody odpovídaly tonážím, které by prodali při neexistenci kartelové dohody, a že tento systém, i když byl uplatňován méně účinně, nežli strany dohody stanovily, nevyvíjel tlak na ceny. Krom toho nelze vyloučit, že by se ceny při neexistenci kartelové dohody bránící stranám dohody konkurovat si cenou nepohybovaly ještě výrazněji.

191 S ohledem na výše uvedené mohla mít Komise platně za to, že má konkrétní a věrohodné poznatky uvádějící, že ceny kyseliny citronové účtované v rámci kartelové dohody byly, s rozumnou pravděpodobností, vyšší, než které by platily při neexistenci kartelové dohody.

192 I za předpokladu, jak uplatňuje ADM, když vychází z hospodářské analýzy obsažené ve zprávě expertů, že by ceny účtované účastníky kartelové dohody byly z velké části totožné s cenami, které by platily při neexistenci kartelové dohody, Komise by mohla i tak v bodě 226 odůvodnění Rozhodnutí oprávněně tvrdit, že kartelová dohoda umožnila svým účastníkům koordinovat vývoj cen. I když tak byl vývoj cen z velké části podnícen pohyby trhu, takže nelze tvrdit, že se úroveň cen vyvíjela totožně s úrovní účtovaných cen, nic to nemění na tom, že strany dohody mohly přinejmenším koordinovat vývoj cen.

193 V důsledku toho nelze s argumentací ADM souhlasit.

4. Co se týče definice trhu relevantních výrobků

a) Argumenty účastnic řízení

194 ADM se domnívá, že se Komise při definici relevantního trhu dopustila pochybení. Přitom zdůrazňuje, že definice relevantního trhu je nezbytná k tomu, aby mohl být

změřen dopad kartelové dohody na tento trh, a že tedy tato pochybení měla dopad na stanovení pokuty. ADM totiž tvrdí, že definice relevantního trhu výrobků představuje základní část analýzy, kterou musí Komise nezbytně provést, chce-li zohlednit měřitelný hospodářský dopad kartelové dohody na relevantní trh výrobků při stanovení výše pokuty. Při neexistenci takové analýzy se závěr Komise týkající se existence dopadu omezuje na teoretické posouzení dopadu na hospodářskou soutěž potenciálně spojeného s omezujícími opatřeními, čímž by se nejednalo o analýzu protisoutěžních účinků zjištěných v důsledku protiprávního jednání, podepřenou konkrétními údaji (rozsudek Soudu ze dne 15. března 2000, *Cimenteries CBR* a další v. Komise, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Recueil, s. II-491, bod 4866).

195 ADM tvrdí, že z bodů 8 až 14 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že kyselina citronová má pro více než 90 % svého použití zastupitelné výrobky. Stejně tak ADM uplatňuje, že ze zprávy expertů vyplývá, že „relevantním výrobovým trhem pro analýzu hospodářské soutěže je kyselina citronová s fosfáty a velmi pravděpodobně rovněž minerální kyseliny“. Mimoto, další výrobci kyseliny citronové se v průběhu správního řízení rovněž vyjádřili v tomto smyslu. A konečně, ADM uplatňuje, že zaměnitelnost kyseliny citronové jinými výrobky je rovněž vysvětlena ve zprávě R. Bradleyho, H. Janshekara a Y. Yoshikawi, nazvané „CEH Marketing Research Report, Citric Acid“ a vydané v roce 1996 „Chemical Economics Handbook – SRI International“ (dále jen „zpráva CEH“), ze které sama Komise ve svém Rozhodnutí vycházela (viz zejména bod 72 odůvodnění).

196 Nicméně ADM zdůrazňuje, že navzdory těmto skutečnostem Komise neposoudila, je-li namísto považovat výrobek kyseliny citronovou sám o sobě jako relevantní hospodářský trh, nebo je-li třeba na něho pohlížet jako na výrobek tvořící součást širšího trhu, zahrnujícího uvedené zaměnitelné výrobky.

197 Komise argumentaci ADM odmítá.

b) Závěry Soudu

- 198 Nejprve je třeba konstatovat, že Komise v Rozhodnutí neprovedla analýzu toho, zda má být trh dotčeného výrobku omezen na kyselinu citronovou, nebo zda má být, jak tvrdí ADM, pojat širěji, tak aby zahrnoval jeho zastupitelné výrobky. Pod názvy „Dotčený výrobek“ (body 4 až 14 odůvodnění Rozhodnutí) a „Trh kyseliny citronové“ (body 38 až 53 odůvodnění Rozhodnutí) se Komise omezila na popis jednotlivých způsobů použití kyseliny citronové a na objem trhu s kyselinou citronovou.
- 199 Přitom ve zprávě expertů, kterou ADM Komisi v průběhu správního řízení předložila, je trh dotčených výrobků analyzován a definován jako širší, zahrnující zastupitelné výrobky, zejména fosfáty a minerální kyseliny. Nicméně, Komise v Rozhodnutí neposoudila argumenty ADM týkající se nezbytnosti použití širší definice relevantního výrobního trhu.
- 200 Na základě výše uvedeného je třeba mít za to, že argumentace ADM může být úspěšná pouze tehdy, pokud prokazuje, že pokud by Komise definovala trh dotčených výrobků v souladu s tvrzeními ADM, musela by konstatovat, že protiprávní jednání nemělo dopad na trh definovaný jako trh kyseliny citronové a jejích zastupitelných výrobků. Jak totiž bylo rozhodnuto v bodě 161, pouze za takových okolností by Komise nemohla při stanovení pokuty v závislosti na závažnosti protiprávního jednání vycházet z kritéria konkrétního dopadu kartelové dohody na trh.
- 201 Přitom tváří v tvář analýze vývoje cen a prodejních kvót, uskutečněné Komisí v bodech 213 a následujících odůvodnění Rozhodnutí, se ADM nepodařilo prokázat a dokonce ani uplatnit skutečnosti, které by ve svém celku představovaly souvislý

soubor nepřímých důkazů prokazujících s rozumnou pravděpodobností, že dopad kartelové dohody týkající se kyseliny citronové na širší trh zahrnující i zastupitelné výrobky kyseliny citronové byl nicotný nebo přinejmenším zanedbatelný. I ve zprávě expertů, třebaže uvádí, že trh by měl být definován širším způsobem, se analýza týkající se údajné neexistence vlivu kartelové dohody na vývoj ceny omezuje pouze na trh kyseliny citronové.

202 A konečně, ADM neprávem uplatňuje bod 4866 rozsudku Cimenteries CBR a další v. Komise, bod 194 výše. Je-li totiž pravdou, že v tomto místě rozsudku měl Soud za to, že Komise má povinnost provést analýzu založenou na konkrétních údajích a nemůže se omezit na teoretická posouzení, nic to nemění na tom, že se tato část rozsudku netýkala definice trhu dotčených výrobků, ale skutečného dopadu protiprávního jednání na trh jako takového.

203 V důsledku toho je namístě bod žalobního návrhu vycházející z nesprávné definice trhu dotčených výrobků zamítnout.

204 S ohledem na výše uvedené je třeba dojít k závěru, že ADM neprokázala, že se Komise dopustila zjevně nesprávných posouzení, co se týče konkrétního dopadu kartelové dohody na trh.

IV – K délce trvání protiprávního jednání

205 ADM připomíná, že v bodech 91, 116 a 217 až 226 odůvodnění Rozhodnutí Komise připustila, že v průběhu období zahrnujícího přinejmenším polovinu roku 1993 až

květen 1995 docházelo k rozsáhlým podvodům s ohledem na závazky, které měly přímý dopad na ceny stanovené kartelovou dohodou, a že tváří v tvář čínským dovozům nebylo možné tyto ceny dodržovat (viz bod 173).

206 V tomto kontextu ADM uplatňuje, že Komise nemohla uplatnit vůči ADM 10 % navýšení za každý rok trvání protiprávního jednání (bod 249 odůvodnění Rozhodnutí). Tím totiž Komise podle ADM porušila zásadu proporcionality a rovného zacházení, jelikož se tak odchýlila od své rozhodovací praxe [rozhodnutí Komise 98/273/ES ze dne 28. ledna 1998 v řízení podle článku 85 Smlouvy o ES (IV/35.733 – VW) (Úř. věst. L 124, s. 60)] ukládat menší navýšení pro období, kdy dohoda nebyla dodržována nebo nebyla prováděna.

207 Komise navrhuje žalobní důvod zamítnout.

208 Soud připomíná, že v bodě B pokynů Komise uvedla, že co se týče střednědobých protiprávních jednání, a to obecně protiprávních jednání trvajících od jednoho do pěti let, může pro závažnost protiprávního jednání zvýšit částku zvolené pokuty až o 50 %.

209 V projednávaném případě Komise v bodě 249 odůvodnění Rozhodnutí konstatovala, že se ADM po dobu čtyř let dopouštěla protiprávního jednání, což je střední doba ve smyslu pokynů, a z důvodu jeho trvání zvýšila pokutu o 40 %. Z toho plyne, že Komise respektovala pravidla, které si v pokynech stanovila. Navíc se Soud domnívá, že toto zvýšení o 40 % není v projednávaném případě s ohledem na délku trvání protiprávního jednání zjevně nepřiměřené.

210 K tomu, že se ADM dovolává rozhodnutí Komise ve věci VW (viz bod 206), je třeba konstatovat, že skutkové okolnosti byly v této jiné věci odlišné od skutkových okolností projednávaného případu. Stačí totiž konstatovat, že se jednalo o kartelovou dohodu trvající více než deset let a že Komise v souladu se svými pokyny použila pro zvýšení pokuty roční procentní sazbu, a nikoliv, jako v projednávaném případě, jedinou procentní sazbu. Krom toho je nutno konstatovat, že na rozdíl od tvrzení ADM z bodů odůvodnění rozhodnutí v této jiné věci nikterak nevyplývá, že Komise chtěla v tomto rozhodnutí chtěla odrazit obecnou praxi, kterou by byla povinna dodržovat ve všech pozdějších rozhodnutích.

211 V důsledku toho musí být žalobní důvod zamítnut.

V – K přitěžujícím okolnostem

A – Úvod

212 V bodech 267 a 273 odůvodnění Rozhodnutí měla Komise za to, že ADM měla spolu s HLR úlohu vůdce kartelové dohody, a proto uplatnila na výši pokuty těmito dvěma podnikům navýšení o 35 %.

213 ADM zpochybňuje, že by byla vůdcem kartelové dohody, a domnívá se, že Komise nemohla legitimně zvýšit pokutu, jak to udělala. V tomto kontextu ADM v podstatě uplatňuje čtyři žalobní důvody týkající se zvýšení pokuty z důvodu přitěžujících okolností. Zaprvé, ADM uplatňuje, že ji Komise neoprávněně kvalifikovala jako vůdce kartelové dohody. Zadruhé, ADM uplatňuje, že Komise porušila zásadu rovného zacházení, když uložila ADM tutéž míru zvýšení jako HLR. Zatřetí, ADM

má za to, že Komise tím, že se odchýlila od své rozhodovací praxe, co se týče míry zvýšení uložené ADM, porušila zásady rovného zacházení a proporcionality. Začtvrté, ADM uplatňuje, že Rozhodnutí je postiženo porušením povinnosti odůvodnění.

B – *Ke kvalifikaci ADM jako vůdce kartelové dohody*

1. Úvod

- ²¹⁴ Z bodů 263 až 266 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že pro závěr, že ADM musí být spolu s HLR považována za vůdce kartelové dohody, Komise v podstatě uplatňovala, že ADM hrála určující úlohu při vzniku kartelové dohody a klíčovou úlohu v průběhu jednotlivých schůzek kartelové dohody. V tomto ohledu Komise vycházela ze tří různých poznatků.
- ²¹⁵ Zaprvé, v bodech 263 a 264 odůvodnění Rozhodnutí Komise uplatnila skutečnost, že v lednu 1991, po proniknutí na tento trh v prosinci 1990, zorganizovala ADM několik dvoustranných schůzek s některými hlavními výrobci kyseliny citronové, a sice H&R, HLR a JBL (dále jen „dvoustranné schůzky organizované ADM v lednu 1991“). Zadruhé, v bodě 265 odůvodnění Rozhodnutí Komise vycházela z výpovědi, kterou učinil bývalý zástupce ADM, který se účastnil schůzek kartelové dohody (dále jen „bývalý zástupce ADM“), před FBI v průběhu soutěžního řízení před americkými orgány, tak jak vyplývá ze zprávy vypracované FBI (dále jen „zpráva FBI“), ve věci zejména chování jiného zástupce ADM, který se schůzek kartelové dohody rovněž účastnil (dále jen „jiný zástupce ADM“). Zatřetí, v bodě 266 odůvodnění Rozhodnutí Komise odkazovala na výpověď učiněnou Cerestar v průběhu správního řízení (dále jen „výpověď Cerestar“).

- 216 ADM vytýká Komisi, že se při posuzování každého z těchto tří poznatků dopustila pochybení, a že v tomto ohledu nedostatečně odůvodnila Rozhodnutí. Tyto části žalobního důvodu budou pro každý z těchto tří různých poznatků posouzeny odděleně. Krom toho ADM uplatňuje, že tyto poznatky v žádném případě neumožňují se domnívat, že ADM hrála v rámci kartelové dohody úlohu vůdce.

2. K údajným pochybením Komise, co se týče úlohy vůdce ADM

a) K dvoustranným schůzkám organizovaným ADM v lednu 1991

Argumenty účastnic řízení

- 217 ADM má za to, že její chování v průběhu schůzek, které se konaly v lednu 1991 a kterých se mimo ní účastnily H&R, HLR a JBL, nemůže být považováno za prvek prokazující její úlohu vůdce uvnitř kartelové dohody. ADM za tímto účelem uvádí ukázky z bodu 264 odůvodnění Rozhodnutí, kde Komise uvedla, že „existence cyklu dvoustranných schůzek mezi ADM a jejími soutěžiteli v krátké době před první mnohostrannou schůzkou kartelové dohody nestačí k závěru, že ADM je strůjcem kartelové dohody“.
- 218 ADM se v každém případě domnívá, že Rozhodnutí je postiženo porušením povinnosti odůvodnění. Prohlášení Komise, že existence těchto dvoustranných schůzek nestačí pro závěr, že ADM je strůjcem kartelové dohody, totiž odporovalo její vlastní analýze obsažené v bodě 263 odůvodnění, co se týče uvedených schůzek.

219 Komise navrhuje argumentaci ADM odmítnout.

Závěry Soudu

220 Je třeba poznamenat, že v bodě 263 odůvodnění Rozhodnutí Komise ohledně dvoustranných schůzek organizovaných ADM v lednu 1991 uvedla, že vycházela ze dvou dokumentů. Zaprvé Komise vycházela z memoranda ze dne 15. ledna 1999, které ADM vypracovala a které se týká schůzky, kterou měl bývalý zástupce ADM v kartelové dohodě se službami Komise dne 11. prosince 1998. Zadruhé Komise vycházela ze zprávy FBI.

221 Co se týče dvoustranných schůzek, které ADM zorganizovala v lednu 1991 s hlavními výrobci kyseliny citronové, a sice H&R, HLR a JBL, Komise měla za to, že navzdory skutečnosti, že ADM tyto schůzky kvalifikovala jako pouhé představení se určené ostatním soutěžitelům, je „velmi pravděpodobné, že hrály určující úlohy při vzniku (nebo obnovení) kartelové dohody o kyselině citronové z března 1991“. Podle Komise totiž „[v]zhledem k velmi krátké lhůtě, která uplynula mezi touto řadou schůzek a první mnohostrannou schůzkou kartelové dohody ze dne 6. března 1991, je velmi pravděpodobné, že byla projednávána možnost nebo záměr vytvoření formalizované kartelové dohody, jak naznačuje zejména obsah rozhovorů podle zápisu, který o nich učinil jeden ze zaměstnanců ADM: přestože je popis rozhovorů obecný, tento zaměstnanec uvádí, že přinejmenším dvakrát došlo k „pmluvení soutěžitele [...] kvůli způsobu, jakým realizuje své činnosti v oblasti kyseliny citronové“. Komise se domnívala, že „[t]ento výraz zatrpklosti vůči soutěžiteli obviněnému z toho, že se na trhu nechová vhodně, zcela jasně vypovídá o protisoutěžním cíli nastolení větší disciplíny na trhu“ (body 74, 75 a 263 odůvodnění Rozhodnutí).

- 222 Mimoto, v bodě 264 odůvodnění Rozhodnutí Komise doplnila, že „existence cyklu dvoustranných schůzek mezi ADM a jejími soutěžiteli krátce před první mnohostrannou schůzkou kartelové dohody nestačí k závěru, že ADM je strůjcem kartelové dohody, ale představuje silný ukazatel pro tuto domněnku“.
- 223 K tomu, že se ADM dovolává nesprávných posouzení ohledně těchto dvoustranných schůzek, je třeba nejprve poznamenat, že nepochybně, že tyto schůzky organizovala. Rovněž tak nevytýká Komisi, že nesprávně shrnula dokumenty, ze kterých v tomto ohledu vycházela. Naproti tomu ADM tvrdí, že cílem těchto dvoustranných schůzek bylo pouze to, aby se mohla představit ostatním účastníkům kartelové dohody.
- 224 Přitom, je-li pravdou, jak zdůraznila Komise v bodě 264 odůvodnění Rozhodnutí, že informace, jež měla Komise k dispozici ohledně těchto dvoustranných schůzek, nebyly samy o sobě dostatečné pro závěr, že v průběhu těchto schůzek měla ADM úlohu strůjce kartelové dohody, nemění to nic na skutečnosti, že Komise mohla mít oprávněně za to, že konání takových dvoustranných schůzek, organizovaných ADM těsně před první mnohostrannou schůzkou kartelové dohody, představuje „silný ukazatel“, že ADM byla strůjcem kartelové dohody.
- 225 Pouhá skutečnost, že v bodě 264 odůvodnění Rozhodnutí Komise relativizovala důkazní hodnotu existence těchto dvoustranných schůzek, co se týče úlohy ADM uvnitř kartelové dohody jako jejího strůjce, neznamená, že Komise provedla nesprávnou analýzu uvedených schůzek. Přesně naopak, Komisí zvolený postup prokazuje, že pečlivě analyzovala uplatňované dokumenty a došla k závěru, že existence těchto dvoustranných schůzek představuje pouze silnou indicii vedoucí role ADM v kartelové dohodě, ale nestačí k přijetí konečných závěrů.

- 226 V důsledku toho se Komise tím, že uplatňovala existenci těchto schůzek jako doplňující ukazatel ke dvěma ostatním poznatkům, ze kterých vycházela při závěru, že ADM hrála úlohu vůdce kartelové dohody, nedopustila zjevně nesprávného posouzení.
- 227 K tomu, že ADM uplatňuje porušení povinnosti odůvodnění, je třeba podotknout, že z bodů 263 a 264 odůvodnění Rozhodnutí jasně a jednoznačně vyplývají úvahy tohoto orgánu. Jestliže totiž v bodě odůvodnění 263 Rozhodnutí měla Komise za to, že postupné schůzky mezi ADM a H&R, HLR a JBL v lednu 1991 hrály velmi pravděpodobně určující úlohu při vzniku kartelové dohody o kyselině citronové v březnu 1991, v bodě 264 odůvodnění Rozhodnutí Komise upřesnila důsledky tohoto konstatování pro ADM, když uvedla, že existence cyklu dvoustranných schůzek mezi ADM a jejími soutěžiteli krátce před první mnohostrannou schůzkou kartelové dohody nestačí pro závěr, že ADM byla jejím strůjcem, ale představuje silnou indicii. Toto upřesnění není kontradiktorní a nenarušuje soudržnost úvah Komise. Proto jí nelze v tomto ohledu vytýkat nedostatečné odůvodnění.
- 228 V důsledku toho se Komise v tomto ohledu nedopustila ani zjevně nesprávného posouzení, ani porušení povinnosti odůvodnění.

b) K výpovědi bývalého zástupce ADM před FBI

Připomenutí skutkových okolností a znění Rozhodnutí

- 229 Dne 11. a 12. října 1996 učinil bývalý zástupce ADM v průběhu svého výslechu před „velkou porotou“ v rámci soutěžního řízení vedeného ve Spojených státech, které

vyústilo v soudní narovnání (plea agreement), výpověď. Tento výslech, v průběhu kterého byli přítomni advokáti bývalého zástupce ADM, byl veden po přijetí soudního příkazu (compulsion order). Na základě tohoto výslechu vznikla zpráva FBI ze dne 5. listopadu 1996.

230 Z dopisu zasláního dne 11. října 1996 příslušnými orgány Spojených států advokátovi bývalého zástupce ADM vyplývá, že tento výslech byl uskutečněn na žádost ADM, která souhlasila s tím, že podstoupí výslech s výhradou uplatnění svého práva, poskytnutého ústavou Spojených států, neodpovídat na otázky, které by mohly vést k jejímu vlastnímu obvinění (pátý dodatek). Tento dopis rovněž zmiňuje, že před tímto výslechem příslušné orgány Spojených států poskytly bývalému zástupci ADM trestní imunitu týkající se skutečností, které připustí ve své výpovědi, jestliže na položené otázky odpoví upřímně a pravdivě a poskytne veškeré informace, které má k dispozici. Stejně tak příslušné orgány Spojených států uvedly, že výpověď učiněná bývalým zástupcem ADM v průběhu výslechu nebude moci být přímo či nepřímo použita v rámci trestního stíhání proti ADM nebo jejím zaměstnancům, dceřiným společnostem nebo společnostem, které jsou s ní propojeny.

231 Při výsleších ze dne 11. a 12. října 1996 bývalý zástupce ADM poskytl podrobný popis fungování kartelové dohody a do ní zapletených účastníků. Zejména poskytl popis pravidelných schůzek na nejvyšší úrovni (nazývaných schůzky „masters“ nebo rovněž „G-4/5“), stejně jako techničtějších schůzek (nazývaných schůzky „šerpů“), kterých se většinou sám účastnil. Zejména na stranách 21 a 22 zprávy FBI je uvedena část výpovědi bývalého zástupce ADM, jejíž ukázky Komise uvedla v bodě 265 odůvodnění Rozhodnutí.

232 V rámci správního řízení před Komisí jí Bayer předal zprávu FBI. Mimoto, rovněž v průběhu správního řízení, dne 11. prosince 1998, při schůzce mezi službami Komise a zástupci ADM (viz bod 57 odůvodnění Rozhodnutí), Komise provedla

výslech bývalého zástupce ADM. Po této schůzce ADM předložila Komisi nedatované memorandum nazvané „Memorandum vycházející ze schůzky [bývalého zástupce ADM uvnitř kartelové dohody] s Komisí dne 11. prosince 1998“.

233 Poté v oznámení námitek Komise vycházela zejména z výpovědi bývalého zástupce ADM, jak vyplývá ze zprávy FBI. Mimoto Komise tuto zprávu přiložila k oznámení námitek.

234 A konečně, ve své odpovědi na oznámení námitek ADM odkazovala na výpověď svého bývalého zástupce před FBI, aby tak zdůraznila důležitost spolupráce ADM nejen v rámci řízení před Komisí, ale rovněž před americkými orgány. Krom toho se sama ADM několikrát odvolala na zprávu FBI, aby uplatnila, že v rámci řízení před Komisí plně spolupracovala, že kartelová dohoda měla pouze omezený dopad na trh s kyselinou citronovou a že se na ni musejí při výpočtu pokuty vztahovat polehčující okolnosti. ADM v tomto kontextu vycházela zejména ze zprávy FBI, aby prokázala, že podle svého názoru neměla úlohu vůdce kartelové dohody, i když se touto argumentací snažila Komisi prokázat, že se na ní má vztahovat polehčující okolnost.

235 V bodě 265 odůvodnění Rozhodnutí Komise odkazovala na zprávu FBI následujícího znění:

„V průběhu svého výslechu FBI v roce 1996 [bývalý] zástupce ADM na schůzkách kartelové dohody prohlásil, když přitom narážel na jiného zástupce ADM na týchž schůzkách, že „mechanismus dohody G-4/5 byl zřejmě nápad [tohoto jiného zástupce ADM] a že na schůzce ze dne 6. března 1991 v Basileji, kde vznikla dohoda

[o kyselině citronové], [tento jiný zástupce ADM] měl značně aktivní úlohu'. Stále ohledně téhož kolegy dodal, že [tento jiný zástupce ADM] byl považován za ‚Experta‘ a byl [jméno zástupce JBL] přezdíván ‚kazatel‘.“

Argumenty účastnic řízení

236 ADM uplatňuje, že se Komise dopustila pochybení, když vycházela ze zprávy FBI jako z dokumentu prokazujícího „leadership“ ADM.

237 Zprvč, ADM uplatňuje, že Komise nemohla legitimně vycházet ze zprávy FBI, jelikož tato zpráva tvořila součást důkazů shromážděných orgány třetí země pověřenými vyšetřováním, na které se nevztahuje procesní ochrana zaručená právem Společenství. ADM zdůrazňuje, že ani bývalému zástupci ADM, ani jeho advokátovi nebyla dána možnost změnit, potvrdit nebo podepsat tuto výpověď.

238 Podobné výpovědi by před soudy Spojených států byly považovány za inherentně málo spolehlivé. Mimoto ADM upozorňuje, že ve svém rozsudku ze dne 10. listopadu 1993, *Otto* (C-60/92, Recueil, s. I-5683, bod 20), Soudní dvůr připustil, že informace získané v rámci vnitrostátního řízení, ve kterém není zajištěno Společenstvím uznané právo na ochranu proti sebeobvinění, mohou být Komisi předány, zejména dotyčným účastníkem řízení. Nicméně Soudní dvůr v něm rozhodl, že z jeho rozsudku ze dne 18. října 1989, *Orkem v. Komise* (374/87, Recueil, s. 3283), vyplývá, že Komise, stejně jako ostatní vnitrostátní orgány, nemůže tyto informace použít jako důkaz porušení pravidel hospodářské soutěže v rámci řízení, ve kterém mohou být uloženy sankce, nebo jako indicie odůvodňující zahájení vyšetřování předcházejícího takovému řízení.

239 ADM zdůrazňuje, že netvrdí, že by orgány Spojených států neuplatnily procesní záruky. Uvádí totiž, že bývalý zástupce ADM byl doprovázen svým advokátem a dostalo se mu imunity proti stíhání. Nicméně, jak tvrdí ADM, jedná se o důkazy shromážděné v rámci řízení ve třetí zemi, na které nelze uplatnit záruky poskytované právem Společenství. Komise zjevně nemůže stanovit důkazní hodnotu dokumentu, neví-li, jak vznikl, a nezná-li procesní záruky, které doprovázely jeho vznik, včetně určujících faktorů, jako je to, zda uvedený dokument vznikl pod přísahou nebo byl svědkovi nebo jeho advokátovi předložen ke kontrole.

240 Zadruhé, ADM má za to, že Komise nemohla vycházet ze zprávy FBI, jelikož neměla příležitost vykonat svá práva na obranu proti sebeobvinění, tak jak byla uznána rozsudkem Orkem v. Komise, bod 238 výše. ADM dodává, že není relevantní, že se upuštění od stíhání týkajících se ADM uplatnilo pouze na trestní řízení.

241 ADM připomíná, že dotčená výpověď byla učiněna bývalým zástupcem ADM a byla předmětem zřeknutí se práv na obranu proti sebeobvinění za podmínky, že uvedená výpověď nebude americkými orgány použita zejména proti bývalému zástupci ADM nebo jí samotné. Jak nicméně pokračuje, na rozdíl od orgánů Spojených států jí Komise v průběhu řízení, které zahájila, neposkytla příležitost k vykonání svého práva na námitku obrany proti sebeobvinění, co se týče výpovědi bývalého zástupce ADM. ADM nepochybně, že by Komise mohla uplatňovat části zprávy FBI, které se shodují s přímým svědectvím bývalého zástupce ADM před Komisí. Přitom, jak zdůrazňuje ADM, se přímé svědectví jejího bývalého zástupce před Komisí nevztahuje k bodům souvisejícím s „leadershipem“, ze kterých tato vycházela při odvolání se na zprávu FBI. ADM vytýká Komisi, že podrobila přímo jejího bývalého zástupce výsledku a že měla mnoho příležitostí získat jeho výpověď jak přímo, tak položením písemných otázek, ale že se v jakýkoliv okamžik vyšetřovacího řízení nezabývala tím, zda měla ADM vedoucí roli, či alespoň ne více, nežli později.

242 Zatřetí ADM uplatňuje, že zpráva FBI není ze tří důvodů inherentně spolehlivá.

243 Zaprvé, ADM poznamenává, že zpráva byla sepsána agenty FBI a americkými státními zástupci, jejichž zájmem byl rychlý postup ve vyšetřování. Podobné zprávy by byly z řízení před americkými soudy vyloučeny jakožto důkazy založené na pověstech, a tudíž nepřípustné z důvodu, že vyšetřovatelé chtějící vypracovat v trestním řízení solidní spis mohou být vedeni k tomu, že nepředloží vyčerpávající zprávu o tom, co vyslýchaná osoba prohlásila.

244 Zadruhé, ADM opakuje tvrzení, podle kterého ani bývalý zástupce ADM, ani jeho právní zástupce neměl příležitost výpověď přechíst, potvrdit nebo podepsat a že o dva roky později, v průběhu křížového výslechu týkajícího se jeho svědectví na jednání, když se bývalý zástupce ADM dostavil k soudu jako svědek orgánů Spojených států, tento prohlásil, že předtím zprávu FBI neviděl. Mimoto, jak poznamenává ADM, v průběhu tohoto křížového výslechu bývalý zástupce ADM zpochybnil přesnost části zprávy, která mu byla při této příležitosti předložena.

245 Zatřetí, ADM má za to, že zpráva FBI je vnitřně rozporuplná, co se týče vedoucí role, kterou podle ní měla. Jak totiž tvrdí ADM, zatímco Komise vycházela z části zprávy, uvedené na její straně 22, podle které nadřízený bývalého zástupce ADM formuloval dohodu a hrál aktivní úlohu na první schůzce ze dne 6. března 1991, na straně 7 zprávy je upřesněno ve věci téže schůzky ze dne 6. března 1991, že „[s]chůzka byla ‚zjevně řízena [zástupcem HLR]‘, kterého bývalý zástupce ADM označuje jako ‚hlavního představitele‘“.

- 246 ADM dodává, že z memoranda ze dne 11. prosince 1998 (viz bod 232) vyplývá, že „[zástupce HLR] [...] se ujal předsednictví této neformální skupiny“, že „se ADM jejího jednání téměř neúčastnila“ a že „[zástupci ADM] se omezili především na naslouchání“ (s. 3).
- 247 Začtvrté, ADM uplatňuje výpovědi bývalého zástupce ADM a jeho advokáta sepsané dne 26. února 2002 pro potřeby řízení v projednávané věci.
- 248 Co se týče výpovědi advokáta bývalého zástupce ADM, ADM upozorňuje, že ten upřesňuje, že poznámky, které si sám dělal při odpovědích bývalého zástupce ADM v průběhu jeho výslechu FBI, ukazují, že se zpráva FBI jemně, ale podstatným způsobem, odlišuje od skutečného obsahu odpovědí bývalého zástupce ADM, právě co se týče otázky „leadershipu“. ADM poznamenává, že poznámky advokáta jejího bývalého zástupce vznikly současně s výpověďmi jeho klienta, zatímco zpráva FBI přebírala výrazy použité bývalým zástupcem ADM následně.
- 249 Zaprvé totiž z poznámek advokáta bývalého zástupce ADM vyplývá, že tento zástupce řekl, že úloha jiného zástupce ADM při schůzce ze dne 6. března 1991 byla „přiměřeně aktivní“, ale že nikdy „nesměřovala k tomu, aby ji vedl“. Zpráva FBI hodnotí tuto účast jako „aktivní roli“, ale opomenula důležité výše uvedené příslovečné omezení.
- 250 Zadruhé, z poznámek advokáta bývalého zástupce ADM vyplývá, že se ho FBI nezeptala, zda mechanismus dohody „G-4/G-5“ byl nápadem jiného zástupce ADM. Konkrétněji, v rámci řady otázek týkajících se kartelové dohody byla bývalému zástupci ADM položena otázka, zda „se jevílo, že se jednalo o nápad [jiného zástupce ADM]“, na což bývalý zástupce ADM odpověděl „ano“. Otázky se tak týkaly toho, zda byl vstup ADM do kartelové dohody nápadem jiného zástupce ADM, a nikoliv, zda byl mechanismus dohody nápadem uvedeného zástupce. Odpověď a otázka byly

přínejmenším velmi nejasné a nemohou být zaměněny s potvrzující výpovědí uvedenou ve zprávě FBI, podle které „byl zřejmě mechanismus dohody G-4/G-5 nápadem [jiného zástupce ADM]“. Naopak, jak uplatňuje ADM, co se týče rozhovorů týkajících se mechanismu kartelové dohody formulovaného na schůzce ze dne 6. března 1991, poznámky advokáta bývalého zástupce ADM ukazují, že tento zástupce bez jakékoliv nejasnosti prohlásil, že zástupce HLR byl hlavním účastníkem, který doporučil systém kvót. Mimoto z toho vyplývá, že jiný zástupce ADM „si nebral příliš slovo“ a že „měl na schůzkách zvyk poslouchat a pozorovat, co se děje“. ADM zdůrazňuje, že se tato tvrzení shodují s výpovědí jejího bývalého zástupce, podle které se jiný zástupce ADM „nikdy nepokoušel schůzku řídit“ a že „jiní to předtím učinili“.

251 Zatřetí, ADM upozorňuje, že poznámky advokáta jejího bývalého zástupce uvádějí, že zástupce nepoužil výraz „Expert“, co se týče jiného zástupce ADM.

252 Co se týče výpovědi bývalého zástupce ADM, ADM uplatňuje, že zástupce rovněž potvrdil, že prohlášení, na která se pamatuje, se ve třech bodech odlišují od prohlášení, která mu jsou připisována ve zprávě FBI.

253 Nejprve z ní vyplývá, že jiný zástupce ADM se do schůzky ze dne 6. března 1991 téměř nezapojoval a nemůže být považován za toho, kdo ji řídil.

254 Dále se z výpovědi bývalého zástupce ADM jeví, že zástupce HLR pozval bývalého zástupce ADM a jiného zástupce ADM na schůzku ze dne 6. března 1991, této schůzce předsedal a doporučil informační a kontrolní systém týkající se mechanismu kartelové dohody.

255 Z toho vyplývá, že si bývalý zástupce ADM nevzpomíná, že by byl jiný zástupce ADM nazýván „Expertem“, ale že si vzpomíná, že zástupce JBL, který se jako předseda účastnil schůzek kartelové dohody od května 1994, nazýval jiného zástupce ADM „kazatelem“. Mimoto z toho vyplývá, že se bývalý zástupce ADM domníval, že tato jména byla používána, jelikož „[jiný zástupce ADM] měl obecně rezervované chování a obvykle si bral slovo, pouze pokud měl důležité sdělení“. A dále z toho vyplývá, že výraz „Expert“ nebyl používán pro označení jiného zástupce ADM.

256 Zapáté, ADM uplatňuje, že zpráva FBI je neslučitelná s vlastními závěry Komise. ADM totiž v bodě 265 odůvodnění Rozhodnutí upozorňuje, že se Komise snaží vylíčit jiného zástupce ADM jako osobu, která měla vedoucí roli na úvodní schůzce kartelové dohody ze dne 6. března 1991, přičemž vychází ze zprávy FBI, zatímco v bodě 78 odůvodnění Rozhodnutí poznamenává, že tato schůzka „byla organizována zástupcem [HLR], který jí i předsedal“.

257 Krom toho ADM tvrdí, že se tento popis schůzky ze dne 6. března 1991 odlišuje od popisu, který Komise učinila v oznámení námitek. V jeho bodě 62 totiž Komise poznamenala, že tato schůzka byla „organizována a řízena [zástupcem HLR]“.

258 ADM dodává, že ústřední úloha zástupce HLR na schůzce ze dne 6. března 1991 rovněž vyplývá z bodů 85 a 89 odůvodnění Rozhodnutí.

259 Komise navrhuje veškeré argumenty ADM odmítnout.

Závěry Soudu

— Úvod

²⁶⁰ ADM uplatňuje dva různé druhy žalobních důvodů. Zaprvé uplatňuje, že Komise tím, že vycházela ze zprávy FBI, porušila procesní záruky stanovené právem Společenství. Zadruhé se ADM domnívá, že Komise neposoudila správně obsah zprávy FBI.

— K tomu, že Komise porušila procesní záruky stanovené právem Společenství

²⁶¹ Je nesporné, že žádné ustanovení nezakazuje Komisi vycházet, jako z důkazu, který může sloužit k určení porušení článků 81 ES a 82 ES a ke stanovení pokuty, z dokumentu, který byl, jako v projednávaném případě, pokud se týká zprávy FBI, vypracován v rámci jiného řízení, než které vedla samotná Komise.

²⁶² Přesto, podle judikatury je podniku na základě obecných zásad práva Společenství, jejichž nedílnou součástí jsou základní práva, ve světle kterých musí být vykládána všechna ustanovení práva Společenství, přiznáno právo nebýt Komisí v rámci článku 11 nařízení č. 17 nucen přiznat svoji účast na protiprávním jednání (rozsudek *Orkem v. Komise*, bod 238 výše, bod 35). Ochrana tohoto práva zahrnuje, v případě zpochybnění dosahu otázky, aby bylo ověřeno, zda odpověď osoby, které je tato otázka určena, skutečně představuje doznání protiprávního jednání tak, že by byla narušena práva obhajoby (viz rozsudky Soudního dvora ze dne 15. října 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise*, C-238/99 P, C-244/99 P,

C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, bod 273, a Soudu ze dne 20. února 2001, Mannesmannröhren-Werke v. Komise, T-112/98, Recueil, s. II-729, bod 64).

263 Je pravdou, že skutková situace projednávaného případu je odlišná od situací výše uvedených věcí, kde Komise pokládala otázky podnikům, které byly oprávněny odmítnout na ně odpovědět.

264 Nicméně, vychází-li Komise, jako v projednávaném případě, v rámci svého volného posuzování důkazů, které má k dispozici, z výpovědi učiněné v kontextu odlišném od kontextu řízení před Komisí a obsahuje-li tato výpověď možné informace, které by dotčený podnik byl oprávněn podle judikatury Orkem v. Komise, bod 238 výše, odmítnout Komisi předat, je Komise povinna zajistit dotčenému podniku procesní práva odpovídající právům poskytnutým uvedenou judikaturou.

265 Dodržení těchto procesních záruk zahrnuje, v kontextu obdobném projednávanému případu, aby Komise byla i bez návrhu povinna posoudit, zda na první pohled existují vážné pochybnosti o dodržení procesních práv dotčených účastnic v rámci řízení, v průběhu kterého poskytly takové výpovědi. Při neexistenci takových vážných pochybností musejí být procesní práva dotčených účastnic považována za dostatečně zaručená, pokud Komise v oznámení námitek jasně uvádí, případně i tím, že k tomuto oznámení připojí dotčené dokumenty, že hodlá z dotčených výpovědí vycházet. Tímto způsobem umožňuje Komise dotčeným účastnicím řízení zaujmout stanovisko nejen vůči obsahu těchto výpovědí, ale rovněž k případným nesrovnalostem nebo zvláštním okolnostem doprovázejícím jejich vznik nebo jejich předložení Komisi.

266 V projednávaném případě je třeba zaprvé zohlednit, že zpráva FBI byla předložena Komisi soutěžitelem ADM, společností Bayer, která se rovněž účastnila kartelové dohody (viz bod 232), a že ADM neuplatnila, že by tento dokument byl společností Bayer nebo Komisí získán protiprávně.

267 Zadruhé, je třeba konstatovat, že zpráva FBI představuje dokument vypracovaný orgánem Spojených států příslušným pro stíhání tajných kartelů, který byl předložen americkým soudům v řízení, jehož předmětem byla tatáž kartelová dohoda. Neobsahovala žádný vnější znak, který by měl Komisi automaticky vést k pochybám o důkazní hodnotě. K části, ve které v tomto kontextu ADM uplatňuje skutečnost, že v dopise zaslaném dne 11. října 1996 příslušnými orgány Spojených států advokátovi bývalého zástupce ADM bylo zdůrazněno, že jím poskytnuté informace v této zprávě nemohou být použity proti němu ani proti ADM, je třeba poznamenat, že se tato výhrada vztahovala výslovně k trestním řízením ve smyslu práva Spojených států, a nikoliv k takovým řízením, jako jsou řízení před Komisí.

268 Zatřetí, a především, je třeba připomenout, že v oznámení námitek Komise uvedla, že hodlá z této zprávy vycházet a že k tomuto oznámení tento dokument připojila. Umožnila tak ADM zaujmout stanovisko nejen vůči obsahu tohoto dokumentu, ale rovněž k případným nesrovnalostem nebo zvláštním okolnostem doprovázejícím jeho vznik, tak jak byly uplatněny před Soudem (viz zejména body 243 a 244), nebo jeho předložení Komisi, z důvodu kterých Komise podle ADM nemohla z tohoto dokumentu vycházet, aniž by poručila procesní práva zaručená právem Společenství.

269 ADM přesto ve své odpovědi na oznámení námitek nevznesla žádnou kritiku zohlednění tohoto dokumentu Komisí. Naopak sama z tohoto dokumentu výslovně

vycházela při uplatňování svých argumentů, včetně co se týče toho, zda hrála vedoucí roli uvnitř kartelové dohody. Mimoto, ADM ani netvrdí, že by v jakýkoliv jiný okamžik správního řízení upozornila Komisi na nedostatečnou spolehlivost zprávy FBI nebo požádala Komisi o výsledch bývalého zástupce ADM, pokud jde o věrohodnost jeho tvrzení uvedených v této zprávě.

270 V takové situaci Komise tím, že při svém volném posuzování důkazů, které měla k dispozici, vycházela ze zprávy FBI, neporušila procesní práva zaručená právem Společenství.

— K tomu, že Komise nesprávně posoudila obsah zprávy FBI

271 K tomu, že ADM uplatňuje, že zpráva FBI přináší vnitřní rozpory (bod 245), je třeba konstatovat, že v části zprávy FBI, ze které Komise vycházela v bodě 265 odůvodnění Rozhodnutí, bývalý zástupce ADM prohlásil, že jiný zástupce ADM dohodu vymyslel a hrál aktivní úlohu na první schůzce kartelové dohody ze dne 6. března 1991. Stejně tak dodal, že jiný zástupce ADM byl považován za „Experta“ a byl dokonce zástupcem JBL přezdívan „kazatel“. Naopak, na straně 7 uvedené zprávy je k téže schůzce ze dne 6. března 1991 upřesněno, že „[s]chůzka byla ‚zjevně řízena [zástupcem HLR]‘, který je bývalým zástupcem ADM označen jako ‚hlavní představitel“.

272 Z toho vyplývá, že bývalý zástupce ADM měl dojem, že zástupci ADM a HLR měli v průběhu této schůzky určující úlohu, když jeden (zástupce HLR) schůzku hlavně organizoval a řídil a druhý (zástupce ADM) měl určující úlohu při definování uzavřených dohod.

- 273 To je ostatně výklad tohoto dokumentu Komisí. Z bodů 268 až 272 odůvodnění Rozhodnutí totiž vyplývá, že měla za to, že jak ADM, tak HLR měly v kartelové dohodě vedoucí roli. V bodě 269 odůvodnění Komise v tomto ohledu vycházela ze zprávy FBI, i když uváděla jinou část, než kterou uplatňovala ADM.
- 274 V důsledku toho ADM neprávem uplatňuje existenci vnitřních rozporů ve zprávě FBI.
- 275 K tomu, že ADM uvádí rozpory mezi zprávou FBI a výpovědí bývalého zástupce ADM před Komisí, tak jak vyplývá z memoranda vypracovaného ADM (bod 246), je třeba podotknout, že i za předpokladu, že by popis úlohy hrané zástupci ADM v průběhu dotčených schůzek byl odlišný od popisu vyplývajícího ze zprávy FBI, nemění to nic na skutečnosti, že, jak bylo rozhodnuto v bodě 270, Komise mohla platně vycházet ze zprávy FBI a nelze jí vytýkat, že pro ni byla důvěryhodnější zpráva FBI, nežli memorandum vypracované ADM a týkající se výsledku téhož bývalého zástupce ADM před Komisí, který proběhl *in tempore suspecto*.
- 276 K tomu, že ADM uplatňuje, že mezi vlastními závěry Komise uvedenými v Rozhodnutí a v oznámení námitek (body 256 až 258) existují rozpory, je třeba poznamenat, že v bodech 78, 85 a 89 odůvodnění Rozhodnutí a v bodě 62 oznámení námitek je uvedeno, že schůzku ze dne 6. března 1991 organizoval a řídil zástupce HLR. Nicméně tato skutečnost nemůže popřít závěr Komise, pokud jde o postavení ADM jako spoluvůdce. Nic totiž nebrání tomu, aby jako v projednávaném případě jeden účastník dohody řídil a organizoval schůzku a jiný účastník na ní měl důležitou aktivní úlohu, jak to vyplývá z bodu 265 odůvodnění Rozhodnutí, a aby oba účastníci byli vzhledem ke svým úlohám považováni za vůdce kartelové dohody.

- 277 K tomu, že ADM uplatňuje prohlášení bývalého zástupce ADM a jeho advokáta, sepsaná dne 26. února 2002 pro potřeby řízení v projednávané věci, která údajně obsahují popis odlišný od prohlášení učiněných bývalým zástupcem ADM před FBI (body 247 až 255), stačí připomenout, že ADM v průběhu správního řízení před Komisí nikterak netvrdila, že zpráva FBI neobsahuje přesný popis prohlášení učiněných bývalým zástupcem ADM (viz bod 234). Krom toho se Komise nedopustila zjevně nesprávného posouzení, když přiznala vyšší důkazní hodnotu zprávě FBI, předložené v průběhu správního řízení, než pozdějším prohlášením, uskutečněným *in tempore suspecto* pro potřeby řízení v projednávané věci.
- 278 V důsledku toho ADM neprokázala, že by Komise nesprávně posoudila obsah zprávy FBI.
- 279 Z výše uvedeného vyplývá, že se Komise při posouzení zprávy FBI nedopustila zjevného pochybení.

c) K výpovědi Cerestar

Argumenty účastnic řízení

- 280 ADM se zaprvé domnívá, že i když připustíme, že by Komise mohla vycházet z důkazu předloženého Cerestar, předsednictví schůzek šerpů nanejvýš ukazuje na aktivní účast v kartelové dohodě, ale nikoliv na výkon jejího „leadershipu“.

281 Jak totiž tvrdí ADM, schůzky šerpů byly schůzkami členů na úrovni o stupínek nižší v hierarchii každé z dotčených účastnic řízení. Konaly se teprve od června 1993 a jejich předmětem bylo pouze posuzování technických otázek (bod 117 odůvodnění Rozhodnutí). Ve skutečnosti, uvádí ADM, se některé týkaly nikoliv protiprávní dohody, ale legitimních činností obchodního sdružení, jako je vyhodnocování možnosti dalších použití kyseliny citronové za účelem rozšíření trhu a zohlednění antidumpingové žaloby na čínské výrobce. Tyto schůzky kontrastovaly se schůzkami hlavních „masters“, které probíhaly po celé období kartelové dohody a v průběhu kterých byla přijímána rozhodnutí týkající se základních bodů (stanovení kvót, zvýšení cen, kontrolní mechanismy, kompenzační platby).

282 Zadruhé, ADM tvrdí, že důkaz předložený Cerestar je obecně nespolehlivý, neboť vzpomínky společnosti Cerestar na schůzky jsou nepřesné: podrobnosti jsou uvedeny pouze pro tři ze 17 schůzek, které Cerestar označila jako „možné“ schůzky kartelové dohody, a šest schůzek, na které si Cerestar vzpomíná, neproběhlo, pokud se odvoláme na důkazy pocházející od ostatních účastnic dohody a na konstatování Komise.

283 Zatřetí, ADM má za to, že důkaz předložený společností Cerestar, co se týče konkrétněji schůzky šerpů, obsahuje nesprávné poznatky. Cerestar pozitivně identifikovala pouze jednu z těchto schůzek v průběhu celé doby své účasti v kartelové dohodě (a to schůzku ze dne 15. dubna 1994 na letišti O'Hare v Chicagu) a prohlásila, že „pan [D.] si na ni přesně nevzpomíná“. Přitom podle svědectví ostatních účastnic dohody se tato schůzka nekonala. Mimoto Cerestar zmínila tři další schůzky. Krom toho, jak zdůrazňuje ADM, Cerestar prohlásila, že po 2. listopadu 1994 se dalších schůzek neúčastnila, což není překvapující, neboť některé schůzky šerpů se věnovaly rovněž otázkám nespádajícím do kartelové dohody a Komise nerozlišovala mezi těmito schůzkami šerpů a ostatními schůzkami.

284 Začtvrté, ADM uplatňuje, že výpověď Cerestar je neslučitelná s výpovědí učiněnou bývalým zástupcem ADM pro potřeby řízení před Komisí. Přitom s ohledem na nedostatečnou spolehlivost výpovědi Cerestar a její neschopnost upřesnit data a místa, kde se schůzky šerpů skutečně konaly, by měla být uvedena výpověď učiněná bývalým zástupcem ADM pro potřeby řízení před Komisí považována za věrohodnější. Přitom, pokračuje, podle výpovědi bývalého zástupce ADM neexistoval žádný domluvený nebo oficiálně jmenovaný předseda, který by řídil schůzky zástupců na nižší úrovni v hierarchii podniků účastnících se dohody, a tvrzení, že se nabízel k přípravě dokumentů a k návrhu tarifů, není správné. Jak připouští ADM, je pravdou, že její bývalý zástupce příležitostně přinášel na schůzky připravené údaje, ale stejně tak je pravdou, že to stejné činili i ostatní účastníci. Stejně tak se všichni účastníci podíleli na návrzích cen. Jedinými příležitostmi, kdy si bývalý zástupce ADM vzpomíná, že připravil tarify pro ostatní účastníky, se týkaly použití směnných kursů na smlouvenou cenu, k čemuž ale docházelo jen velmi zřídka.

285 Komise argumentaci ADM odmítá.

Závěry Soudu

286 Nejprve je třeba podotknout, že v bodě 266 odůvodnění Rozhodnutí Komise odkazovala na výpovědi učiněné společností Cerestar takto:

„Ve své výpovědi ze dne 25. března 1999 Cerestar [...] tvrdí, že ,přestože [zástupci HLR a JBL] obvykle předsedali schůzce ‚masters‘, [Cerestar] měla jasný dojem, že [zástupce ADM] hrál klíčovou úlohu. [Zástupce ADM] předsedal schůzkám šerpů a obvyčejně připravoval materiály a návrhy tarifů, které měly být smlouveny.“

- 287 Co se týče „klíčové úlohy“, kterou měl podle výpovědi Cerestar bývalý zástupce ADM na schůzkách kartelové dohody na nejvyšší úrovni (takzvané schůzky „masters“), je třeba poznamenat, že se ADM omezuje na tvrzení, že z jejich vlastních výpovědí vyplývá, že v rámci těchto schůzek neměla „klíčovou úlohu“ a že její vlastní výpovědi mají tutéž právní hodnotu jako výpovědi Cerestar.
- 288 Přitom je namístě konstatovat, že popis poskytnutý Cerestar se v tomto ohledu shoduje s popisem poskytnutým bývalým zástupcem ADM ve zprávě FBI. Co se týče věrohodnosti, kterou je třeba přisoudit výpovědi Cerestar, je třeba poznamenat, že je nesporné, že Cerestar neměla uvnitř kartelové dohody aktivní úlohu, i když to nebylo použito jako polehčující okolnost (viz body 282 a 283 odůvodnění Rozhodnutí).
- 289 Co se týče úlohy zastávané bývalým zástupcem ADM na schůzkách konajících se na technické úrovni (takzvané schůzky „šerpů“), je třeba poznamenat, že Cerestar prohlásila, že tento zástupce obecně tyto schůzky organizoval a řídil a předkládal technické návrhy. Proto není důležité, že ve své výpovědi Cerestar neposkytla podrobnosti, co se týče určitých schůzek kartelové dohody.
- 290 A konečně, Soud již rozhodl, že se ADM nemůže platně dovolávat údajné neslučitelnosti výpovědi Cerestar s výpovědí bývalého zástupce ADM pro potřeby řízení před Komisí. Komise se totiž nedopustila zjevně nesprávného posouzení, když přiznala této výpovědi vyšší důkazní hodnotu, než výpovědím uskutečněným *in tempore suspecto* pro potřeby řízení v projednávané věci.
- 291 V důsledku toho se Komise při posouzení výpovědi společnosti Cerestar nedopustila zjevně nesprávného posouzení.

3. Ke kvalifikaci ADM jako vůdce kartelové dohody

a) Argumenty účastnic řízení

²⁹² ADM vychází z rozhodovací praxe Komise a tvrdí, že i za předpokladu, že se Komise tím, že vycházela ze zprávy FBI a výpovědi Cerestar, nedopustila pochybení, poznatky uplatňované Komisí na základě těchto dokumentů umožňují nanejvýš dojít k závěru, že ADM měla v kartelové dohodě aktivní úlohu, ale nikoliv, že ADM hrála vedoucí roli.

²⁹³ Podle ADM totiž Komise připouští, že nebyla návrhcem kartelové dohody (bod 264 odůvodnění Rozhodnutí), nejednala jako sekretariát pověřený sběrem, kontrolou a distribucí údajů o prodeích (bod 272 odůvodnění Rozhodnutí), nejednala jako zprostředkovatel ve sporech mezi stranami dohody (bod 270 odůvodnění Rozhodnutí), a konečně nenutila ani nevyzývala ostatní podniky k účasti v kartelové dohodě (bod 271 odůvodnění Rozhodnutí). Naopak, Komise každý z těchto poznatků přisoudila spíše HLR, když si s nimi spojila skutečnost, že HLR předsedala a organizovala úvodní schůzku ze dne 6. března 1991 a i dále zajišťovala nepřetržitě až do května 1994 předsednictví schůzek (body 120 a 268 odůvodnění Rozhodnutí).

²⁹⁴ Proto Komise podle ADM porušila svoji vlastní správní praxi, stejně jako zásadu rovného zacházení.

²⁹⁵ Komise zpochybňuje odůvodněnost argumentace ADM.

b) Závěry Soudu

- ²⁹⁶ Pokud se protiprávního jednání dopustilo více podniků, je namístě přezkoumat v rámci stanovení výše pokut závažnost účasti každého z nich na protiprávním jednání (rozsudek *Suiker Unie a další v. Komise*, bod 181 výše, bod 623), což zejména předpokládá prokázání jejich rolí v protiprávním jednání po dobu jejich účasti na něm (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 8. července 1999, *Komise v. Anic Partecipazioni*, C-49/92 P, Recueil, s. I-4125, bod 150, a rozsudek Soudu ze dne 17. prosince 1991, *Enichem Anic v. Komise*, T-6/89, Recueil, s. II-1623, bod 264).
- ²⁹⁷ Z toho vyplývá zejména, že role „vůdce“ v případě jednoho nebo více podniků v rámci kartelové dohody musí být zohledněna pro účely výpočtu výše pokuty v rozsahu, v jakém podniky, které takovou roli zastávaly, musejí z tohoto důvodu nést zvláštní odpovědnost v porovnání s ostatními podniky (rozsudek Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, *Finnboard v. Komise*, C-298/98 P, Recueil, s. I-10157, bod 45; rozsudek *Mayr-Melnhof v. Komise*, bod 180 výše, bod 291).
- ²⁹⁸ Bod 2 pokynů, nazvaný „přítěžující okolnosti“, zahrnuje demonstrativní seznam okolností, které mohou způsobit zvýšení základní částky pokuty, mezi kterými je uvedena zejména „úloha vůdce nebo návodce protiprávního jednání“.
- ²⁹⁹ V projednávaném případě z předchozí analýzy vyplývá, že Komise, aniž by se dopustila zjevně nesprávného posouzení, uplatnila pro závěr, že ADM zastávala spolu s HLR úlohu vůdce kartelové dohody, tři různé poznatky, a to, zaprvé, dvoustranné schůzky organizované ADM v lednu 1991, zadruhé, zprávu FBI, a zatřetí, výpověď Cerestar. Přitom tyto tři Komisí uplatňované indicie směřují ke stejnému závěru, a to, že v úvodní fázi kartelové dohody měla ADM úlohu návodce kartelové dohody a po dobu operativní fáze kartelové dohody měla ADM vzhledem k ostatním účastníkům kartelové dohody určující úlohu.

- 300 Je-li pravdou, jak připustila Komise v bodě 273 odůvodnění Rozhodnutí, že ostatní účastníci kartelové dohody rovněž zajišťovali činnosti často spojené s výkonem vedoucí role, nic to nemění na tom, že ADM neuplatňuje žádný argument, ze kterého by vyplývalo, že úloha těchto ostatních účastníků byla tak výrazná, jako úloha její a společnosti HLR. Krom toho, z bodu 273 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že Komise zohlednila skutečnost, že ostatní účastníci kartelové dohody rovněž zajišťovali činnosti často spojené s výkonem vedoucí role, při stanovení navýšení na 35 %.
- 301 ADM uplatňovaná okolnost, že Komise rovněž HLR přisoudila úlohu vůdce, nemůže tento závěr změnit (viz bod 276). Stejně tak skutečnost, že, jak Komise uvedla v bodě 77 odůvodnění Rozhodnutí, některé dotčené účastnice řízení, zejména JBL, podnikly kroky ke vzniku kartelové dohody na trhu kyseliny citronové dřívě, než ADM podnikla první kroky uváděné Komisí, nemůže vyvrátit závěr, že ADM hrála vedoucí roli zejména v rámci vzniku kartelové dohody, která byla předmětem Rozhodnutí.
- 302 V důsledku toho se Komise nedopustila nesprávného posouzení, když měla za to, že ADM byla vůdcem kartelové dohody.

C – K porušení zásady rovného zacházení tím, že Komise uložila ADM tutéž míru zvýšení jako HLR

1. Argumenty účastnic řízení

- 303 ADM uplatňuje, že i když by přijala názor Komise, co se týče úlohy zastávané ADM, který je v kontrastu s její skutečnou úlohou uvnitř kartelové dohody, HLR měla

v rámci dohody zásadní úlohu, která odpovídá vlastnostem obecně Komisi v jiných věcech považovaným za ukazatele „leadershipu“. Naopak, ADM měla pouze druhořadou úlohu, nanejvýš srovnatelnou s úlohou JBL, která byla považována za aktivního účastníka kartelové dohody (viz body 120 a 284 odůvodnění Rozhodnutí). Přitom, jak zpochybňuje ADM, Komise nepřisoudila JBL přitěžující okolnost, a porušila tak zásadu rovného zacházení.

304 Komise navrhuje žalobní důvod zamítnout.

2. Závěry Soudu

305 Soud podotýká, že z bodů 268 až 272 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že při závěru, že HLR měla úlohu vůdce kartelové dohody, Komise vycházela ze skutečnosti, že zástupce tohoto podniku organizoval a předsedal první schůzce kartelové dohody, že zajišťoval předsednictví ostatních schůzek až do 18. května 1994 (viz bod 120 odůvodnění Rozhodnutí) a že se zavázal po celou dobu své účasti v kartelové dohodě zajišťovat její řádné fungování, přičemž upozornil ostatní účastníky kartelové dohody na nezbytnost uchování jednání v rámci kartelové dohody v tajnosti, když vysvětloval Cerestar mechanismy dohod mezi jejich účastníky, když se tato účastnice řízení stala účastníkem kartelové dohody.

306 Co se týče ADM, Komise především zohlednila určující úlohu, kterou její zástupci sehráli při vzniku kartelové dohody a jakožto aktivní účastníci při jejím fungování (viz bod 299).

307 Přitom Komise mohla mít platně za to, že úloha, kterou sehrála ADM v průběhu počáteční fáze kartelové dohody, se svojí relativní závažností přinejmenším rovnala úloze HLR.

308 V důsledku toho musí být žalobní důvod vycházející z porušení zásady rovného zacházení zamítnut.

D – K porušení zásad rovného zacházení a proporcionality tím, že se Komise odchýlila od své rozhodovací praxe, co se týče míry zvýšení uložené ADM

1. Argumenty účastnic řízení

309 ADM uplatňuje, že i když by přijala stanovisko Komise týkající se úlohy ADM uvnitř kartelové dohody, je Rozhodnutí postiženo porušením zásad rovného zacházení a proporcionality, jelikož se Komise odchýlila od své rozhodovací praxe ve starších věcech, když v projednávaném případě použila zvýšení z důvodu „leadershipu“ přesahující 25 %.

310 ADM totiž tvrdí, že ve věcech „Řecké trajekty“, „Příplatek za legování“, stejně jako ve věcech předcházejících pokynům „Lepenka“ a „Propylen“, Komise použila míru zvýšení ve výši pouze 20 až 25 %. Podstatnější zvýšení by byla vhodná pouze, pokud existuje spojení přitěžujících okolností zahrnujících „leadership“. Ve věci předizolovaných trubek tak Komise uložila ABB zvýšení o 50 %, když současně sankcionovala několik faktorů.

311 Komise navrhuje žalobní důvody zamítnout.

2. Závěry Soudu

- 312 Je třeba připomenout, že v rámci stanovení výše pokuty Komise disponuje posuzovací pravomocí (rozsudek Soudu ze dne 6. dubna 1995, *Martinelli v. Komise*, T-150/89, Recueil, s. II-1165, bod 59). Skutečnost, že Komise v minulosti, když existovaly přitěžující okolnosti, uplatnila určitou míru zvýšení pokut, ji nemůže zbavit možnosti zvýšení těchto měr, v mezích uvedených v nařízení č. 17 a v pokynech, je-li to nezbytné pro zajištění provádění politiky hospodářské soutěže Společenství.
- 313 K tomu, že ADM tvrdí porušení zásady proporcionality, je třeba mít za to, že, při zohlednění toho, že Komise musí stanovit pokutu na úrovni zaručující dostatečně odrazující účinek, Komise nepřekročila svoji posuzovací pravomoc, když měla za to, že vedoucí role zastávaná ADM a HLR v rámci kartelové dohody odůvodňovala zvýšení výše pokut, které byly těmito dvěma účastnicím řízení uloženy, o 35 %.
- 314 K tomu, že ADM uplatňuje porušení zásady rovného zacházení, je třeba připomenout, že rozhodovací praxe Komise nepředstavuje právní základ pro ukládání pokut v oblasti hospodářské soutěže, jelikož tento je tvořen čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.
- 315 Na základě výše uvedeného je namísto rovněž připomenout, že při uplatňování tohoto ustanovení na každý jednotlivý případ je Komise povinna dodržovat obecné právní zásady, mezi které patří zásada rovného zacházení, tak jak byla vyložena soudy Společenství (viz bod 133).

- 316 Pokud jde o srovnání uskutečněné ADM s jinými rozhodnutími Komise vydanými v oblasti pokut, vyplývá z nich, že tato rozhodnutí mohou být relevantní s ohledem na dodržování zásady rovného zacházení pouze tehdy, je-li prokázáno, že okolnosti věci týkající se těchto jiných rozhodnutí, jako jsou dotčené trhy, výrobky, země, podniky a období, jsou srovnatelné s projednávaným případem (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 13. ledna 2004, JCB Service v. Komise, T-67/01, Recueil, s. II-49, bod 187).
- 317 Přitom žalobkyně nepředložila dostatečné poznatky, které by umožňovaly dojít k závěru, že tyto podmínky jsou v projednávaném případě splněny. Zejména je třeba konstatovat, že ADM neuplatňuje rozhodnutí, která byla přijata v době, kdy byla přijata rozhodnutí ve věci „kyselina citronová“. V každém případě je třeba zdůraznit, že Komise musí za účelem stanovení výše pokuty dbát na odrazující povahu svých kroků. Zejména v případě vůdců kartelové dohody by tak i citelné zvýšení úrovně uložených pokut na základě přitěžujících okolností mohlo být považováno za odůvodněné pro zajištění úplného dodržování pravidel hospodářské soutěže.
- 318 Proto musejí být žalobní důvody vycházející z porušení zásad rovného zacházení a proporcionality zamítnuty.

E – K porušení povinnosti odůvodnění při posouzení přitěžujících okolností

- 319 Podle ADM je odůvodnění Rozhodnutí nedostatečné, neboť v něm není uvedeno, z jakých důvodů Komise proti ní zohlednila přitěžující okolnosti a z jakých důvodů považovala za nezbytné uložit míru zvýšení ve výši 35 %.

320 Komise se domnívá, že své Rozhodnutí v bodech 263 až 267 odůvodnění dostatečně odůvodnila.

321 Soud připomíná judikaturu uvedenou v bodech 117 a 118 a podotýká, že v projednávaném případě z bodů 263 až 265 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že Komise osvětlila posuzované faktory, na základě kterých se domnívala, že ADM měla úlohu vůdce kartelové dohody. Komise především zohlednila určující úlohu, kterou zástupci této účastnice řízení hráli při vzniku kartelové dohody a jako zvláště aktivní účastníci v průběhu jejího fungování. Krom toho, co se týče velikosti použité míry zvýšení, z bodu 273 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že Komise zohlednila skutečnost, že další účastníci kartelové dohody rovněž zajišťovali činnosti běžně spjaté s výkonem úlohy vůdce.

322 Za těchto okolností nelze Komisi vytýkat, že nepředložila dostatečné odůvodnění, co se týče míry zvýšení o 35 %, uplatněné na základě přitěžujících okolností.

323 V důsledku toho musí být žalobní důvod vycházející z porušení povinnosti odůvodnění zamítnut.

324 S ohledem na výše uvedené je třeba mít za to, že žalobní důvody uplatňované ADM, co se týče zvýšení pokuty z důvodu přitěžujících okolností, musejí být zamítnuty.

VI – *K polehčujícím okolnostem*

A – *Úvodní poznámka*

³²⁵ Co se týče posouzení polehčujících okolností Komisí, ADM uplatňuje nesprávná posouzení týkající se, zaprvé, ukončení účasti na kartelové dohodě po prvních zásazích příslušných orgánů, zadruhé, nezohlednění náhrady škody a, zatřetí, přijetí kodexu chování ADM.

B – *K ukončení účasti na kartelové dohodě po prvních zásazích příslušných orgánů*

1. Argumenty účastnic řízení

³²⁶ ADM uplatňuje skutečnost, že v třetí odrážce bodu 3 pokynů je ukončení protiprávního jednání po prvních zásazích Komise uznáno jako polehčující okolnost, ale že v projednávaném případě z ní neměla prospěch.

³²⁷ Kromě toho uplatňuje, že skutkové okolnosti této věci jsou téměř totožné se skutkovými okolnostmi věci „Aminokyseliny“ [rozhodnutí Komise 2001/418/ES ze dne 7. června 2000 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/36.545/F3 – Aminokyseliny) (Úř. věst. 2001, L 152, s. 24, dále jen

„věc Aminokyseliny“)], ve které Komise přiznala snížení výše pokuty o 10 %. Kromě toho se dovolává rozsudku ABB Asea Brown Boveri v. Komise (bod 35 výše, bod 238), ve kterém Soud rozhodl, že snížení pokuty musí být poskytnuto podnikům, které s Komisí předtím spolupracovaly na ukončení kartelové dohody.

328 A konečně, na rozdíl od tvrzení Komise, existují případy, kdy kartelové dohody existovaly dále i po zásahu příslušných orgánů.

329 ADM z toho vyvozuje, že se Komise dopustila porušení zásad proporcionality a rovného zacházení.

330 Komise má za to, že si ukončení tajné kartelové dohody, jestliže je objevena, nezasluhuje žádné ocenění, a že proto neexistuje žádný nárok na zohlednění tohoto ukončení při stanovení výše pokuty.

2. Závěry Soudu

331 Bod 3 pokynů, nazvaný „Polehčující okolnosti“, stanoví snížení základní výše pokuty, nalezne-li Komise zvláštní polehčující okolnosti, jako je například ukončení protiprávního jednání po prvních zásazích Komise (zejména po šetřeních).

332 V tomto ohledu je třeba nicméně nejprve připomenout, že za účelem zavedení společného trhu vykazujícího vysoký stupeň konkurenceschopnosti článek 3 ES stanoví, že postup Společenství zahrnuje režim zajišťující, aby nebyla narušována hospodářská soutěž na vnitřním trhu. Článek 81 odst. 1 ES, zakazující veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu, představuje jeden z hlavních nástrojů umožňujících provedení tohoto režimu.

333 Dále je třeba připomenout, že Komisi přísluší jak uplatňování obecné politiky směřující k používání zásad stanovených Smlouvou v oblasti hospodářské soutěže a směřování jednání podniků tímto směrem, tak vyšetřování a postihování jednotlivých protiprávních jednání. Za tímto účelem Komise disponuje pravomocí ukládat pokuty podnikům, které úmyslně nebo z nedbalosti zejména poruší čl. 81 odst. 1 ES (viz v tomto smyslu rozsudek *Musique diffusion française* a další v. Komise, bod 47 výše, bod 105).

334 Z toho plyne, že pro posouzení závažnosti protiprávního jednání za účelem stanovení výše pokuty je Komise povinna zohlednit nejen zvláštní okolnosti případu, ale rovněž kontext, ve kterém k protiprávnímu jednání došlo, a musí dbát na to, aby její konání mělo odrazující účinek (viz v tomto smyslu rozsudek *Musique diffusion française* a další v. Komise, bod 47 výše, bod 106). Pouze zohlednění těchto aspektů totiž umožňuje zaručit plnou účinnost úkonů Komise za účelem zachování nenarušené hospodářské soutěže na společném trhu.

335 Čistě doslovná analýza ustanovení uvedeného v bodě 3 třetí odrážce pokynů by mohla vyvolat dojem, že pouhá skutečnost, že pachatel ukončí veškeré protiprávní jednání při prvních zásazích Komise, představuje obecně a bez výhrady polehčující

okolnost. Přitom takový výklad tohoto ustanovení by snížil užitečný účinek ustanovení, která umožňují zachování účinné hospodářské soutěže, protože by oslaboval jak sankci, která může být uložena za porušení článku 81 ES, tak odrazující účinek takové sankce.

336 Na rozdíl od ostatních polehčujících okolností není totiž tato okolnost součástí ani subjektivních zvláštností pachatele, ani zvláštních skutečností projednávaného případu, protože vyplývá hlavně z vnějšího zásahu Komise. Ukončení protiprávního jednání pouze v důsledku zásahu Komise tak nemůže být přirovnáváno k zásluhám vyplývajícím z nezávislé iniciativy pachatele, ale představuje pouze přiměřenou a běžnou reakci na uvedený zásah. Kromě toho tato okolnost pouze znamená, že se pachatel vrátil k legálnímu chování a nepřispívá k větší účinnosti šetření Komise. Konečně, údajná polehčující povaha této okolnosti nemůže být odůvodněna pouhým podnětem k ukončení protiprávního jednání, který v sobě obsahuje, a to obzvláště s přihlédnutím k výše uvedeným okolnostem. V tomto ohledu je třeba uvést, že kvalifikování pokračování v protiprávním jednání po prvních zásazích Komise jako přitěžující okolnosti (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 20. března 2002, Sigma Technologie v. Komise, T-28/99, Recueil, s. II-1845, bod 102 a následující) již správně představuje podnět k ukončení protiprávního jednání, ale že, na rozdíl od dotčené polehčující okolnosti, nezmenšuje ani sankci, ani odrazující účinek této sankce.

337 Pokud by tak bylo ukončení protiprávního jednání po prvních zásazích Komise uznáno za polehčující okolnost, neodůvodněně by to zasahovalo do užitečného účinku čl. 81 odst. 1 ES, protože by to omezovalo jak sankci, tak odrazující účinek sankce. V důsledku toho se Komise nemůže zavázat, že bude mít za to, že pouhé ukončení protiprávního jednání po jejích prvních zásazích představuje polehčující okolnost. Je tak namístě vykládat ustanovení v bodě 3 třetí odrážce pokynů restriktivně, tak aby nebylo v rozporu s užitečným účinkem čl. 81 odst. 1 ES.

- 338 V důsledku toho je namístě vykládat toto ustanovení v tom smyslu, že pouze zvláštní okolnosti projednávaného případu, za kterých došlo k ukončení protiprávního jednání po prvních zásazích Komise, by mohly odůvodnit přihlídnutí k tomuto ukončení jako k polehčující okolnosti (viz v tomto smyslu rozsudek *ABB Asea Brown Boveri v. Komise*, bod 35 výše, bod 213). ADM má tak neprávem za to, že se Komise dopustila v Rozhodnutí protiprávnosti z důvodu, že měla z moci úřední zohlednit v souladu s pokyny ukončení protiprávního jednání ADM po prvních zásazích Komise.
- 339 Nicméně, protiprávnost uplatňovaná ADM by mohla být vykládána jako směřující k nezohlednění ukončení jejího protiprávního jednání ve zvláštním kontextu projednávaného případu.
- 340 V projednávaném případě je přesto třeba připomenout, že se dotčené protiprávní jednání vztahuje k tajné kartelové dohodě, jejímž cílem bylo stanovení cen a rozdělení trhů. Tento druh kartelové dohody je výslovně zakázán čl. 81 odst. 1 písm. a) a c) ES a představuje zvláště závažné protiprávní jednání. Strany dohody si tedy musely být vědomy protiprávní povahy svého jednání. Utajenost kartelové dohody potvrzuje skutečnost, že strany o protiprávní povaze svého jednání věděly. V důsledku toho se Soud domnívá, že není žádných pochyb o tom, že toto protiprávní jednání bylo dotčenými stranami spácháno úmyslně.
- 341 Přitom Soud již výslovně rozhodl, že ukončení úmyslného protiprávního jednání nemůže být považováno za polehčující okolnost, když bylo toto jednání ukončeno po zásahu Komise (rozsudky Soudu ze dne 11. března 1999, *Aristrain v. Komise*, T-156/94, Recueil, s. II-645, bod 138, a *Ensidesa v. Komise*, T-157/94, Recueil, s. II-707, bod 498).

- 342 S ohledem na výše uvedené se Soud domnívá, že v projednávaném případě nemůže skutečnost, že ADM ukončila protiprávní jednání po prvním zásahu orgánu hospodářské soutěže, představovat polehčující okolnost.
- 343 Tento závěr není dotčen skutečností, že v projednávaném případě ADM ukončila dotčené jednání narušující hospodářskou soutěž po zásahu amerických orgánů, a nikoliv Komise (viz body 128 a 193 odůvodnění Rozhodnutí). Skutečnost, že ADM ukončila veškeré protiprávní jednání po prvních zásazích amerických orgánů hospodářské soutěže, nečiní totiž toto ukončení úmyslnějším, než kdyby k němu došlo po prvních zásazích Komise.
- 344 ADM se na podporu své argumentace ještě dovolává rozsudku ABB Asea Brown Boveri v. Komise (bod 35 výše, bod 238) v rozsahu, v němž Soud v tomto rozsudku rozhodl, že snížení pokuty musí být přiznáno podnikům, které předtím spolupracovaly s Komisí na ukončení kartelové dohody. V tomto ohledu stačí zdůraznit, že tento rozsudek neumožňuje dospět k závěru, že skutečnost, že žalobkyně ukončila protiprávní jednání po prvních zásazích orgánu hospodářské soutěže, představuje v každém případě polehčující okolnost. Kromě toho v části, které se ADM dovolává, tento rozsudek uvádí zásadu, podle které, pokud chování dotčeného podniku umožnilo Komisi s menšími obtížemi určit protiprávní jednání a případně jej ukončit, musí být tato okolnost zohledněna. Přitom tato okolnost předpokládá snahu předmětného podniku, která přesahuje pouhé ukončení protiprávního jednání po zásahu Komise. V důsledku toho nemůže tato judikatura zpochybnit výše uvedenou analýzu.
- 345 Co se týče věci Aminokyseliny (viz bod 327), které se ADM dovolává, aby prokázala porušení zásad rovného zacházení a proporcionality, Soud se především domnívá, že správním praxe nemůže vyplnout jen z jediného případu. Mimoto je třeba připomenout, že pouhá skutečnost, že Komise posoudila ve své dřívější rozhodovací praxi jednání určitým způsobem, neznamená, že je povinna provést totéž posouzení při přijímání pozdějšího rozhodnutí (viz obdobně rozsudky Soudu ze dne

17. prosince 1991, Hercules Chemicals v. Komise, T-7/89, Recueil, s. II-1711, bod 357; Mayr-Melnhof, bod 180 výše, bod 368, a LR AF 1998 v. Komise, bod 41 výše, body 234 a 337). Konečně, Soud má v každém případě za to, že tento případ tím, že přebírá pouze posouzení Komise, nemůže zpochybnit ani výše uvedenou analýzu, vyplývající z jednoho z klíčových cílů Společenství, ani judikaturu vyplývající z rozsudků Aristrain v. Komise a Ensidesa v. Komise, bod 341 výše.

³⁴⁶ Z výše uvedených důvodů tak nemůže být nezohlednění ukončení protiprávního jednání po prvních zásazích amerických orgánů hospodářské soutěže jako polehčující okolnosti považováno v projednávaném případě za nesprávné.

C – K nezohlednění náhrady škody

1. Argumenty účastnic řízení

³⁴⁷ ADM odhaduje náhradu škody, kterou zaplatila kupujícím nepocházejícím ze Spojených států, zhruba na 15,7 milionů USD. Domnívá se, že z této výše se částka nacházející se mezi 6,8 a 11,7 miliony USD vztahuje k nákupům uskutečněným v Evropské unii. ADM má za to, že Komise neoprávněně prohlásila, že není povinna zohlednit náhradu škody uhrazenou v rámci občanskoprávních žalob (bod 335 odůvodnění Rozhodnutí). Podle ADM ji měla Komise zohlednit jakožto polehčující okolnost.

³⁴⁸ Komise navrhuje tento žalobní důvod zamítnout.

2. Závěry Soudu

- 349 Platby uplatňované ADM jako polehčující okolnost se týkají náhrady škody, kterou ADM zaplatila kupujícím nepocházejícím ze Spojených států a jejíž část se vztahovala k nákupům uskutečněným v Evropské unii. Vzhledem k tomu, že odsouzení ADM ve Spojených státech zahrnuje zaplacení náhrady trojnásobku škody, náhrada škody uplatňovaná ADM zahrnuje potenciálně nejen pouhé odškodnění, ale rovněž sankci.
- 350 Jelikož tato náhrada škody představuje sankci (náhrada trojnásobku škody), Soud se domnívá, že zaplacení této náhrady škody nepředstavuje polehčující okolnost, kterou by Komise musela zohlednit v projednávaném případě. Zaplacení sankce ve Spojených státech společností ADM je totiž pouze důsledkem řízení zahájených ve Spojených státech. Zaplacení této sankce se netýká zvláštnosti ADM a dostatečně se nevztahuje ke skutečnostem, o nichž musí Komise rozhodovat. Zaplacení této sankce tak nemůže zpochybnit skutečnost a závažnost protiprávního jednání, kterého se tato společnost dopustila.
- 351 Tím, že dotčená náhrada škody představuje odškodnění kupujících z Evropské unie, se Soud domnívá, že dotčená řízení a platby požadované Komisí, na straně jedné, a americkými orgány, na straně druhé, zjevně nesledují tytéž cíle. Jestliže v prvním případě Komise prostřednictvím pokuty směřuje k sankcionování porušení práva hospodářské soutěže ve Společenství nebo EHP, ve druhém případě americké orgány směřují k odškodnění osob poškozených jednáním ADM. Zaplacení této náhrady škody se tak dostatečně nevztahuje ke skutečnostem, o nichž musí Komise rozhodovat.

- 352 V důsledku toho nebyla Komise povinna při stanovení výše pokuty zohlednit okolnost, že ADM již zaplatila náhradu škody v rámci žalob podaných ve Spojených státech.
- 353 ADM má nicméně za to, že nezohledněním náhrady škody uhrazené kupujícím kyseliny citronové se sídlem v EHP jakožto polehčující okolnosti Komise porušila zásadu rovného zacházení tím, že se odchyluje od své praxe uplatňované v podobných věcech.
- 354 Soud v tomto ohledu podotýká, že ADM zakládá existenci takové praxe na jediné věci, a sice na věci „Předizolované trubky“ [rozhodnutí Komise 1999/60/ES ze dne 21. října 1998 v řízení podle článku [81] ES (věc IV/35.691/E-4 – Předizolované trubky) (Úř. věst. 1999 L 24, s. 1)]. Přitom uplatnění jediné věci neumožňuje prokázat existenci praxe Komise a ADM neprokázala srovnatelnou povahu obou věcí. ADM totiž nikterak neuvádí, v čem by měla být její odškodnění v projednávaném případě stejné povahy jako odškodnění dotčené ve výše uvedené věci, a to odškodnění značného rozsahu a omezené na jednoho z výrobců daného oboru a na jeho majitele. Mimoto, jak bylo připomenuto v bodě 345, pouhá skutečnost, že Komise posoudila ve své dřívější rozhodovací praxi některé jednání určitým způsobem, neznamená, že je povinna provést totéž posouzení při přijímání pozdějšího rozhodnutí.
- 355 Bod žalobního důvodu vycházející z porušení zásady rovného zacházení tím, že se Rozhodnutí odchyluje od praxe, podle které představuje náhrada škody uhrazená kupujícím na relevantním trhu polehčující okolnost, musí být zamítnuta.

D – *K přijetí kodexu chování ADM*

1. Argumenty účastnic řízení

356 ADM uplatňuje, že Komise měla při stanovení pokuty zohlednit zavedení přísného a stálého programu přízpůsobování pravidlům hospodářské soutěže uvnitř ADM, který obsahuje zejména přijetí kodexu chování určeného všem zaměstnancům podniku a vytvoření specializovaného oddělení.

357 Mimoto přijetí programu slučitelnosti s pravidly hospodářské soutěže, jmenování nového vedení a propuštění vedoucích pracovníků, kteří se účastnili protiprávního jednání, prokazuje upřímnou snahu podniku o nápravu. Krom toho ADM zdůrazňuje, že do této doby vůči ní nebyla učiněna žádná nepříznivá zjištění na základě práva hospodářské soutěže Společenství. ADM z toho vyvozuje, že se Komise dopustila porušení zásady proporcionality.

358 Komise navrhuje tento žalobní důvod zamítnout.

2. Závěry Soudu

359 Co se týče provádění programu slučitelnosti s pravidly hospodářské soutěže, již bylo rozhodnuto, že i když je sice důležité, že podnik přijme opatření, aby zabránil v budoucnu novým porušením práva hospodářské soutěže Společenství ze strany svých zaměstnanců, přijetí těchto opatření nemění nic na existenci zjištěného

protiprávního jednání. Komise tedy není povinna zohlednit takovou skutečnost jako polehčující okolnost, zvláště když dotčené protiprávní jednání představuje, jako v projednávaném případě, zjevné porušení čl. 81 odst. 1 ES (rozsudky Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 41 výše, bod 373; Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, bod 41 výše, body 280 a 281, a ABB Asea Brown Boveri v. Komise, bod 35 výše, bod 221).

360 Tento žalobní důvod je třeba rovněž zamítnout.

VII – *Ke spolupráci ADM v průběhu správního řízení*

A – *Úvod*

361 Co se týče své spolupráce v průběhu správního řízení, ADM v podstatě uplatňuje čtyři žalobní důvody. Zaprvé se ADM dovolává porušení sdělení o spolupráci, které zapříčinilo porušení zásady legitimního očekávání tím, že Komise nekonstatovala, že ADM jako první předložila určující poznatky k prokázání existence kartelové dohody. Zadruhé, ADM uvádí porušení zásady legitimního očekávání tím, že Komise u ADM vzbudila odůvodněné naděje v tom smyslu, že vůči ní uplatní bod B sdělení o spolupráci. Zatřetí, ADM uplatňuje, že Komise porušila zásadu rovného zacházení tím, že uplatnila různé zacházení vůči ADM a Cerestar. Začtvrté, ADM má za to, že Komise porušila zásady rovného zacházení a proporcionality tím, že omezila snížení pokuty na 50 %.

362 Před posouzením opodstatněnosti těchto žalobních důvodů je třeba shrnout posouzení Komise, co se týče spolupráce podniků v průběhu správního řízení, tak jak vyplývá z bodů 294 až 326 odůvodnění Rozhodnutí.

363 Nejprve, podle bodu B sdělení o spolupráci (viz bod 6), poskytla Komise Cerestar „velmi významné snížení“, o 90 %, výše pokuty, kterou by jí uložila, pokud by ke spolupráci nedošlo. V tomto kontextu Komise uznala, že Cerestar byla prvním podnikem, který jí předložil určující poznatky k prokázání existence kartelové dohody na schůzce se službami Komise ze dne 29. října 1998. Dodává, že „informace poskytnuté [Cerestar na] schůzce ze dne 29. října 1998, které odpovídají informacím uvedeným později v její písemné výpovědi ze dne 25. března 1999, stačily pro prokázání existence kartelové dohody a byly předány Komisi dříve, než jí je poskytla ADM“ (bod 306 odůvodnění Rozhodnutí). Proto Komise odmítla argumenty ADM vycházející z toho, že splňuje podmínky stanovené v bodu B téhož sdělení pro to, aby jí bylo poskytnuto „velmi významné snížení“ výše pokuty, přičemž dodala, „že ADM je jedním z vůdců kartelové dohody“ (body 305 až 308 odůvodnění Rozhodnutí).

364 Mimoto, podle bodu D tohoto sdělení poskytla Komise ADM „podstatné snížení“ výše pokuty, o 50 %. V tomto kontextu Komise zohlednila, že na schůzce konané dne 11. prosince 1998 jí ADM předala ústní zprávu o kartelové dohodě a že dne 15. ledna 1999 jí předala písemnou výpověď potvrzující znění této zprávy. Komise uznala, že „informace poskytnuté ADM byly podrobné a že je v důsledku toho ve velké míře využila ve svém dalším vyšetřování“. Spolu s informacemi získanými od Cerestar totiž posloužily k vypracování žádostí o informace, které značnou měrou přispěly k tomu, že ostatní dotčené účastnice řízení připustily svoji účast na kartelové dohodě. Mimoto, Komise měla za to, „že ADM mohla Komisi poskytnout dokumenty pocházející z doby, kdy došlo k protiprávnímu jednání, a zejména ručně psané poznámky učiněné na schůzkách kartelové dohody a pokyny v oblasti cen spojené s rozhodnutími učiněnými účastníky kartelové dohody“ (body 312 až 315 odůvodnění Rozhodnutí).

B – Pokud jde o skutečnost, že ADM byla první společností, která poskytla určující poznatky pro prokázání existence kartelové dohody

1. Argumenty účastnic řízení

³⁶⁵ ADM má za to, že Komise opomenula správně uplatnit své sdělení o spolupráci a porušila tak zásadu legitimního očekávání. Uplatňuje, že 50 % snížení výše pokuty, která jí byla uložena, poskytnuté na základě ustanovení bodu D sdělení o spolupráci, je nedostatečné. Podle ní, na rozdíl od toho, co uvedla Komise v bodě 308 odůvodnění Rozhodnutí, byla ADM první společností, která poskytla určující poznatky k prokázání existence kartelové dohody ve smyslu bodu B písm. b) sdělení o spolupráci. Naopak, na rozdíl od názoru, který Komise zastávala v bodě 305 odůvodnění Rozhodnutí, důkazy poskytnuté Cerestar na schůzce se službami Komise konané dne 29. října 1998 nebyly ve smyslu uvedeného ustanovení sdělení o spolupráci určující.

³⁶⁶ Zaprvé totiž Cerestar neposkytla žádnou informaci ohledně kartelové dohody před 12. květnem 1992, kdy tato společnost k dohodě přistoupila. Za znalost, kterou měla Komise o kartelové dohodě v průběhu období předcházejícího 12. květnu 1992, vdělila informacím poskytnutým především ADM.

³⁶⁷ Zadruhé, výpověď Cerestar ze dne 18. března 1999 nebyla ani přesvědčivá, ani přesná, co se týče dat schůzek a účastnic kartelové dohody. Tato společnost označila 32 schůzek, které se konaly v různá data mezi 14. listopadem 1991 (před přistoupením Cerestar ke kartelové dohodě) a 17. červencem 1996 (až po rozpuštění kartelové dohody). Prohlásila, že devět z nich bylo schůzkami kartelové dohody, které se konaly jistě, „možných“ bylo osm schůzek a patnáct nebylo schůzkami kartelové dohody nebo „bylo čím dál tím méně pravděpodobné, že by jimi byly“.

Totožnost účastnic byla poskytnuta pro tři ze 17 schůzek, které se ukázaly být „jistými“ nebo „pravděpodobnými“ schůzkami kartelové dohody. Šest z takto označených schůzek se ve skutečnosti podle svědectví ostatních dotčených účastnic řízení a zjištění Komise vůbec nekonalo.

368 Zatřetí, Cerestar později v dopise zaslaném Komisi dne 7. května 1999 uznala, že některé takto uvedené schůzky se, po zevrubnějším přezkumu, ve skutečnosti nekonaly.

369 Začtvrté, výpověď Cerestar je neurčitá a málo přesvědčivá, co se týče předmětu schůzek. Nebyly poskytnuty žádné přesné údaje týkající se cen a kvót (mimo kvót stanovených pro samotnou Cerestar).

370 Zapáté, není jasné, zda Cerestar, obdobně jako ADM, předložila Komisi důkaz ve formě svědectví z první ruky. Nicméně Cerestar považovala za nezbytné rozvinout a osvětlit svoji ústní výpověď ze dne 29. října 1998.

371 Zašesté, Cerestar sama od Komise obdržela podrobnější žádost o informace, pocházející z 3. března 1999 a založenou na závěrech ADM. Cerestar měla příležitost posoudit žádost o informace, která odkazovala na určitá data a místa schůzek a zakládala se na spolupráci ADM, předtím, než předala dne 25. března 1999 Komisi svoji konečnou výpověď (pocházející ze dne 18. března 1999).

372 Naopak, jak tvrdí ADM, důkazy předložené jí samotnou byly přesvědčivé. Jak totiž ADM zdůrazňuje, na schůzce ze dne 11. prosince 1998 poskytla Komisi svědectví z první ruky, soudobý listinný důkaz, stejně jako průkazné dokumenty prokazující

rámec a provedení úmluvy organizující kartelovou dohodu. Důkazy předložené ADM poskytly množství přesných podrobností týkajících se schůzek, jejich účastníků, kompenzačních a kontrolních mechanismů, cen a kvót, jak Komise sama v bodech 313 a 314 odůvodnění Rozhodnutí připustila.

373 Komise navrhuje žalobní důvody zamítnout.

2. Závěry Soudu

374 Bod B sdělení o spolupráci, nazvaný „Neuložení pokuty nebo velmi významné snížení její výše“, stanoví:

„Podnik, který

a) oznámí tajnou kartelovou dohodu Komisi předtím, než Komise na základě rozhodnutí provede šetření u podniků, které jsou stranami kartelové dohody, pokud Komise již nedisponuje informacemi, které jsou dostatečné k prokázání existence oznámené kartelové dohody;

b) je první, kdo poskytne určující důkazy k prokázání existence kartelové dohody;

- c) ukončil svou účast na protiprávním jednání nejpozději v okamžiku, kdy oznámí kartelovou dohodu;

- d) poskytne Komisi všechny užitečné informace, jakož i všechny dokumenty a důkazy, týkající se kartelové dohody, kterými disponuje, a bude stále a plně spolupracovat v průběhu celého šetření;

- e) nepřinutil jiný podnik k účasti na kartelové dohodě, ani neměl iniciativní nebo určující roli v protiprávním jednání,

je oprávněn k nejméně 75 % snížení pokuty, která by podniku měla být uložena, kdyby nespolečně pracoval, nebo dokonce k úplnému osvobození od pokuty.“
(neoficiální překlad)

³⁷⁵ Ze znění bodu B sdělení o spolupráci vyplývá, že podnik může být oprávněn k velmi významnému snížení výše pokuty, či dokonce k osvobození od pokuty, ve smyslu tohoto bodu, pokud splňuje současně veškeré podmínky stanovené v bodu B písm. a) až e) tohoto sdělení.

³⁷⁶ V projednávaném případě postačuje konstatovat, že, jak Komise uvedla v bodě 308 odůvodnění Rozhodnutí, ADM nemůže být v žádném případě oprávněna ke snížení pokuty, či dokonce k jejímu neuložení, podle bodu B sdělení o spolupráci. ADM totiž nesplňovala jednu z kumulativních podmínek, které v ní jsou stanoveny, a sice podmínku bodu B písm. e), podle kterého podnik, který zejména měl „iniciativní nebo určující roli v protiprávním jednání“, nemůže být oprávněn ke snížení pokuty, či dokonce k osvobození od této pokuty.

- 377 Přitom, jak bylo rozhodnuto v bodě 302, se Komise nedopustila nesprávného posouzení, když měla za to, že ADM měla v kartelové dohodě vedoucí roli. Přestože sdělení o spolupráci, pokyny a Rozhodnutí nepoužívají v tomto ohledu totožné znění, z ducha bodu B písm. e) sdělení o spolupráci vyplývá, že Komise nemá v úmyslu poskytnout velmi významné snížení pokuty, či dokonce ji vůbec neuložit, měla-li dotčená účastnice řízení v rámci kartelové dohody zvláště určující úlohu, jako je úloha vůdce, podněcovatele nebo návodce.
- 378 Je třeba tak konstatovat, že žalobní důvody vycházející z porušení sdělení o spolupráci, stejně jako zásady legitimního očekávání tím, že ADM jako první poskytla určující poznatky pro prokázání existence kartelové dohody, jsou nerelevantní, aniž by bylo nezbytné posoudit, zda měla Komise právem za to, že ji jako první určující informace pro prokázání existence kartelové dohody poskytla Cerestar.
- 379 V důsledku toho musejí být žalobní důvody vycházející z porušení sdělení o spolupráci a zásady legitimního očekávání zamítnuty.

C – K porušení zásady legitimního očekávání

1. Argumenty účastnic řízení

- 380 ADM uplatňuje, že v průběhu jednotlivých schůzek se službami Komise a v korespondenci předcházející a následující předložení důkazů ADM dne 11. prosince 1998 Komise potvrdila, že ADM byla první, kdo s ní spolupracoval ve smyslu bodu B sdělení o spolupráci.

- 381 Při schůzce konané dne 10. prosince 1998 mezi ADM, jejím právním poradcem a službami Komise totiž vedoucí oddělení pověřený věcí potvrdil, že ADM je první, kdo spolupracuje, jak vyplývá ze zprávy vypracované právním poradcem ADM téhož dne. Mimoto, ve svém dopise ze dne 19. ledna 1999 se Komise odvolávala na bod B sdělení o spolupráci. V odpovědi právní poradce ADM tuto skutečnost potvrdil. A konečně, ve svém dopise ze dne 5. února 1999 Komise opět odkazovala na bod B písm. b) uvedeného sdělení.
- 382 Přitom, jak uplatňuje ADM, v bodě 308 odůvodnění Rozhodnutí Komise své posouzení spolupráce ADM změnila, třebaže v průběhu správního řízení tato společnost na prohlášení Komise spoléhala, když jí předložila své důkazy dne 11. prosince 1998, stejně jako v průběhu své pozdější trvalé a bezvýhradné spolupráce s Komisí. Za těchto podmínek je podle ADM třeba dojít k závěru, že Komise porušila zásadu ochrany legitimního očekávání.
- 383 Komise navrhuje uplatňovaný žalobní důvod zamítnout.

2. Závěry Soudu

- 384 Právo domáhat se ochrany legitimního očekávání, které představuje obecnou zásadu práva Společenství, přísluší každému jednotlivci, který se nachází v situaci, ze které vyplývá, že správa Společenství tím, že mu poskytla konkrétní ujištění, u něj vyvolala podloženou naději (rozsudek Soudního dvora ze dne 11. března 1987, Van den Bergh

en Jurgens v. Komise, 265/85, Recueil, s. 1155, bod 44, a rozsudek Soudu ze dne 9. července 2003, Cheil Jedang v. Komise, T-220/00, Recueil, s. II-2473, bod 33).

385 Je třeba posoudit, zda, jak tvrdí ADM, jí Komise poskytla konkrétní ujištění v tom smyslu, že jí poskytne snížení pokuty podle bodu B sdělení o spolupráci.

386 Zaprvé, z ručně psaných poznámek, které si učinil advokát ADM na schůzce ze dne 10. prosince 1998 mezi zástupci ADM a službami Komise, zdá se, vyplývá, že úředník Komise při této příležitosti řekl, že ADM s ní jako první spolupracovala v rámci věci „kyselina citronová“ („[Jméno úředníka] potvrdil, že jsme spolupracovali jako první, co se týče věci kyseliny citronové“). Jde-li smysl této věty skutečně ve směru uvedeném ADM, tato věta není přesto natolik výslovná, jak se snaží ADM přesvědčit.

387 Zadruhé, v dopise zaslaném dne 19. ledna 1999 advokátovi ADM vedoucí oddělení pověřený věcí uvedl s odvoláním na schůzku ze dne 11. prosince 1998 následující:

„Na schůzce [ADM] po podrobné diskuzi k tomuto tématu souhlasila s tím, že předloží Komisi písemnou výpověď obsahující veškeré informace, které má [...], týkající se nedovolené kartelové dohody na trhu s kyselinou citronovou, které se účastnila, čímž splní podmínky stanovené ve [sdělení o spolupráci] a konkrétněji v [bodu B písm. d)].“

388 Na konci tohoto dopisu vedoucí oddělení pověřený věcí zopakoval „význam podmínky stanovené v [bodě B písm. d)] [sdělení o spolupráci]“.

389 Ve své odpovědi ze dne 1. února 1999 advokát ADM potvrdil, že „[jeho] klient hodlá udržovat stálou a úplnou spolupráci podle [bodě B písm. d)] [sdělení o spolupráci]“.

390 A konečně, v dopise zasláném advokátovi ADM dne 5. února 1999 vedoucí oddělení pověřený věcí s odkazem na memorandum, které předal Komisi dne 15. ledna 1999, uvedl následující:

„[C]elý předmět Vaší dobrovolné nabídky spolupráce předložené Komisi na základě sdělení o [spolupráci] spočívá v tom, že poskytované poznatky jsou předkládány ve formě představující (určující) důkaz proti ostatním účastnicím kartelové dohody.“

391 Z výše uvedeného vyplývá, že se Komise skutečně snažila podnítit dotčené účastnice řízení k co nejširší spolupráci s ní tím, že jim ji činila co možná nejpritažlivější použitím odkazů na bod B sdělení o spolupráci.

392 V tomto kontextu Komise ADM oznámila, že je na tuto společnost v zásadě „uplatnitelné“ velmi významné snížení pokuty podle bodu B sdělení o spolupráci, a zavázala se posoudit dokumenty předložené ADM pro ověření, zda tato společnost skutečně splňuje kritéria, které jsou v ní stanovena, a zejména kritéria stanovená v bodu B písm. d).

393 Naopak, v žádném z dopisů předcházejících zaslání oznámení námitek a přijetí Rozhodnutí Komise neposkytla žádné konkrétní ujištění, což ostatně ani nemohla, v tom smyslu, že jí poskytne snížení pokuty podle bodu B sdělení o spolupráci.

394 Přitom Komise může rozhodnout, zda některému z podniků může být poskytnuto snížení pokuty podle bodu B sdělení o spolupráci, pouze na základě posouzení veškerých jimi předložených informací v průběhu správního řízení, jak ostatně Komise zcela jasně zdůraznila v bodě 159 oznámení námitek.

395 V důsledku toho musí být žalobní důvod vycházející z porušení zásady legitimního očekávání zamítnut.

D – K porušení zásady rovného zacházení tím, že Komise uplatňovala vůči ADM a Cerestar rozdílné zacházení

1. Argumenty účastnic řízení

396 Podle ADM rozdílné zacházení uplatňované vůči Cerestar a ní samotné porušuje zásadu rovného zacházení, jelikož ona i Cerestar spolupracovaly za obdobných okolností, ve stejném stupni řízení a v průběhu téhož období.

397 ADM se totiž domnívá, že obě účastnice řízení spolupracovaly na základě žádosti o informace zaslané Komisí všem výrobcům v období červen-červenec 1998, žádná z nich nevěděla o spolupráci druhé a, co se týče období, ve kterém ke spolupráci došlo, od počátečního doznání účasti v kartelové dohodě po zaslání úplného písemného prohlášení Komisi, probíhala spolupráce ADM v průběhu stejného období a začala a skončila dříve, nežli spolupráce Cerestar.

398 Přitom ADM připomíná, že Soud v rozsudku ze dne 13. prosince 2001, *Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni v. Komise* (T-45/98 a T-47/98, Recueil, s. II-3757, body 246 až 248) rozhodl, že posouzení stupně spolupráce poskytované podniky nemůže záviset na čistě náhodných faktorech, jako je pořadí, ve kterém byly vyslýchány Komisí. Tak je tomu i v projednávaném případě. Jak totiž zdůrazňuje ADM, den, kdy si dotčené společnosti smluvily s Komisí datum schůzky pro poskytnutí ústního popisu kartelové dohody, vyplývá z čistě náhodného faktoru. ADM by dle svého názoru neměla být v tomto ohledu poškozena z důvodu delšího času, který jí zabralo důkladné vyhledávání dokumentů ve Spojených státech a snaha o poskytnutí přímých svědeckvých Komisí, aby měla k dispozici určující poznatky pro prokázání existence kartelové dohody podle znění bodu B písm. b) sdělení o spolupráci. Upřesnění, nově formulovaná prohlášení a doplňující informace předané společností Cerestar prokazují opodstatněnost snahy ADM poskytnout Komisi přesné, podrobné a rozsáhlé informace.

399 Komise navrhuje žalobní důvod zamítnout.

2. Závěry Soudu

⁴⁰⁰ Argumentace ADM se v podstatě opírá o zásady zakotvené Soudem v bodech 238 až 248 rozsudku Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni v. Komise, bod 398 výše. V tomto ohledu je namístě připomenout, že Soud v tomto rozsudku, jakož i ostatně ve svém rozsudku ze dne 13. prosince 2001, Acerinox v. Komise (T-48/98, Recueil, s. II-3859, body 132 až 141) přezkoumal používání bodu D sdělení o spolupráci Komisi. Soud v zásadě rozhodl, že za účelem zabránění rozporu se zásadou rovného zacházení musí být sdělení o spolupráci používáno v tom smyslu, že Komise musí v rámci snížení pokut zacházet stejným způsobem s podniky, které poskytují Komisi v téže fázi řízení a za obdobných podmínek podobné informace, které se týkají skutečností, jenž jsou jim vytýkány. Soud doplnil, že pouhá okolnost, že jeden z těchto podniků jako první uznal vytýkané skutečnosti a odpověděl na otázky, které jim Komise položila v téže fázi řízení, nemůže představovat objektivní důvod k tomu, aby vůči podnikům uplatňovala rozdílné zacházení.

⁴⁰¹ Je třeba konstatovat, že v těchto jiných věcech bylo na rozdíl od projednávaného případu nesporné, že spolupráce dotčených podniků nespadá do působnosti bodů B a C sdělení o spolupráci. Jak vyplývá z bodu 219 rozsudku Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni v. Komise, bod 398 výše, Komise použila na všechny podniky dotčené napadeným rozhodnutím ustanovení bodu D tohoto sdělení. V těchto dalších věcech tedy vyvstala pouze otázka, zda Komise tím, že vyhradila žalobkyním zacházení rozdílné od zacházení přiznaného jinému dotčenému podniku, v rámci

prostoru pro uvážení, jímž disponuje v rámci použití bodu D tohoto sdělení, porušila zásadu rovného zacházení.

402 Naopak, v projednávaném případě se ADM snaží v podstatě prokázat, že Cerestar byla podnícena jako první ke spolupráci s Komisí na základě čistě náhodných faktorů a že Cerestar bylo z tohoto důvodu poskytnuto snížení výše pokuty podle bodu B sdělení o spolupráci. ADM naznačuje, že pokud by se s Komisí domluvila jako první na datu předání popisu kartelové dohody, mohlo by jí být poskytnuto výraznější snížení výše pokuty přinejmenším podle bodu C tohoto sdělení, neboť mohla být první, kdo by poskytl informace předané společností Cerestar. ADM tedy neuplatňuje judikaturu pocházející z rozsudku Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni v. Komise, bod 398 výše, pro prokázání, že Komise na ni uplatnila bod D sdělení o spolupráci diskriminačním způsobem vzhledem k ostatním účastníkům kartelové dohody.

403 Přitom je třeba poznamenat, že na rozdíl od bodu B a C sdělení o spolupráci, jeho bod D nestanoví rozdílné zacházení s dotčenými podniky v závislosti na pořadí, ve kterém spolupracovaly s Komisí. V důsledku toho ve věcech, ve kterých byly vydány rozsudky Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni v. Komise, bod 398 výše, a Acerinox v. Komise, bod 400 výše, Komise zohlednila tyto prvky, aniž by to bylo v bodu D uvedeného sdělení výslovně stanoveno.

404 Vydeme-li z výše uvedeného, přestože pro zajištění úspěchu režimu spolupráce dotčených podniků s Komisí v oblasti tajných kartelů musí tato disponovat širokou posuzovací pravomocí při organizaci řízení, nic to nemění na skutečnosti, že Komise nemůže jednat svévolně.

405 V tomto ohledu je třeba připomenout, že v bodech 54 a 55 odůvodnění Rozhodnutí Komise uvedla, že po zásahu amerických orgánů v oblasti kyseliny citronové Komise zaslala v srpnu 1997 žádosti o informace čtyřem největším výrobcům kyseliny citronové ve Společenství. Na základě písemného dotazu Soudu Komise potvrdila, že tato žádost byla zaslána také ADM. V červnu a červenci 1998 byly hlavním výrobcům kyseliny citronové ve Společenství zaslány žádosti o doplňující informace, mezi nimi i ADM. Mimoto, první žádost o informace byla zaslána Cerestar. Zaslání posledně uvedených žádostí o informace je potvrzeno jak Komisí v její odpovědi na otázky Soudu, tak samotnou ADM (viz bod 397). Na základě této posledně uvedené žádosti o informace Cerestar požádala o schůzku s Komisí dne 29. října 1998 a v průběhu této schůzky prohlásila, že hodlá s Komisí spolupracovat a předložila poznatky o existenci kartelové dohody ovlivňující EHP v oblasti kyseliny citronové. Nelze tak Komisi vytýkat, že by vůči ADM jednala svévolně, co se týče organizace řízení, která zahrnuje zaslání žádostí o informace.

E – K porušení zásad rovného zacházení a proporcionality tím, že Komise omezila snížení pokuty na 50 %

1. Argumenty účastnic řízení

406 S odkazem na argumenty uplatněné v bodech 365 až 372 ADM uplatňuje, že Komise není vázána svým vlastním sdělením o spolupráci a že jí měla poskytnout stejné nebo větší snížení pokuty, než které uplatnila pro Cerestar. ADM dodává, že její spolupráce v průběhu správního řízení byla přinejmenším rovnocenná spolupráci Stora Kopparbergs Bergslags AB ve věci „Lepenka“, ve které Komise snížila pokutu o dvě třetiny.

407 Komise se proto podle ADM dopustila porušení zásad rovného zacházení a proporcionality.

408 Komise navrhuje uplatňovaný žalobní důvod zamítnout.

2. Závěry Soudu

409 Je třeba připomenout, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, který tvoří právní základ pro ukládání pokut v případě porušení pravidel práva hospodářské soutěže Společenství, poskytuje Komisi prostor pro posouzení při stanovení pokut (rozsudek Soudu ze dne 21. října 1997, *Deutsche Bahn v. Komise*, T-229/94, Recueil, s. II-1689, bod 127), které je především nástrojem její obecné politiky v oblasti hospodářské soutěže (rozsudek *Musique diffusion française a další v. Komise*, bod 47 výše, body 105 a 109). V této souvislosti pro účely zajištění transparentnosti a objektivit svých rozhodnutí o pokutách Komise v roce 1996 přijala a zveřejnila sdělení o spolupráci. Pokyny představují nástroj, který je při dodržování právních norem vyšší síly určený k upřesnění kritérií, jež Komise hodlá používat v rámci výkonu své posuzovací pravomoci. Z toho vyplývá, že si Komise tuto svou pravomoc omezila (viz obdobně rozsudky Soudu ze dne 30. dubna 1998, *Vlaams Gewest v. Komise*, T-214/95, Recueil, s. II-717, bod 89, a *Tokai Carbon a další v. Komise*, bod 63 výše, bod 157) v rozsahu, v němž je povinna dodržovat indikativní pravidla, která si stanovila (viz obdobně rozsudek Soudu ze dne 12. prosince 1996, *AIUFFASS a AKT v. Komise*, T-380/94, Recueil, s. II-2169, bod 57).

410 Na rozdíl od tvrzení ADM tak byla Komise nucena použít kritéria, která si stanovila ve sdělení o spolupráci (rozsudek *Tokai Carbon a další v. Komise*, bod 63 výše,

bod 157). Toto použití kritérií stanovených ve sdělení o spolupráci nemůže být v projednávaném případě ovlivněno ustanovením pokynů stanovujícím jako polehčující okolnost skutečnou spolupráci podniku na řízení. Bod 3 poslední odrážka pokynů totiž výslovně upřesňuje, že pouze skutečná spolupráce mimo rozsah působnosti sdělení o spolupráci představuje polehčující okolnost. Přitom v projednávaném případě spolupráce ADM probíhala od počátku na základě sdělení o spolupráci, což vylučuje zohlednění této spolupráce jako polehčující okolnosti. Mimoto, co se týče snížení pokuty pro ADM, Soud má za to, že s ohledem na informace předané společností ADM v rámci její spolupráce není toto snížení nepřiměřené. A konečně, co se týká porušení zásady rovného zacházení s ohledem na rozhodnutí ve věci „Lepenka“ (bod 406 výše), Soud poznamenává, že toto rozhodnutí bylo přijato v roce 1994, to znamená před uplatněním sdělení o spolupráci, a že ADM neprokazuje rovnocennost mezi podrobnými důkazy předloženými společností Stora ve věci „Lepenka“ a důkazy předloženými ADM v Rozhodnutí. V tomto ohledu tak nemůže být uplatněno porušení zásady rovného zacházení.

- 411 V důsledku toho musejí být žalobní důvody vycházející z porušení zásad rovného zacházení a proporcionality zamítnuty.

VIII – *K vadám postihujícím správní řízení*

A – *K dosahu protiprávního jednání vytýkaného účastnicím řízení*

1. Argumenty účastnic řízení

- 412 ADM uplatňuje, že v bodě 158 odůvodnění Rozhodnutí Komise uvedla ty z poznatků, které jsou mezi úmluvami a ujednáními v rámci kartelové dohody

relevantní, za účelem prokázání porušení čl. 81 odst. 1 ES a čl. 53 odst. 3 EHP. Přitom, jak tvrdí ADM, dva z těchto poznatků nebyly uvedeny v oznámení námitek, a sice zaprvé, že účastnice řízení omezily výrobní kapacity (druhá odrážka), a zadruhé, určily mezi sebou výrobce, který měl řídit zvyšování cen na každém vnitrostátním trhu (čtvrtá odrážka).

413 ADM zpochybňuje tvrzení, podle kterého toto opomenutí nemělo žádný dopad na základ analýzy skutkového stavu a důkazů, stejně jako na stanovení pokuty. ADM totiž tvrdí, že v průběhu správního řízení uplatňovala, že účinky kartelové dohody snižovala právě neexistence omezení kapacit, přičemž tento závěr byl odmítnut Komisí, která se naopak domnívala, že existoval skutečný dopad na trh.

414 ADM z toho vyvozuje, že v souladu se svými návrhovými žádáními musí být článek 1 Rozhodnutí zrušen v části, ve které ve spojení s bodem 158 odůvodnění Rozhodnutí stanoví, že dotčené účastnice řízení omezily výrobní kapacity a určily mezi sebou výrobce, který měl řídit zvyšování cen v každé vnitrostátní oblasti relevantního trhu.

415 Komise uplatňuje, že je-li pravdou, že oba dotčené poznatky nebyly uvedeny v oznámení námitek, nic to nemění na tom, že se jednalo pouze o dva z osmi poznatků, které mohly být v dotčeném protiprávním jednání identifikovány a které byly uvedeny jako příklady spíše nežli jako taxativní výčet. Tyto dva poznatky nezměnily podstatu popisů a důkazů obsažených v oznámení námitek a neměly nejmenší vliv na stanovení výše pokuty uložené ADM.

2. Závěry Soudu

a) Úvod

⁴¹⁶ Je třeba připomenout, že podle judikatury musí oznámení námitek obsahovat popis námitek, které jsou formulovány dostatečně jasně, byť stručně, aby bylo dotčeným osobám umožněno skutečně zjistit, jaké chování jim Komise vytýká. Pouze za této podmínky totiž může oznámení námitek splnit svou funkci vyplývající z nařízení Společenství spočívající v poskytnutí všech nezbytných informací podnikům a sdružením podniků za účelem jejich účinné obhajoby předtím, než Komise přijme konečné rozhodnutí (rozsudek Soudního dvora ze dne 31. března 1993, *Ahlström Osakeyhtiö a další v. Komise*, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 a C-125/85 až C-129/85, Recueil, s. I-1307, bod 42; rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, *Mo och Domsjö v. Komise*, T-352/94, Recueil, s. II-1989, bod 63, potvrzený po opravném prostředku rozsudkem Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, *Mo och Domsjö v. Komise*, C-283/98 P, Recueil, s. I-9855; rozsudek Soudu ze dne 30. září 2003, *Atlantic Container Line a další v. Komise*, T-191/98, T-212/98 až T-214/98, Recueil, s. II-3275, bod 138).

⁴¹⁷ Je proto třeba přezkoumat, zda v oznámení námitek Komise formulovala dostatečně jasně, byť stručně, popis námitek vytýkaných ADM v Rozhodnutí, a to včetně obou námitek uplatňovaných ADM, tak aby tato mohla skutečně zjistit, jaké chování jí Komise vytýká.

418 V tomto ohledu je namístě podotknout, že v bodě 158 odůvodnění Rozhodnutí Komise zohlednila následující prvky porušení čl. 81 odst. 1 ES a čl. 53 odst. 1 Dohody o EHP:

- „rozdělení trhů a kvót podílů na trhu,

- zmrazení/omezení/uzavření výrobních kapacit,

- dohoda o zvyšování cen,

- určení výrobce, který měl řídit zvyšování cen na každém vnitrostátním trhu,

- distribuce seznamů současných a budoucích cílových cen za účelem koordinace zvyšování cen,

- vypracování a zavedení systému pro předávání údajů a pro kontrolu za účelem zajištění uplatňování omezujících dohod,

- rozdělování nebo přidělování klientů,

— účast na pravidelných schůzkách nebo jiný styk za účelem smluvení výše uvedených omezení a jejich provádění nebo změn v závislosti na situaci.“

419 Je nesporné, že v bodě 134 oznámení námitek, obsahujícím obdobně jako bod 158 odůvodnění Rozhodnutí stručný přehled námitek uplatňovaných vůči dotčeným účastnicím řízení, Komise výslovně neuvedla prvky obsažené ve druhé a čtvrté odrážce bodu 158 odůvodnění Rozhodnutí.

420 Proto je namístě posoudit, zda na základě úplného znění oznámení námitek vyplývaly tyto prvky dostatečně jasně, tak aby umožnily dotčeným účastnicím řízení uplatňovat svá práva obhajoby.

b) Co se týče námítka ohledně zmrazení, omezení a uzavření výrobních kapacit kyseliny citronové

421 V bodě 158 druhé odrážce odůvodnění Rozhodnutí Komise dotčeným účastnicím řízení vytýká, že zmrazily, omezily a uzavřely výrobní kapacity. Tato námítka se sice váže k námítce použité v bodě 158 první odrážce odůvodnění Rozhodnutí (nebo je jejím důsledkem), kde Komise dotčeným účastnicím řízení vytýká, že si rozdělily kvóty podílů na trhu.

422 Nicméně, jak Komise sama připouští, tyto dvě námítka nejsou totožné, jelikož jedna se týká výrobních kapacit a druhá spíše prodejních kvót. V tomto ohledu je třeba

rovněž připomenout, že čl. 81 odst. 1 ES rozlišuje mezi omezením nebo kontrolou výroby na straně jedné [písmeno b)] a rozdělením trhů na straně druhé [písmeno c)].

423 Přitom v oznámení námitek Komise odkazovala pouze na stanovení prodejních kvót (viz zejména body 63, 70, 79 až 82, 86 a 87).

424 Proto ADM správně tvrdí, že námitka vycházející ze zmrazení, omezení a uzavření výrobních kapacit nebyla uvedena v oznámení námitek, a nemůže proto být v Rozhodnutí proti ní namítána.

425 V důsledku toho je třeba zrušit článek 1 Rozhodnutí v části, ve které ve spojení s bodem 158 odůvodnění konstatuje, že ADM a ostatní účastníci kartelové dohody zmrazili, omezili a uzavřeli výrobní kapacity kyseliny citronové.

c) Co se týče námitek ohledně určení výrobce, který měl řídit zvyšování cen v každém vnitrostátním segmentu relevantního trhu

426 V bodě 158 čtvrté odrážce odůvodnění Rozhodnutí Komise dotčeným účastnicím řízení vytýká, že určily výrobce, který měl řídit zvyšování cen každém vnitrostátním segmentu relevantního trhu.

427 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že v oznámení námitek Komise tento prvek námitky, vycházející z uzavření dohody o zvyšování cen, nevedla, tak aby dotyčným umožnila skutečně se seznámit s jednáním, které jim Komise vytýká.

428 Proto ADM správně tvrdí, že námitka vycházející z určení výrobce, který měl řídit zvyšování cen v každém vnitrostátním segmentu relevantního trhu, nebyla uvedena v oznámení námitek, a nemůže jí proto být v Rozhodnutí proti ní namítána.

429 V důsledku toho je třeba zrušit článek 1 Rozhodnutí v části, ve které ve spojení s bodem 158 odůvodnění konstatuje, že ADM a ostatní účastníci kartelové dohody určili výrobce, který měl řídit zvyšování cen v každém vnitrostátním segmentu relevantního trhu.

B – Co se týče uplatnění odrazujícího faktoru a kvalifikace ADM jako jednoho z vůdců kartelové dohody

1. Argumenty účastnic řízení

430 Zaprvé, ADM uplatňuje, že se nemohla vyjádřit k použití zprávy FBI a výpovědi Cerestar ze dne 18. března 1999 jako důkazů.

- 431 Zadruhé, ADM vytýká Komisi, že ji opomněla v průběhu správního řízení informovat, že je považována za vůdce kartelové dohody, a že neuvedla důkazy, ze kterých při tomto závěru vycházela.
- 432 Zatřetí, ADM uplatňuje, že tím, že došlo k porušení jejích práv obhajoby, jí nebylo umožněno podat v průběhu správního řízení své vyjádření k použití násobícího koeficientu 2 na výchozí částku za odrazujícím účelem, přičemž tento koeficient není v pokynech stanoven.
- 433 Komise navrhuje uplatňované body žalobního důvodu zamítnout.

2. Závěry Soudu

- 434 Je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Komise splní svou povinnost dodržet právo podniků být vyslechnuty, pokud ve svém oznámení námitek výslovně uvede, že bude zkoumat, zda je třeba uložit dotyčným účastnicím řízení pokuty, a pokud uvede hlavní skutkové a právní okolnosti, které mohou vést k uložení pokuty, jako je závažnost a délka trvání předpokládaného protiprávního jednání, stejně jako skutečnost, že k němu došlo „úmyslně nebo z nedbalosti“. Komise jim tak poskytuje údaje, které jsou nezbytné pro jejich obranu nejen proti zjištění protiprávního jednání, ale i proti uložení pokuty (rozsudek *Musique diffusion française* a další v. Komise, bod 47 výše, bod 21).

435 Z toho vyplývá, že pokud se jedná o stanovení výše pokut, práva obhajoby dotyčných podniků jsou před Komisí zaručena prostřednictvím možnosti předkládat podmínky k délce trvání, závažnosti a předvídatelnosti protisoutěžní povahy protiprávního jednání (rozsudky Soudu ze dne 6. října 1994, Tetra Pak v. Komise, T-83/91, Recueil, s. II-755, bod 235, a HFB a další v. Komise, bod 98 výše, bod 312). Tento závěr platí tím spíše, že Komise zveřejněním pokynů podrobně obeznámila dotčené osoby se způsobem stanovení výše případné pokuty a s tím, jak tato kritéria zohlední. Tento závěr není zpochybněn skutečností, že pokyny výslovně neodkazují na násobící koeficient, jelikož uvádějí, že je nezbytné zohlednit skutečnou hospodářskou schopnost subjektů, které se dopustily protiprávního jednání, způsobit ostatním hospodářským subjektům škodu a stanovit vyšší pokuty na úrovni, která zajišťuje její dostatečně odrazující povahu.

436 Co se týče projednávaného případu, je třeba konstatovat, že Komise v oznámení námitek uvedla hlavní skutkové a právní okolnosti, na kterých se může zakládat pokuta, kterou hodlá ADM uložit a jejíž vyšší stanoví v závislosti zejména na závažnosti a délce trvání protiprávního jednání.

437 Krom toho Komise v bodě 160 oznámení námitek uvedla, že hodlá stanovit vyšší pokut na dostatečně odrazující úrovni. Stejně tak v bodě 161 oznámení námitek v podstatě upřesnila, že při posouzení závažnosti protiprávního jednání hodlá zohlednit skutečnost, že se jedná o velmi závažné protiprávní jednání, které má za účel omezit hospodářskou soutěž a které krom toho, s ohledem na samotnou povahu uzavřených dohod, má vážný dopad na hospodářskou soutěž.

438 Dodržování práv obhajoby dotčených podniků nezavazuje Komisi uvést v oznámení námitek přesnější způsob, jakým případně použije každý z těchto prvků při stanovení úrovně pokuty. Komise zejména nebyla povinna uvést, že může považovat

ADM za vůdce kartelové dohody, ani rozsah zvýšení, které případně z tohoto důvodu použije na pokutu týkající se ADM (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 9. listopadu 1983, *Michelin v. Komise*, 322/81, Recueil, s. 3461, bod 20).

439 K tomu, že ADM tvrdí, že se nemohla vyslovit k použití zprávy FBI a výpovědi Cerestar ze dne 18. března 1999 jako důkazů, je třeba připomenout, že Komise tyto dokumenty přiložila k oznámení námitek a že účastnice řízení se tak mohly k této věci vyjádřit, včetně co se týče jejich použití jako důkazů.

440 A konečně, je nutno konstatovat, že rozdělení účastníků kartelů do skupin představuje praxi, kterou Komise rozvinula na základě pokynů. Rozhodnutí tedy bylo přijato v kontextu, který ADM dobře znala, a spadá do trvalé rozhodovací praxe (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 30. září 2003, *Freistaat Sachsen a další v. Komise*, C-57/00 P a C-61/00 P, Recueil, s. I-9975, bod 77).

441 V důsledku toho musí být žalobní důvod vycházející z porušení práv obhajoby zamítnut.

K výkonu soudního přezkumu v plné jurisdikci

442 S ohledem na analýzu všech žalobních důvodů uplatňovaných ADM se zdá, že opodstatněné jsou pouze body žalobního důvodu ADM vycházející z neexistence sdělení některých prvků, které použila vůči ADM Komise ve svém oznámení

námitek . V bodě 424 tak bylo uznáno, že ADM správně tvrdí, že námitka vycházející ze zmrazení, omezení a uzavření výrobních kapacit nebyla uvedena v oznámení námitek, a nemůže proto být proti ní namítána. Mimoto bylo v bodě 428 uznáno, že ADM správně tvrdí, že námitka vycházející z určení výrobce, který měl řídit zvyšování cen v každé vnitrostátní oblasti relevantního trhu, nebyla uvedena v oznámení námitek, a nemůže tedy být proti ní namítána.

443 S ohledem na uznání této protiprávnosti přísluší Soudu vyslovit se k nezbytnosti změnit Rozhodnutí. Soud se v tomto ohledu domnívá, že je třeba zohlednit, že kartelová dohoda, která se týkala především stanovení cen, rozdělení prodejních kvót a kompenzačního systému organizovaného účastníky kartelové dohody za účelem její plné účinnosti, představuje velmi závažné porušení pravidel hospodářské soutěže Společenství. Jednalo se o trvalé a jednotné protiprávní jednání.

444 Soud dále konstatuje, že z bodů odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, zejména co se týče posouzení závažnosti protiprávního jednání z důvodu jeho samotné povahy a skutečného dopadu na trh s kyselinou citronovou, že obě dvě námitky, které Komise opomněla uvést v oznámení námitek, měly nadbytečnou povahu vzhledem k dohodám o stanovení cen, přidělení prodejních kvót a kompenzačnímu systému organizovanému účastníky kartelové dohody.

445 Proto má Soud v rámci svého výkonu soudního přezkumu v plné jurisdikci za to, že navzdory opomenutím Komise v oznámení námitek není namístě změnit výši pokuty stanovenou Komisí.

K nákladům řízení

- 446 Podle čl. 87 odst. 2 jednacího řádu se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Na základě odstavce 3 téhož článku může Soudní dvůr rozdělit náklady, pokud mají účastníci řízení neúspěch v jednom nebo více bodech.
- 447 V projednávaném případě Komise neměla ve věci úspěch pouze v tom, že opomenula v oznámení námitek uvést dvě z námitek vytýkaných ADM v Rozhodnutí (viz body 425 a 429), které měly vzhledem k ostatním námitkám zohledněným Komisí nadbytečnou povahu. ADM neměla ve věci úspěch, co se týče všech ostatních návrhových žádání, která předložila.
- 448 V takovém případě bude učiněno spravedlivé posouzení okolností případu a rozhodnuto, že Komise ponese desetinu nákladů řízení vynaložených ADM a že ADM ponese zbývající část vlastních nákladů řízení, jakož i náklady řízení vynaložené Komisí.

Z těchto důvodů

Soud (třetí senát)

rozhodl takto:

- 1) Článek 1 rozhodnutí Komise 2002/742/ES ze dne 5. prosince 2001 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (věc

COMP/E-1/36.604 – Kyselina citronová) se zrušuje v části, ve které ve spojení s bodem 158 odůvodnění konstatuje, že Archer Daniels Midland Co. zmrazila, omezila a uzavřela výrobní kapacity kyseliny citronové.

- 2) **Článek 1 rozhodnutí 2002/742 se zrušuje v části, ve které ve spojení s bodem 158 odůvodnění konstatuje, že Archer Daniels Midland Co. určila výrobce, který měl řídit zvyšování cen v každém vnitrostátním segmentu relevantního trhu.**
- 3) **Žaloba se ve zbývající části zamítá.**
- 4) **Komisi se ukládá náhrada desetiny nákladů řízení vynaložených ADM Archer Daniels Midland Co.**
- 5) **Archer Daniels Midland Co. se ukládá náhrada zbývající části vlastních nákladů řízení, jakož i nákladů řízení vynaložených Komisí.**

Azizi

Jaeger

Dehousse

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 27. září 2006.

Vedoucí soudní kanceláře

Předseda

E. Coulon

J. Azizi

Obsah

Skutkový základ sporu	II - 3643
Řízení a návrhová žádání účastnic řízení	II - 3650
Právní otázky	II - 3652
I – K použitelnosti pokynů	II - 3652
A – Argumenty účastnic řízení	II - 3652
B – Závěry Soudu	II - 3655
II – K dopadu pokut již uložených v jiných zemích	II - 3659
A – Argumenty účastnic řízení	II - 3659
B – Závěry Soudu	II - 3661
III – K závažnosti protiprávního jednání	II - 3664
A – Úvod	II - 3664
B – K nezohlednění obratu pocházejícího z prodeje dotčeného výrobku	II - 3666
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3666
2. Závěry Soudu	II - 3671
a) K porušení zásady proporcionality	II - 3671
b) K porušení pokynů	II - 3675
c) K porušení povinnosti odůvodnění	II - 3677
C – K použití násobícího koeficientu na výchozí částku	II - 3678
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3678
2. Závěry Soudu	II - 3680
a) K porušení zásady proporcionality	II - 3680
b) K porušení zásady rovného zacházení	II - 3682
c) K porušení povinnosti odůvodnění	II - 3683

D –	K existenci nesprávných posouzení týkajících se konkrétního dopadu kartelové dohody na trh	II - 3684
1.	Úvod	II - 3684
2.	Pokud jde o skutečnost, že Komise zvolila nesprávný postup pro prokázání, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh	II - 3685
a)	Argumenty účastnic řízení	II - 3685
b)	Závěry Soudu	II - 3687
	Shrnutí analýzy provedené Komisí	II - 3688
	Posouzení	II - 3689
3.	Co se týče posouzení vývoje cen kyseliny citronové	II - 3693
a)	Argumenty účastnic řízení	II - 3693
b)	Závěry Soudu	II - 3695
4.	Co se týče definice trhu relevantních výrobků	II - 3699
a)	Argumenty účastnic řízení	II - 3699
b)	Závěry Soudu	II - 3701
IV –	K délce trvání protiprávního jednání	II - 3702
V –	K přitěžujícím okolnostem	II - 3704
A –	Úvod	II - 3704
B –	Ke kvalifikaci ADM jako vůdce kartelové dohody	II - 3705
1.	Úvod	II - 3705
2.	K údajným pochybením Komise, co se týče úlohy vůdce ADM ...	II - 3706
a)	K dvoustranným schůzkám organizovaným ADM v lednu 1991	II - 3706
	Argumenty účastnic řízení	II - 3706
	Závěry Soudu	II - 3707
		II - 3775

b)	K výpovědi bývalého zástupce ADM před FBI	II - 3709
	Připomenutí skutkových okolností a znění Rozhodnutí	II - 3709
	Argumenty účastnic řízení	II - 3712
	Závěry Soudu	II - 3718
	— Úvod	II - 3718
	— K tomu, že Komise porušila procesní záruky stanovené prámem Společenství	II - 3718
	— K tomu, že Komise nesprávně posoudila obsah zprávy FBI	II - 3721
c)	K výpovědi Cerestar	II - 3723
	Argumenty účastnic řízení	II - 3723
	Závěry Soudu	II - 3725
3.	Ke kvalifikaci ADM jako vůdce kartelové dohody	II - 3727
	a) Argumenty účastnic řízení	II - 3727
	b) Závěry Soudu	II - 3728
C	– K porušení zásady rovného zacházení tím, že Komise uložila ADM tutéž míru zvýšení jako HLR	II - 3729
	1. Argumenty účastnic řízení	II - 3729
	2. Závěry Soudu	II - 3730
D	– K porušení zásad rovného zacházení a proporcionality tím, že se Komise odchýlila od své rozhodovací praxe, co se týče míry zvýšení uložené ADM	II - 3731
	1. Argumenty účastnic řízení	II - 3731
	2. Závěry Soudu	II - 3732
E	– K porušení povinnosti odůvodnění při posouzení přitěžujících okolností	II - 3733

VI – K polehčujícím okolnostem	II - 3735
A – Úvodní poznámka	II - 3735
B – K ukončení účasti na kartelové dohodě po prvních zásazích příslušných orgánů	II - 3735
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3735
2. Závěry Soudu	II - 3736
C – K nezohlednění náhrady škody	II - 3741
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3741
2. Závěry Soudu	II - 3742
D – K přijetí kodexu chování ADM	II - 3744
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3744
2. Závěry Soudu	II - 3744
VII – Ke spolupráci ADM v průběhu správního řízení	II - 3745
A – Úvod	II - 3745
B – Pokud jde o skutečnost, že ADM byla první společností, která poskytla určující poznatky pro prokázání existence kartelové dohody	II - 3747
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3747
2. Závěry Soudu	II - 3749
C – K porušení zásady legitimního očekávání	II - 3751
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3751
2. Závěry Soudu	II - 3752
D – K porušení zásady rovného zacházení tím, že Komise uplatňovala vůči ADM a Cerestar rozdílné zacházení	II - 3755
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3755
2. Závěry Soudu	II - 3757
	II - 3777

E – K porušení zásad rovného zacházení a proporcionality tím, že Komise omezila snížení pokuty na 50 %	II - 3759
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3759
2. Závěry Soudu	II - 3760
VIII – K vadám postihujícím správní řízení	II - 3761
A – K dosahu protiprávního jednání vytýkaného účastnicím řízení	II - 3761
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3761
2. Závěry Soudu	II - 3763
a) Úvod	II - 3763
b) Co se týče námitky ohledně zmrazení, omezení a uzavření výrobních kapacit kyseliny citronové	II - 3765
c) Co se týče námitky ohledně určení výrobce, který měl řídit zvyšování cen v každém vnitrostátním segmentu relevantního trhu	II - 3766
B – Co se týče uplatnění odrazujícího faktoru a kvalifikace ADM jako jednoho z vůdců kartelové dohody	II - 3767
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3767
2. Závěry Soudu	II - 3768
K výkonu soudního přezkumu v plné jurisdikci	II - 3770
K nákladům řízení	II - 3772